LUMEA '89

ALMANAH

I 45645

93297

ALMANAH LUMEA '89

„La cea de-a 70-a aniversare a formării statului naţional unitar român, să facem legământ că vom acţiona cu întreaga răspundere faţă de interesele poporului, pentru întărirea continuă a independenţei şi suveranităţii României, pentru dezvoltarea tot mai puternică a forţelor de producţie, a ştiinţei, culturii, învăţământului, pentru formarea omului nou — constructor conştient al socialismului şi comunismului — că vom acţiona întotdeauna pentru bunăstarea şi fericirea întregului popor, pentru măreţia României, în societatea comunistă!"

NICOLAE CEAUŞESCU

(Din Expunerea la şedinţa comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice şi organizaţiilor de masă şi obşteşti)

I 45645

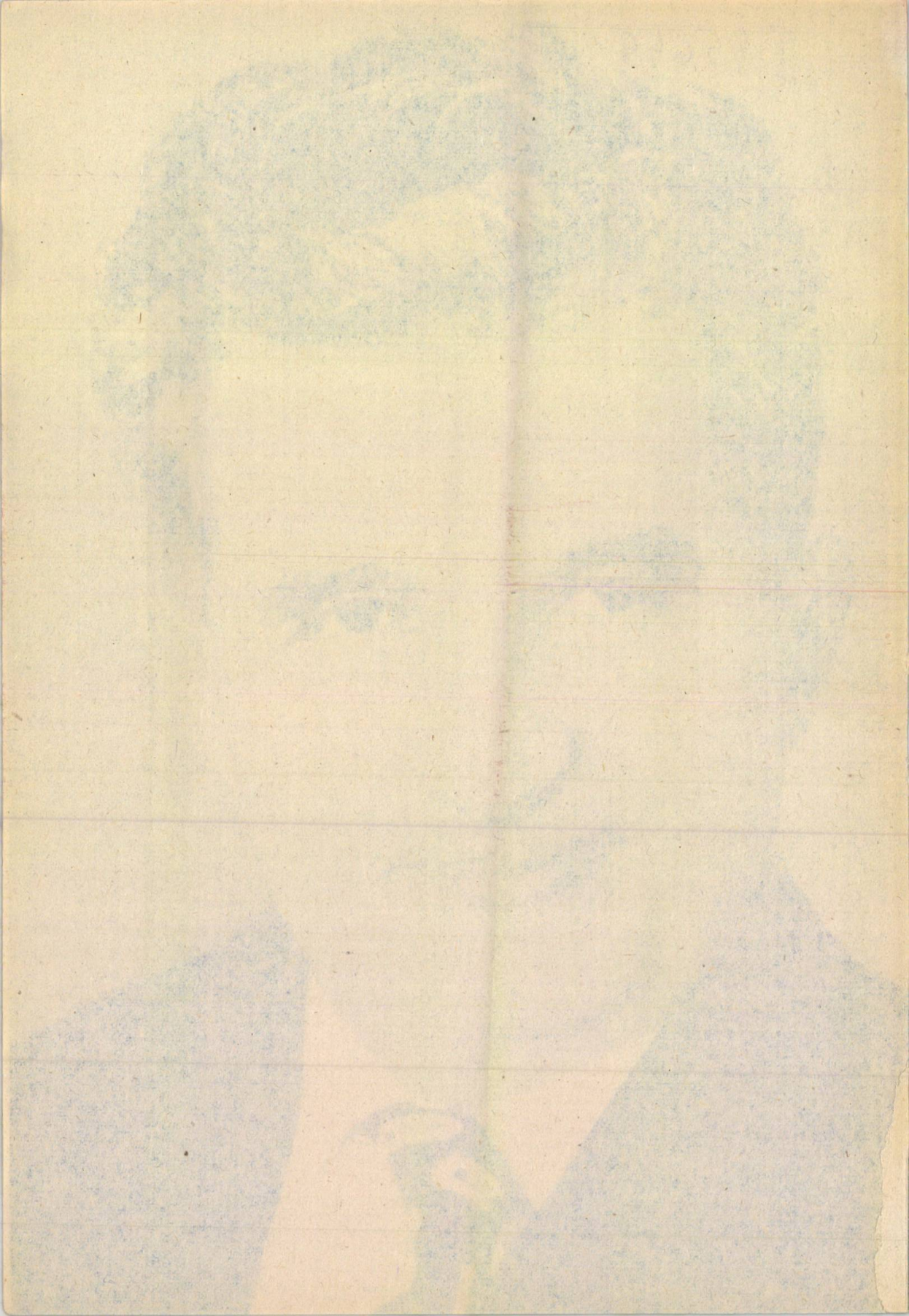

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

EXPUNEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

LA ȘEDINȚA COMUNĂ A PLENAREI COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, A ORGANISMELOR DEMOCRATICE ȘI ORGANIZAȚIILOR DE MASĂ ȘI OBȘTEȘTI

Amplu program de muncă revoluționară al partidului, al întregului popor, puternică reafirmare a politicii de pace și colaborare a României socialiste

Sub semnul **EXPUNERII prezentate de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești**, al cuvîntării rostite de secretarul general al partidului în încheierea acestui mare forum — o adevărată Conferință națională, cum îl caracteriza conducătorul partidului și statului nostru —, întregul nostru popor își exprimă deplina adeziune la politica internă și externă a României socialiste, la ideile, tezele și orientările cuprinse în Expunere — document de excepțională valoare teoretică și practică, adoptat, în unanimitate, ca **program de muncă și acțiune revoluționară al comuniștilor, al întregului popor, al organelor și organizațiilor de partid, de masă și obștești, al organismelor democrației muncitorești-revoluționare pentru mobilizarea tuturor oamenilor muncii și unirea eforturilor lor creatoare la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare fermă a patriei noastre spre comunism, care să stea la baza întregii activități de pregătire și desfășurare a Congresului al XIV-lea al P.C.R., a noului plan cincinal 1991—1995 și a programului de dezvoltare pînă în anul 2000 a României socialiste.**

Așa cum a subliniat tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, în cuvîntarea rostită la încheierea lucrărilor acestui forum, **„deplina unanimitate în care s-au adoptat hotărîrile și documentele reflectă, de fapt, unanimitatea cu care întregul partid și popor înfăptuiesc neabătut și sînt hotărîte să dea viață politicii interne și externe a partidului nostru".**

Concluziile și orientările stabilite, așa cum se relevă în Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, sînt emanația celor mai democratice, mai ample și complexe dezbateri în cadrul partidului și al societății românești, din toată perioada construcției socialiste, ele punînd în lumină forța și capacitatea creatoare ale partidului, ale întregii noastre națiuni, faptul că **„întreaga politică internă și externă reprezintă voința poporului, care constituie forța**

93297

Contribuție de seamă la întărirea continuă a relațiilor de prietenie și colaborare cu toate statele, la triumful cauzei păcii în lume

Întregul nostru popor a urmărit, cu deosebit interes și vibrantă mîndrie patriotică, desfășurarea vizitelor oficiale de prietenie pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, le-a efectuat, în a doua jumătate a anului 1988, în țări din Europa, Africa, Asia, precum și dialogurile purtate pe pămînt românesc cu conducători de partid sau șefi de guvern. Constituie, acestea, evenimente de amplă rezonanță internațională, nouă și grăitoare manifestare a politicii externe românești, contribuție strălucită la afirmarea idealurilor nobile ale socialismului, păcii și înțelegerii în lume.

Continuînd bogata cronică a întîlnirilor la cel mai înalt nivel din prima parte a anului, noile solii de pace și prietenie ale poporului nostru în Kenya, Tanzania, Egipt, URSS, RP Chineză, RPD Coreeană, R.D. Germană, precum și întîlnirea de lucru româno-ungară de la Arad sau primirea șefului nigerian de guvern au constituit o strălucită confirmare a justeței politicii externe a partidului și statului nostru de dezvoltare și amplificare neîntreruptă a conlucrării și cooperării pe multiple planuri cu toate statele lumii, în vederea promovării cauzei progresului, păcii și înțelegerii între națiuni, făuririi unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră. Înscriind o etapă nouă, superioară, în cronica extinderii și întăririi conlucrării pe multiple planuri dintre poporul român și popoarele țărilor respective, aceste vizite, întîlniri și convorbiri contribuie, în mod elocvent, la amplificarea și diversificarea continuă a colaborării dintre state.

Poporul nostru vede, în aceste noi solii de prietenie și colaborare, o strălucită expresie a consecvenței cu care secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, militează neabătut . în vederea promovării idealurilor de prietenie, colaborare și pace cu toate popoarele lumii, pentru făurirea unui nou tip de relații între state, bazate pe principiile deplinei egalități în drepturi, ale respectării independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, dreptului fiecărui popor de a-și organiza viața în mod liber, așa cum o dorește.

Sentimentele de caldă prietenie și aleasă stimă cu care tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au fost întîmpinați pretutindeni, înțelegerile la care s-a ajuns constituie o elocventă mărturie a prestigiului internațional de care se bucură astăzi România pe toate meridianele globului, a deosebitei

---

supremă a democrației muncitorești-revoluționare din patria noastră și își făurește în mod liber și conștient propriul său destin de bunăstare și fericire — destinul socialist și comunist".

Acum, la sfîrșitul unui an și începutul altuia nou, de muncă susținută pe drumul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate în România, într-o neabătută continuitate de transformări revoluționare pentru propășirea patriei, un sentiment le domină pe toate: deplina conștiință a justeței politicii partidului — justețe confirmată de însăși evoluția vieții, a evenimentelor — și, pe această bază, încrederea robustă în viitorul de neabătută ascensiune a țării pe coordonatele dezvoltării moderne, de fermă înaintare spre înaltele culmi ale civilizației noi, socialiste și comuniste.

În lumina celei mai profunde trăiri a istoriei bimilenare a patriei, a drumului de luptă pentru unitate națională și statală, libertate, dreptate și independență, opera de construcție a noii orînduiri apare în adevăratele ei semnificații, strălucit afirmate de secretarul general al partidului: „Acum, **cînd aniversăm 70 de ani de la realizarea statului național unitar, putem afirma cu îndreptățită mîndrie că numai socialismul a reușit să asigure ridicarea generală a bunăstării poporului, să asigure întărirea independenței, a suveranității, să înfăptuiască năzuințele de veacuri ale poporului nostru la o viață mai bună, liberă, independentă".** Prin această prismă sînt explicate — în cauzalitatea lor, în determinările lor obiective — marile momente care au jalonat devenirea politică, economică și socială a poporului român, retrospectiva istorică demonstrînd, cu puterea evocatoare a faptelor, însemnătatea crucială a angajării României pe calea edificării socialismului și comunismului. „Acum, **cînd evocăm drumul parcurs și analizăm activitatea din trecut, ținînd seama de tot ceea ce s-a realizat în toată această perioadă, trebuie să spunem cu deplină satisfacție că Partidul Comunist Român — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — a demonstrat că reprezintă singura forță politică din istoria îndelungată a patriei noastre care s-a identificat cu interesele întregii națiuni și a acționat, cu întreaga răspundere, pentru a asigura ridicarea continuă a României la un nou nivel, tot mai înalt, de dezvoltare economică și socială, de bunăstare și fericire a poporului".**

Sub semnul acestei conștiințe naționale, întărită de fapte de muncă eroică, de realizări fără precedent în istoria patriei, întregul popor, toți oamenii muncii din patria noastră — în deplină unitate de gînd, de voință și acțiune — își exprimă profunda recunoștință și sentimentele de dragoste fierbinte față de secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu — prestigiosul om de stat al României, personalitate de înalt renume interna-

15 — 16 iulie. *Varşovia. Participarea tovarăşului* Nicolae Ceauşescu, *secretar general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, la Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia.*

● *Documente semnate la nivel înalt:* Declaraţia statelor participante la Tratatul de la Varşovia cu privire la negocierile pentru reducerea forţelor armate şi armamentelor convenţionale în Europa;

● *Documente adoptate la nivel înalt:* Comunicatul Consfătuirii Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia; Consecinţele cursei înarmărilor asupra mediului înconjurător şi alte aspecte ale securităţii ecologice.

preţuiri mondiale de care se bucură tovarăşul Nicolae Ceauşescu, eminent conducător de partid şi de stat, personalitate proeminentă a vieţii politice internaţionale, a consecvenţei cu care ţara noastră, conducătorul său militează pentru dezvoltarea continuă a prieteniei şi colaborării dintre ţara noastră şi celelalte ţări ale lumii.

Prezentăm, în cele ce urmează — în continuarea grupajului publicat, pentru prima parte a anului, în Caietul de vacanţă „Lumea '88"—, o suită de imagini concludente de la întîlnirile şi convorbirile, în ţară sau străinătate, ale eminentului nostru conducător de partid şi de stat desfăşurate în perioada iulie-noiembrie 1988, precum şi documentele adoptate cu aceste prilejuri.

ţional, revoluţionarul şi militantul comunist, ridicat din popor, ca fiu al poporului, întruchipînd, prin strălucita sa activitate, înaltele virtuţi spirituale şi morale ale naţiunii.

Acum, la aproape un sfert de veac de cînd destinele partidului şi ale ţării sînt conduse de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, este mai vie ca oricînd conştiinţa realităţii istorice de necontestat, că, într-o perioadă complexă şi frămîntată pe plan mondial, marcată de puternice contradicţii şi ciocniri de interese militare, economice şi de altă natură — cu influenţe asupra desfăşurărilor din viaţa internaţională, progresului în libertate şi demnitate al statelor — România a reuşit să înscrie, în propria istorie şi în respectul lumii, o epocă de cea mai fertilă descătuşare a energiilor creatoare ale naţiunii, de trainică operă edificată cu poporul şi pentru popor, o operă în care ţara se regăseşte firesc sub semnul unei identităţi de esenţă: **ROMÂNIA — CEAUŞESCU** reprezintă, în înseşi resorturile de cea mai adîncă trăire ale naţiunii, garanţia mersului ferm înainte al ţării, al afirmării ei tot mai puternice în constelaţia naţiunilor libere şi independente ale lumii.

Lichidînd forme şi precepte învechite, prestabilite, depăşind inerţii de tot felul, ca şi practica negativă a „modelelor", conservatorismul în diversele sale forme de manifestare, epoca inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului a deschis României calea dezvoltării demne, independente, a progresului multilateral în înfăptuirea vastei opere de edificare a socialismului cu poporul şi pentru popor, descătuşînd energiile creatoare ale naţiunii, identificînd şi promovînd cu curaj noul, propulsînd România ca factor activ, de recunoscută audienţă în plan internaţional, în lupta pentru soluţionarea durabilă şi echitabilă a marilor probleme care confruntă umanitatea.

Omagiul pe care partidul şi ţara întreagă îl adresează iubitului conducător îşi are adîncile resurse morale în respectul, admiraţia şi însufleţitoarea recunoaştere a calităţilor de excepţie ale secretarului general al partidului, preşedintele Republicii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu — revoluţionarul şi patriotul care, chemat de istorie să decidă, într-o epocă şi la un nivel în care deciziile creează consecinţe de mare profunzime şi rezonanţă, a făcut luminoasa dovadă a curajului, înţelepciunii şi clarviziunii prin care fapta şi gîndul unui om devin faptă şi gînd creatoare de nouă istorie, în consens cu aşteptările, cu năzuinţele şi interesele vitale ale poporului.

Naţiunea întreagă dă, în acelaşi timp, caldă expresie sentimentelor de preţuire şi recunoştinţă pentru activitatea politică de înaltă responsabilitate şi opera ştiinţifică de largă apreciere internaţională ale tovarăşei academician doctor inginer Elena Ceauşescu, personalitate în care geniul creaţiei

28 august. *Întîlnire de lucru, la Arad, între tovarășul* Nicolae Ceaușescu, *secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, și tovarășul* Károly Grósz, *secretar general al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Ungare.*

● *Documente adoptate cu prilejul întîlnirii la nivel înalt:* Comunicat cu privire la întîlnirea de lucru între tovarășii Nicolae Ceaușescu și Károly Grósz.

naționale se regăsește într-o sinteză unică între știință și conștiință, pentru propășirea continuă a patriei prin forța sa materială și spirituală, afirmînd, cu strălucire, valorile românești în patrimoniul universal.

Sub semnul deplinei angajări revoluționare și patriotice, strîns uniți în jurul partidului, al secretarului său general, toți oamenii muncii din patria noastră dau expresie mîndriei legitime că trăiesc și construiesc într-un timp eroic, al marilor împliniri socialiste, inaugurate de Congresul al IX-lea al partidului, un timp al modernelor ctitorii în industrie, agricultură, știință, cultură și învățămînt, ce definesc **EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU**. Cu deplina încredere în justețea politicii generale a partidului, însuflețiți de tezele, orientările, indicațiile, de mare valoare teoretică și practică, ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, toți oamenii muncii din patria noastră pășesc în noul an cu hotărîrea de a face totul pentru îndeplinirea exemplară a sarcinilor și marilor obiective stabilite de partid, de secretarul său general, întîmpinînd, cu noi succese în dezvoltarea multilaterală a țării, aniversarea a 45 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și Congresul al XIV-lea al partidului.

Document programatic, sinteză de excepțională capacitate de identificare a priorităților dezvoltării naționale, degajînd, cu claritate, marile linii de forță ale activității viitoare, analiză profundă a evoluțiilor politice în plan mondial și, pe această bază, limpede reafirmare a direcțiilor de acțiune ale politicii externe românești. Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu reprezintă o vastă platformă de acțiune politică, ideologică, de profundă substanță morală, mobilizînd toate resursele de înnoire revoluționară a țării spre continua sa propășire în planul construcției socialiste, spre tot mai activa sa participare la soluționarea, pe plan internațional, a problemelor de care depind pacea și colaborarea echitabilă a tuturor națiunilor lumii.

Prin incontestabilele sale succese în planul realizării noilor relații sociale, al sistemului larg democratic, de plenară participare a întregului popor la elaborarea politicii interne și externe, la dezvoltarea generală a țării, prin remarcabilele realizări în toate sferele de activitate, pe baza, deci, a acestui amplu efort soldat printr-o operă de construcție fără precedent — ca proporții, ritm și calitate —, patria noastră poate privi cu încredere viitorul, cu convingerea că marile obiective strategice ale atingerii, din punct de vedere economic, a unui înalt nivel de dezvoltare modernă vor fi îndeplinite, demonstrînd, astfel, inepuizabilele resurse ale unui popor demn, eliberat de exploatare, deplin stăpîn pe soarta sa, făcînd, prin aceasta, dovada concretă a superiorității socialismului față de orînduirea capitalistă, față de oricare altă orînduire.

În directă, nemijlocită conexiune cu această vastă operă de propășire socialistă internă, activitatea internațională a partidului și statului nostru — avînd statornic punct de sprijin în apărarea și afirmarea independenței naționale — se distinge, sub impulsul determinant al gîndirii și acțiunii președintelui Nicolae Ceaușescu, printr-o participare activă și de înaltă responsabilitate la soluționarea marilor probleme care confruntă omenirea, promovînd, cu prioritate absolută, cauza păcii și independenței popoarelor, a conlucrării libere între toate națiunile lumii. Și, așa cum rememorarea drumului parcurs în planul edificării noii orînduiri pe pămîntul României oferă cele mai stenice temeiuri de mîndrie națională, tot așa, în planul activității internaționale, confirmarea de către viață a politicii românești oferă satisfacția unui înalt prestigiu dobîndit prin acțiuni și inițiative de pionierat, în baza unui mod de gîndire și abordare, care, prin principialitate, originalitate, realism și adîncă înțelegere a perspectivei istorice, și-a cîștigat respectul și admirația lumii. Acest adevăr incontestabil dă întreaga măsură a continuității de acțiune prin care afirmarea plenară a dreptului legitim la făurirea propriei istorii naționale este strălucit însoțită de prodigioasa participare la istoria lumii.

„Lumea"

Transformări economico-sociale revoluționare, participare largă, constructivă la viața internațională

Pentru a ajunge în actualul stadiu de dezvoltare economico-socială, de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate, de afirmare liberă și suverană între națiunile lumii, poporul român a înfruntat, în istoria sa bimilenară, aspre încercări, a traversat multiple etape, caracterizate de lupta necurmată pentru păstrarea ființei proprii, pentru independență, progres de sine stătător și colaborare echitabilă cu alte popoare.

În urmă cu aproape 45 de ani, poporul romîn a pornit pe un drum istoric nou, deschis de victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Întrucît actul istoric de la 23 August 1944 a însemnat nu doar eliberarea de jugul hitlerist și o contribuție de fond la înfrîngerea nazismului și la grăbirea sfîrșitului marii conflagrații mondiale, ci a reprezentat, pentru poporul român, fila de început a unui profund proces revoluționar, care, prin trecerea pe calea construcției socialiste, a condus la transformări radicale economice și sociale. România a trecut de la societatea burghezo-moșierească la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, ceea ce — așa cum sublinia tovarășul **Nicolae Ceaușescu** — presupunea o lungă perioadă istorică, dar pe care, sub conducerea Partidului Comunist Român, poporul nostru a parcurs-o în numai patru decenii și jumătate, străbătînd, într-un răstimp scurt, mai multe etape istorice: instaurarea puterii democrat populare, cucerirea întregii puteri economice și politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare, lichidarea claselor exploatatoare, înfăptuirea sarcinilor revoluției socialiste, desfășurarea cu succes a operei de edificare a orînduirii socialiste, consolidarea societății socialiste și trecerea la construirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Din punct de vedere economic, este epoca transformării României dintr-o țară slab dezvoltată, cu o industrie și o agricultură înapoiate, într-o țară industrial-agrară, cu o industrie modernă, puternică și cu o agricultură socialistă în plină dezvoltare. Este, totodată, epoca celei mai largi afirmări a României în lume, a celei mai intense participări a țării la circuitul mondial al valorilor materiale și spirituale, la soluționarea marilor probleme internaționale.

În ansamblul realizărilor obținute de poporul român, în perioada de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, un loc primordial revine înfăptuirilor din ultimii 24 de ani, de cînd destinele partidului, țării și poporului sînt conduse de tovarășul Nicolae Ceaușescu. De numele, gîndirea politică și activitatea practică ale tovarășului Nicolae Ceaușescu este legată în mod direct promovarea, potrivit unei concepții unitare și originale, a noului în toate domeniile, de la investigația teoretică la acțiunea concretă atît pe plan intern, cît și pe plan extern. Analiza sa pătrunzătoare și-a pus întreaga amprentă în problema-cheie a identificării conținutului principal al diferitelor etape parcurse de țara noastră în dezvoltarea economico-socială, problemă de care depinde însăși stabilirea liniei strategice și orientărilor tactice ale politicii partidului, a direcțiilor fundamentale în care este necesar să fie mobilizate și canalizate eforturile și energiile creatoare ale tuturor oamenilor muncii, ale poporului.

Așa cum consemnează statisticile, ponderea majoritară a remarcabilelor înfăptuiri ale poporului din cei aproape 45 de ani de dezvoltare liberă și independentă s-a realizat după 1965, în perioada pe drept cuvînt denumită **„Epoca Nicolae Ceaușescu"**.

Socialismul — opțiune fundamentală a poporului român

Transformările înnoitoare și rapide din economia și societatea românească, locul și rolul nou al țării în economia și politica mondială dobîndesc multiple semnificații într-o lume în care problema crucială a dezvoltării la nivel global-mondial are, ca dimensiune de fond, lichidarea subdezvoltării, în care zeci și zeci de popoare caută căile progresului economico-social de sine stătător, din ce în ce mai multe prin opțiuni socialiste, în care se intensifică lupta ideologică între socialism și capitalism și, totodată, este necesară coexistența pașnică a țărilor cu sisteme sociale diferite, în care se adîncește contradicția dintre țările bogate și cele sărace și, deopotrivă, este în interesul comun, al continuării dezvoltării generale, să se evite conflictualizarea acestei contradicții, în care, în sfîrșit, omenirea, ca urmare a cursei absurde spre distrugere, a ajuns în momentul de cumpănă al alegerii între spectrul unui război nuclear, fără învinși și învingători, și, pe de altă parte, pacea și construcția economică.

România a ales, în dezvoltarea sa, calea socialistă. Și experiența românească a evidențiat că socialismul este calea sigură de lichidare a înapoierii economice și, apoi, de înaintare fermă spre noi trepte, superioare de dezvoltare. În viziunea

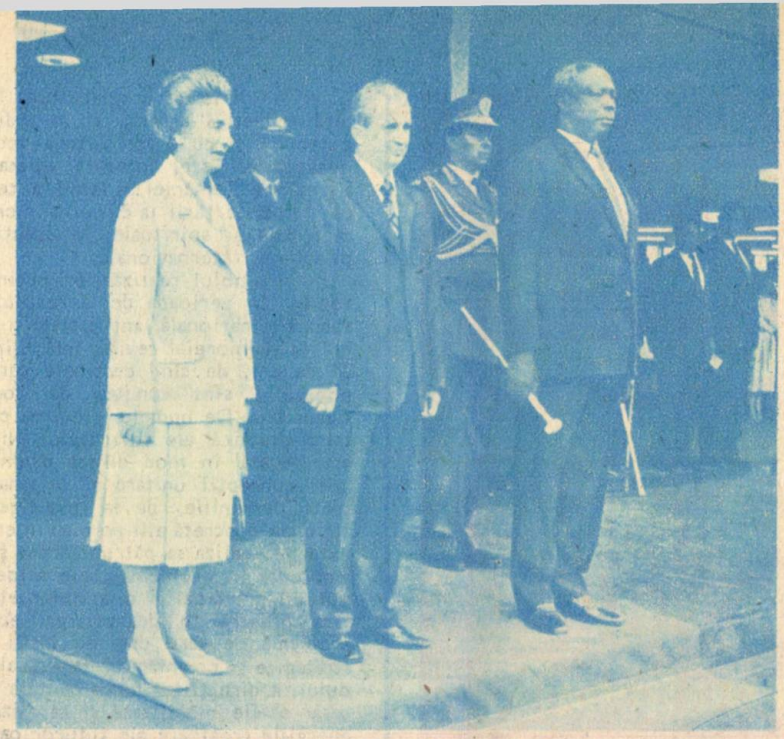

5—7 septembrie. *Vizita oficială de prietenie a tovarășului* Nicolae Ceaușescu, *președintele Republicii Socialiste România, împreună cu tovarășa* Elena Ceaușescu, *în Republica Kenya, la invitația președintelui Republicii Kenya*, Daniel Toroitich arap Moi.
● *Documente adoptate la nivel înalt:* Comunicat comun.

tovarășului Nicolae Ceaușescu, dialectica edificării noii orînduiri are două laturi esențiale, inseparabile: bazarea pe legile obiective, proprii, ale socialismului și aplicarea creatoare a acestora la condițiile concrete. Societatea socialistă multilateral dezvoltată — concept fundamentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu în funcție de exigențele generale ale edificării noii orînduiri și de condițiile concrete ale României — este un exemplu de strategie revoluționară, materialist-dialectică și istorică creatoare, o contribuție de seamă la îmbogățirea teoriei și practicii construcției socialiste.

„Cunoscînd care era situația țării noastre în trecut — a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea prezentată la recenta ședință comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești — **vom putea înțelege mai bine că numai socialismul a asigurat lichidarea dominației străine imperialiste, a stării de înapoiere și a realizat, într-o perioadă istorică scurtă, o puternică dezvoltare a forțelor de producție, a tuturor sectoarelor economico-sociale, ridicarea generală a nivelului de civilizație a întregii națiuni, progresul științei, învățămîntului, culturii, creșterea continuă a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor, transformarea României — în patru decenii — într-un puternic stat industrial-agrar în plină dezvoltare, întărirea forței materiale și spirituale, a independenței și suveranității României".**

Înainte de trecerea pe calea socialismului, România era o țară slab dezvoltată, cu un nivel de trai foarte scăzut al poporului. Aceasta a pus în fața partidului, a forțelor democratice, progresiste, a poporului problema de a se păși pe o cale nouă, care să asigure, într-o perioadă cît mai scurtă, lichidarea stării de înapoiere și o puternică dezvoltare economico-socială a țării. Și această cale a fost socialismul.

Într-o primă etapă de organizare pe baze socialiste a industriei, agriculturii și celorlalte ramuri — care a cuprins o perioadă de circa 18 ani, de la naționalizarea principalelor mijloace de producție în 1948 pînă în 1965 — au fost lichidate cu desăvîrșire orînduirea burghezo-moșierească, exploatarea omului de către om, s-au creat condițiile dezvoltării unitare, pe baze socialiste — proprietatea întregului popor și proprietatea cooperatistă — a tuturor sectoarelor de activitate. În ciuda eforturilor făcute, România era încă, și în 1965, datorită grelei moșteniri economice dar și unor greșeli comise în construcția noii orînduiri, o țară în curs de dezvoltare.

Epoca NICOLAE CEAUȘESCU

Prin deschiderile realizate de istoricul Congres al IX-lea, într-o a doua etapă a construcției socialiste — care a cuprins trei cincinale, 1965—1980, și în care s-a asigurat crearea unei puternice industrii socialiste, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, dezvoltarea celorlalte ramuri de activitate, consolidarea sectorului socialist, creșterea producției agricole, perfecționarea activității de cercetare științifică, a învățămîntului — România a devenit o **țară industrial-agrară în plină dezvoltare.**

7—9 septembrie. *Vizita oficială de prietenie a tovarășului* Nicolae Ceaușescu, *președintele Republicii Socialiste România, împreună cu tovarășa* Elena Ceaușescu, *în Republica Unită Tanzania, la invitația tovarășului* Ali Hassan Mwinyi, *președintele Republicii Unite Tanzania.*

• *Documente adoptate la nivel înalt:* Comunicat comun;

• *Alte documente încheiate cu prilejul vizitei:* Acordul general privind cooperarea economică și tehnică între Republica Socialistă România și Republica Unită Tanzania.

La începutul anilor '80, România a intrat într-o nouă etapă a dezvoltării sale economico-sociale — **etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și creării condițiilor de trecere treptată spre comunism.** În deceniul 1981—1990, accentul a căzut pe dezvoltarea intensivă a industriei și a celorlalte sectoare de activitate. Obiectivul strategic stabilit de Congresul al XIII-lea al partidului privind **trecerea României, pînă în 1990, la un nou stadiu de dezvoltare — cel de țară socialistă mediu dezvoltată** — are la bază tocmai puternica dezvoltare a forțelor de producție, a industriei socialiste, a științei, învățămîntului și culturii, dezvoltarea agriculturii și înfăptuirea noii revoluții agrare.

România are, în prezent, o industrie de 128 ori mai puternică decît înainte de trecerea pe calea socialismului, industria chimică crescînd de peste 1300 ori, iar cea constructoare de mașini de peste 500 ori. Producția agricolă este de peste 9 ori mai mare. Venitul național a crescut de 36 ori, iar fondul de retribuire generală de circa 75 ori. Merită de subliniat că 80 la sută din aceste creșteri s-au realizat după Congresul al IX-lea al partidului. Și tocmai în această perioadă — denumită pe drept cuvînt **Epoca Nicolae Ceaușescu** — s-au înfăptuit repartizarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, una dintre cele mai de seamă realizări ale socialismului în România, bază a asigurării unor condiții egale de muncă și viață tuturor cetățenilor țării, restabilirea rolului agriculturii ca ramură de bază a dezvoltării economico-sociale a patriei noastre, generalizarea învățămîntului de 10 ani, construirea a 2,6 milioane locuințe din fondurile statului, precum și a sute de mii de locuințe din fondurile populației. Simboluri peste timp ale Epocii Nicolae Ceaușescu sînt Canalul Dunăre-Marea Neagră, cea mai mare construcție din istoria țării, Canalul Poarta Albă-Midia-Năvodari, Transfăgărășanul, Metroul bucureștean, modernizarea Dîmboviței, complexul de poduri dunărene din zona Fetești-Cernavodă, noul ansamblu arhitectonic din Capitală, amenajarea pentru navigație a rîului Argeș, marile ctitorii industriale din toate zonele țării.

„Toate marile realizări din anii construcției socialiste, îndeosebi după Congresul al IX-lea, — a subliniat, în Expunere, tovarășul Nicolae **Ceaușescu — s-au putut înfăptui datorită aplicării consecvente a legii obiective a acumulării, a reproducției lărgite și dezvoltării. Pornind de la aceasta, în ultimii 23 de ani am alocat, an de an, circa o treime din venitul național pentru fondul de dezvoltare și două treimi pentru fondul de consum. Numai în acest fel am putut asigura realizarea programelor de dezvoltare a forțelor de producție, a industriei, agriculturii, științei, învățămîntului, culturii, vastul program de construcții de locuințe și social-culturale, care constituie baza dezvoltării societății și a ridicării continue a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor... Reducerea fondului de acumulare și dezvoltare poate să asigure cîțiva ani un consum mai ridicat, dar, pe termen lung, aceasta va duce la scăderea generală a forțelor materiale și productive ale patriei și, deci, la scăderea puternică a nivelului de trai al poporului. Putem afirma, pe baza realităților, că viața a confirmat pe deplin justețea politicii partidului nostru, a aplicării legilor obiective privind acumularea și fondul de dezvoltare pentru reproducția lărgită, pentru crearea unei baze materiale și tehnice, în continuă creștere, care reprezintă — repet — singura cale pentru**

9 septembrie. *Întîlnire prietenească, la Cairo, între președintele Republicii Socialiste România*, Nicolae Ceaușescu, *tovarășa* Elena Ceaușescu *și președintele Republicii Arabe Egipt*, Mohamed Hosni Mubarak, *și doamna* Suzanne Mubarak.

ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al poporului".

Tocmai realizările în dezvoltarea unei puternice baze tehnico-materiale, creată prin eforturile îndelungate depuse, permit, acum, ca România să treacă la o nouă treaptă în dezvoltarea sa economico-socială. Este treapta pe care modernizarea, accentuarea laturilor calitativ-intensive preiau rolul masiv, precumpănitor în dezvoltarea puternică de ansamblu a forțelor de producție, în realizarea tuturor parametrilor cantitativi de producție, treapta pe care creația științifică și tehnică românească, bazată pe cele mai avansate cuceriri ale cunoașterii umane, se implică decisiv în propulsarea progresului în toate domeniile de activitate economico-socială. Este treapta pe care, ca expresie a ridicării substanțiale a productivității sociale a muncii și, în general, a eficienței economice, sporirea dinamică a venitului național urmează a fi obținută cu o creștere mult mai mică a investițiilor, a dotării cu fonduri fixe, a consumului energetic și de materii prime și materiale.

În conformitate cu exigențele contemporane, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a preocupat permanent de a așeza, la baza strategiei de dezvoltare, aplicarea în producție, în alte activități sociale, a celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane, cerînd cercetării științifice proprii, creației originale să aducă, în acest sens, o substanțială și mereu sporită contribuție. Mărturie pregnantă a preocupării statornice a partidului și statului nostru pentru promovarea științei și tehnicii românești, în ultimii 20 de ani numărul personalului muncitor în sfera cercetării-dezvoltării a crescut de 5 ori, fondurile fixe aferente au sporit de 11 ori, iar alocațiile curente în acest domeniu, de peste 14 ori. Un rol de prim ordin în îndrumarea și coordonarea întregii activități de cercetare științifică și inginerie tehnologică, în elaborarea și realizarea programelor de dezvoltare economico-socială a țării, în așezarea acestora pe baza științei și tehnicii moderne, în înflorirea continuă a științei românești și afirmarea acesteia tot mai puternică în lume l-a avut și îl are tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim viceprim-ministru al guvernului, președintele Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, strălucit om politic și de știință, savant de reputație mondială.

Perspective luminoase

În momentul de față, în conformitate cu cerințele înaintării economico-sociale în noua etapă, accentul cade, în mod firesc, pe continuarea dezvoltării intensive, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii moderne. Trecerea, pe această bază, la un nou stadiu de dezvoltare, de țară mediu dezvoltată, constituie un factor de importanță deosebită pentru realizarea primei faze în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Se creează, astfel, condiții pentru trecerea, în următorul deceniu — 1991—2000 —, la înfăptuirea celei de-a doua faze a acestei etape, la capătul căreia, în anii 2000, România va deveni o **țară socialistă multilateral dezvoltată**, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, cu un nivel înalt de civilizație materială și spirituală.

În cadrul acestei a doua faze a etapei de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, un loc important revine cincinalului 1991—1995. **„La Congresul al XIV-lea al partidului — a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea menționată — urmează să adoptăm planurile și programele corespunzătoare etapei superioare a înfăptuirii Programului partidului. În stabilirea obiectivelor pentru deceniul următor și, în primul rînd, pentru cincinalul 1991—1995, va trebui să pornim de la faptul că nivelul de dezvoltare a principalelor sectoare industriale, a producției fizice pe locuitor corespunde cerințelor unei societăți dezvoltate. De aceea, și în următorul deceniu, în cel de-al 9-lea plan cincinal, va trebui să punem în centrul preocupărilor dezvoltarea in-**

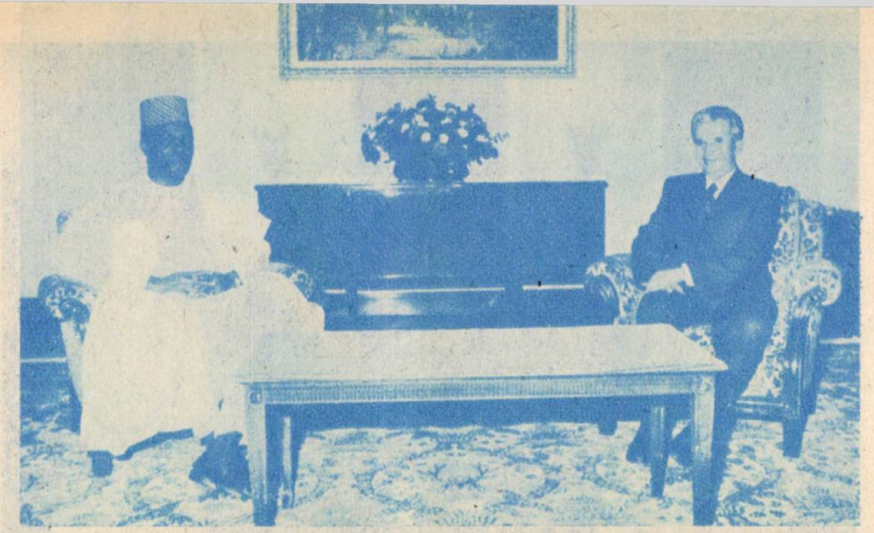

22 septembrie. *Președintele Republicii Socialiste România, tovarășul* Nicolae Ceaușescu, *a primit pe vice-amiralul* Augustus Aikhomu, *prim-ministru, șeful Statului Major al Forțelor Armate ale Republicii Federale Nigeria, care a efectuat o vizită oficială de stat în Republica Socialistă România.*

tensivă a întregii activități industriale, înfăptuirea programelor de organizare științifică și modernizare a producției și a muncii, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, realizarea unei noi calități a muncii, a producției, în toate domeniile de activitate. Aceasta înseamnă că, pe baza aceluiași volum de materii prime și materiale, de consum energetic, trebuie să asigurăm, pe calea valorificării superioare a acestora, o creștere de circa 40—50 la sută a valorii producției marfă, iar în unele sectoare chiar și mai mult".

Întărirea proprietății socialiste

În strategia de înaintare economico-socială multilaterală a țării, un loc de prim ordin îl ocupă — datorită preocupării constante a tovarășului Nicolae Ceaușescu — perfecționarea, în concordanță cu dezvoltarea forțelor de producție, a relațiilor economice și sociale. Considerată ca o condiție a soluționării eficiente a diferitelor probleme și contradicții apărute, modelarea relațiilor de producție și sociale a fost concepută de secretarul general al partidului ca un proces continuu de adaptare la cerințele în schimbare. Și, în viziunea tovarășului Nicolae Ceaușescu, în conformitate cu legitățile obiective ale socialismului științific, la baza acestui proces a stat întărirea proprietății socialiste. Partidul Comunist Român consideră că tocmai proprietatea socialistă constituie cadrul adecvat pentru înaintarea economico-socială în continuare, pentru realizarea cerințelor dezvoltării intensive, corespunzătoare actualei etape de înflorire multilaterală a patriei, oferind condiții pentru dezvoltarea și mai puternică a forțelor de producție și repartizarea lor armonioasă pe întreg teritoriul țării, pentru asimilarea pe scară largă a cuceririlor științei și tehnicii moderne, pentru participarea activă a factorului uman, datorită unității dialectice dintre laturile triplei sale noi calități (de proprietar, producător și beneficiar) la actul productiv social, pentru realizarea egalității depline în drepturi a tuturor oamenilor muncii, pentru afirmarea și consolidarea continuă a independenței și suveranității țării. Din analiza pătrunzătoare a dialecticii forțelor de producție și relațiilor de producție și sociale, a dinamicii întregii societăți românești, a izvorît inițiativa permanentă a tovarășului Nicolae Ceaușescu în direcția perfecționării activității de conducere și planificare, corespunzător obiectivelor și sarcinilor fiecărei etape de dezvoltare economico-socială a țării, în direcția introducerii și funcționării unui nou mecanism economico-financiar bazat pe principiile autoconducerii, autogestiunii și autofinanțării, în direcția întăririi și adîncirii democrației socialiste. În România există un cadru organizatoric larg democratic pentru desfășurarea proceselor economico-sociale și participarea mereu mai activă a oamenilor muncii la conducerea treburilor societății. Acest cadru organizatoric, unic în felul său, cuprinde organismele democrației socialiste, începînd de la consiliile oamenilor muncii din unități, în toate sectoarele economico-sociale, de la conducerile colective ale organelor centrale, pînă la congresele și consiliile la nivel național ale acestor organisme ale democrației muncitorești-revoluționare, pînă la Marea Adunare Națională.

Participare activă la schimburile mondiale

Luîndu-se în considerare cerințele progresului în lumea contemporană, o dimensiune de bază a dezvoltării economico-sociale o constituie participarea intensă a țării la diviziunea mondială a muncii. În contextul interdependențelor crescînde din economia mondială, economiile naționale — care au fost și vor rămîne celulele economice fundamentale — nu se pot dezvolta în izolare, în autarhie, participarea fiecărei țări la diviziunea internațională a muncii fiind — așa cum, în repetate rînduri, a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu —

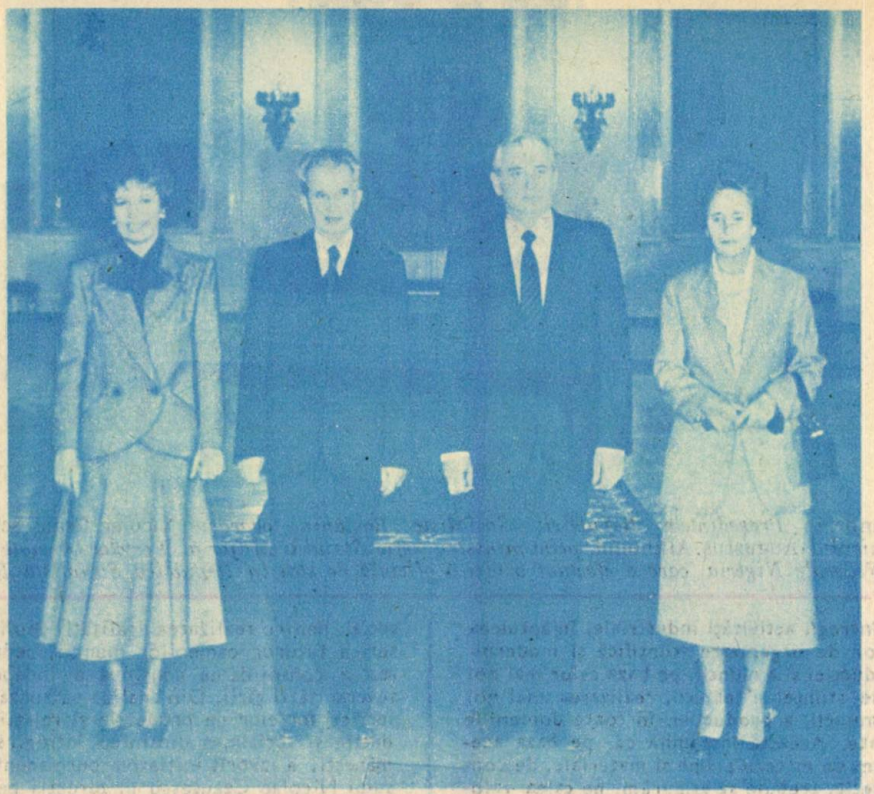

4—6 octombrie. *Vizita oficială de prietenie a tovarășului* Nicolae Ceaușescu, *secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, împreună cu tovarășa* Elena Ceaușescu, *în Uniunea Sovietică, la invitația Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S.*

● *Documente adoptate la nivel înalt:* Comunicat comun româno-sovietic; *în cadrul vizitei s-a realizat înțelegerea privind* crearea Comisiei mixte de științe sociale, *menită să contribuie la adîncirea colaborării între cadrele din domeniul științelor sociale din cele două țări, la desfășurarea de cercetări comune, organizarea de simpozioane, a altor forme de legături științifice.*

o condiție a progresului. Într-o lume, însă, în care există încă tendințe de a limita interdependențele la un cadru regional sau încercări de a le prezenta ca un factor al perimării structurilor naționale și al afirmării unor structuri transnaționale sau supranaționale, România a probat și probează, în practica economică, abordarea conceptuală realistă a tovarășului Nicolae Ceaușescu referitoare la caracterul unic al circuitului economic mondial și la compatibilitatea organică a interdependenței și independenței, între acestea neexistînd și netrebuind să se creeze nici o opoziție. Acordînd fireasca atenție de prim ordin dezvoltării relațiilor economice externe cu țările C.A.E.R., în primul rînd cu Uniunea Sovietică, în general cu țările socialiste, România a amplificat și diversificat continuu schimburile și cooperarea economică cu toate statele lumii, fără deosebire de mărime, potențial, nivel de dezvoltare, situare geografică sau sistem politico-social, înțelegînd să așeze, la baza raporturilor sale economice cu toate acestea, respectarea strictă a principiilor independenței și suveranității naționale, egalității depline în drepturi, neamestecului în afacerile interne și avantajului reciproc.

În Expunerea amintită, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat necesitatea de a se acționa, cu toată hotărîrea, în vederea realizării programelor de lungă durată cu țările din CAER, a perfecționării activității acestui organism, a specializării și cooperării în producție, astfel încît să se asigure, pe această bază, dezvoltarea mai puternică a fiecărei țări socialiste și întărirea, pe ansamblu, a forței socialismului. De asemenea, s-a relevat cerința dezvoltării puternice a relațiilor cu toate țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, precum și cu țările capitaliste dezvoltate, în spiritul egalității și avantajului reciproc. S-a atras atenția asupra necesității lărgirii activității de cooperare și specializare în producție, de participare activă la cooperarea în realizarea unor obiective industrial-agrare, împreună cu alte țări, pornind de la principiul avantajului reciproc. În perioada cincinalului următor, schimburile economice internaționale ale României urmează să crească cu 35—40 la sută, iar, pînă în anul 2000, cu circa 80 la sută, în comparație cu actualul cincinal.

Participarea României la viața economică mondială este concepută de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele Republicii, ca un mijloc de promovare nu numai a progresului pe plan intern și internațional, dar și a păcii în lume. Întrucît poporul român are nevoie de pace pentru a edifica în continuare, pentru a înfăptui programele de dezvoltare pe care și le-a propus. Și, asemenea lui, toate popoarele lumii.

Strălucită contribuție la afirmarea noii gîndiri în viața internațională

Unul din meritele incontestabile ale conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, îl constituie definirea clară a **conținutului și marilor imperative ale epocii contemporane.** Cu excepționala sa capacitate de analiză și sinteză, tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus și aduce o contribuție remarcabilă la descifrarea proceselor și tendințelor noi din viața internațională, la fundamentarea unor concepte și principii noi privind raporturile dintre state, la afirmarea unui nou mod de gîndire în rezolvarea marilor probleme ce confruntă omenirea.

Document de excepțională însemnătate pentru întreaga activitate a partidului și statului nostru, remarcabil prin bogăția de concepte, idei și orientări, **Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești** reprezintă — prin profunda analiză a principalelor fenomene și evenimente internaționale, a schimbărilor rapide în raportul de forțe pe plan mondial, în general a conținutului și marilor imperative ale lumii contemporane — o nouă și valoroasă contribuție la îmbogățirea teoriei și practicii revoluționare, la dezbaterea și soluționarea unor probleme stringente ale epocii în care trăim. Identificarea stării de fapt a lumii, în complexitatea evoluțiilor sale contradictorii, identificarea cauzalității fenomenelor ce definesc epoca conduc — în gîndirea și viziunea secretarului general al partidului nostru — la degajarea, cu claritate, a direcțiilor, priorităților și mijloacelor de acțiune, ca și a uriașului potențial al maselor, al popoarelor de schimbare novatoare, conștientă, toate fiind subsumate finalității procesului revoluționar — socialismul și comunismul. Expunerea conturează un tablou veridic al lumii de astăzi, pune în evidență procesele sale caracteristice: trecerea popoarelor de la orînduiri bazate pe exploatare la moduri și forme superioare de organizare — la socialism și comunism; accentuarea împărțirii lumii în două grupe diametral opuse — săraci și bogați —, atît pe plan național cît și internațional; afirmarea, tot mai hotărît, a voinței popoarelor de a se dezvolta liber pe calea progresului economic și social; accentuarea tendințelor de reîmpărțire a lumii, de stabilire a unor noi sfere de influență; creșterea — ca urmare a accelerării cursei înarmărilor, în special a înarmărilor nucleare — a pericolului declanșării unui devastator război nuclear, care ar însemna distrugerea omenirii.

Teze de înaltă valoare teoretică și practică

Cu o riguroasă argumentare științifică, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pune în evidență faptul că epoca actuală este dominată de confruntarea dintre două tendințe fundamentale. Pe de o parte, se afirmă, tot mai puternic, voința popoarelor de a trăi într-o lume a păcii, colaborării și progresului, de a participa, activ și în deplină egalitate, la viața politică internațională, contribuind la găsirea celor mai bune soluții — care să țină seama de interesele tuturor națiunilor — pentru problemele cardinale ale contemporaneității. Pe de altă parte, sîntem martorii unor frecvente manifestări ale politicii de forță și dictat, de amestec în treburile interne ale altor state, de înarmare și război. „**În general,** — arăta în Expunere tovarășul **Nicolae Ceaușescu** — **în viața mondială s-au produs, și au loc în continuare, profunde transformări revoluționare, sociale și naționale, ceea ce a determinat mari schimbări în raportul mondial de forțe, între cele două tendințe principale — tendința spre destindere, dezarmare și pace și tendința spre menținerea încordării și continuării politicii de război, forță și dictat.**

Se poate aprecia că între aceste două tendințe s-a ajuns la un echilibru relativ de forțe, ceea ce face ca situația mondială să fie deosebit de complexă și contradictorie". Din această stare de confruntare derivă necesitatea mobilizării la luptă unită a tuturor popoarelor, pe cea mai largă platformă de interese și ideaturi comune — pacea și dezvoltarea, aflate într-o strînsă interdependență, de rezolvarea uneia depinzînd și soluționarea celeilalte —, pentru a impune o **schimbare radicală în raportul de forțe pe plan mondial,** în favoarea forțelor revoluționare, progresiste, democratice, antiimperialiste.

În strînsă legătură cu modificarea raportului de forțe pe plan mondial, se impune a fi relevată o altă trăsătură definitorie a epocii contemporane, pusă în evidență de conducătorul partidului și statului nostru, și anume **diversificarea centrelor de putere,** creșterea rolului țărilor mici și mijlocii, nealiniate în viața internațională. Într-o continuă transformare revoluționară, lumea de astăzi nu mai poate fi condusă pornind de la cîteva centre de putere. În foarte numeroase cazuri, țările în curs de dezvoltare, nealiniate promovează importante inițiative pentru rezolvarea situațiilor de criză, pentru dezvoltarea unei cooperări reciproc avantajoase între toate statele.

14—18 octombrie. *Vizita oficială de prietenie a tovarășului* Nicolae Ceaușescu, *secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, împreună cu tovarășa* Elena Ceaușescu, *în Republica Populară Chineză, la invitația tovarășului* Zhao Ziyang, *secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez, și a tovarășului* Yang Shangkun, *președintele Republicii Populare Chineze.*

● *Documente adoptate la nivel înalt:* Comunicat comun;

● *Alte documente încheiate cu prilejul vizitei:* Protocolul celei de-a IX-a sesiuni a Comisiei mixte guvernamentale româno-chineze de colaborare economică și tehnică.

Tezele și ideile tovarășului Nicolae Ceaușescu, de o excepțională însemnătate teoretică și practică pentru evoluția lumii de astăzi, sînt, cu strălucire, sintetizate în concepția revoluționară potrivit căreia **problema fundamentală a epocii actuale o constituie oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare,** apărarea dreptului popoarelor la viață, la existență liberă și independentă. Cursa înarmărilor, în special a înarmărilor nucleare — accelerată atît în plan cantitativ, cît și calitativ —, uriașele cheltuieli militare, care agravează continuu dezvoltarea economică mondială, impun, ca o necesitate vitală, o nouă abordare a problemelor păcii și războiului. În acest sens, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a formulat concluzia, de o deosebită importanță pentru viitorul omenirii, potrivit căreia vechea teză a inevitabilității războiului trebuie înlocuită cu o teză nouă, aceea a imposibilității, în actualele condiții ale înarmărilor nucleare, a unui nou război mondial. Partidul nostru, secretarul său general consideră că este imperios necesar să se pornească de la faptul că un război mondial — în care se vor folosi, în mod inevitabil, armele nucleare — este de neconceput, că trebuie să se renunțe cu desăvîrșire la calea militară pentru soluționarea oricăror probleme dintre state și, în general, la folosirea forței în viața internațională.

În ultimul timp, mai ales în ultimul an, viața internațională a înregistrat unele evoluții pozitive, unele semne încurajatoare de destindere. A fost semnat tratatul sovieto-american privind lichidarea rachetelor cu rază medie și mai scurtă de acțiune — prima măsură cu caracter de eliminare a unei categorii de arme, anterioarele înțelegeri convenite vizînd, doar, limitarea cursei înarmărilor. Totodată, s-a trecut, cu mai multă insistență, la promovarea dialogului între state, la soluționarea politică a unor conflicte. Totuși, așa cum aprecia secretarul general al partidului, situația internațională actuală este încă deosebit de complexă și contradictorie. Amintitul tratat se referă doar la 4—5 la sută din stocurile de armament nuclear amplasate în lume, iar progresele înfăptuite în soluționarea unor stări conflictuale locale, dar cu grave implicații asupra păcii mondiale, sînt încă destul de modeste. În aceste condiții, se impune, cu atît mai mult, continuarea pașilor pozitivi, valorificarea mai energică a tuturor resurselor de pace, progres și transformare revoluționară ale omenirii.

18—21 octombrie. *Vizita oficială de prietenie a tovarăşului* Nicolae Ceauşescu, *secretar general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, împreună cu tovarăşa* Elena Ceauşescu, *în Republica Populară Democrată Coreeană, la invitaţia tovarăşului* Kim Ir Sen, *secretar general al Comitetului Central al Partidului Muncii din Coreea, preşedintele Republicii Populare Democrate Coreene.*

● *Documente adoptate la nivel înalt:* Comunicat comun.

Analizînd contradicţiile existente pe plan mondial, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a formulat teze înnoitoare, originale, de o mare semnificaţie în desfăşurarea proceselor ce caracterizează epoca noastră. Este vorba de un nod de contradicţii globale, multisectoriale, unele devenite clasice, altele noi, care, prin amploare şi implicaţii, tind să deţină un rol prioritar. Astfel, pe lîngă vechea contradicţie dintre socialism şi capitalism, apar altele noi, cum este cea dintre ţările bogate şi cele sărace, care, prin amploarea şi acuitatea sa, devine cea mai puternică contradicţie a epocii contemporane.

„Una din caracteristicile fundamentale ale epocii noastre — punea în evidenţă tovarăşul Nicolae Ceauşescu — o constituie accentuarea împărţirii lumii în două grupe diametral opuse — săraci şi bogaţi —, atît pe plan naţional, cît şi pe plan internaţional.

Ca urmare a politicii imperialiste, neocolonialiste, a monopolurilor supranaţionale şi a capitalului financiar internaţional, în ultimul deceniu s-a accentuat şi mai mult decalajul între ţările bogate şi cele sărace. Marea majoritate a ţărilor lumii au devenit tot mai sărace, în timp ce un număr redus de state dezvoltate au devenit tot mai bogate, ceea ce determină ascuţirea contradicţiilor dintre ţările bogate şi ţările sărace, care devine de altfel cea mai puternică contradicţie fundamentală a lumii contemporane".

În concepţia conducătorului partidului şi statului nostru, depăşirea actualelor contradicţii nu poate fi realizată fără luarea în considerare a mutaţiilor care s-au produs în lume, a noilor realităţi, promovînd un nou mod de abordare şi soluţionare. În acest sens, ţara noastră, preşedintele Nicolae Ceauşescu se pronunţă pentru rezolvarea întregului ansamblu de probleme ale contemporaneităţii pe cale democratică, cu participarea tuturor statelor şi, în primul rînd, a ţărilor mici şi mijlocii, a ţărilor în curs de dezvoltare şi a ţărilor nealiniate, care constituie marea majoritate a oamenirii şi sînt direct interesate într-o politică de pace, de independenţă şi largă colaborare internaţională. **„Să adoptăm o politică internaţională principială în soluţionarea tuturor problemelor în interesul popoarelor — arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu — pornind de la faptul că dezarmarea, problemele noii ordini economice, aşezarea relaţiilor pe o bază nouă, democratică, nu se pot realiza decît cu participarea tuturor statelor lumii, fără deosebire de mărime şi orînduire socială".**

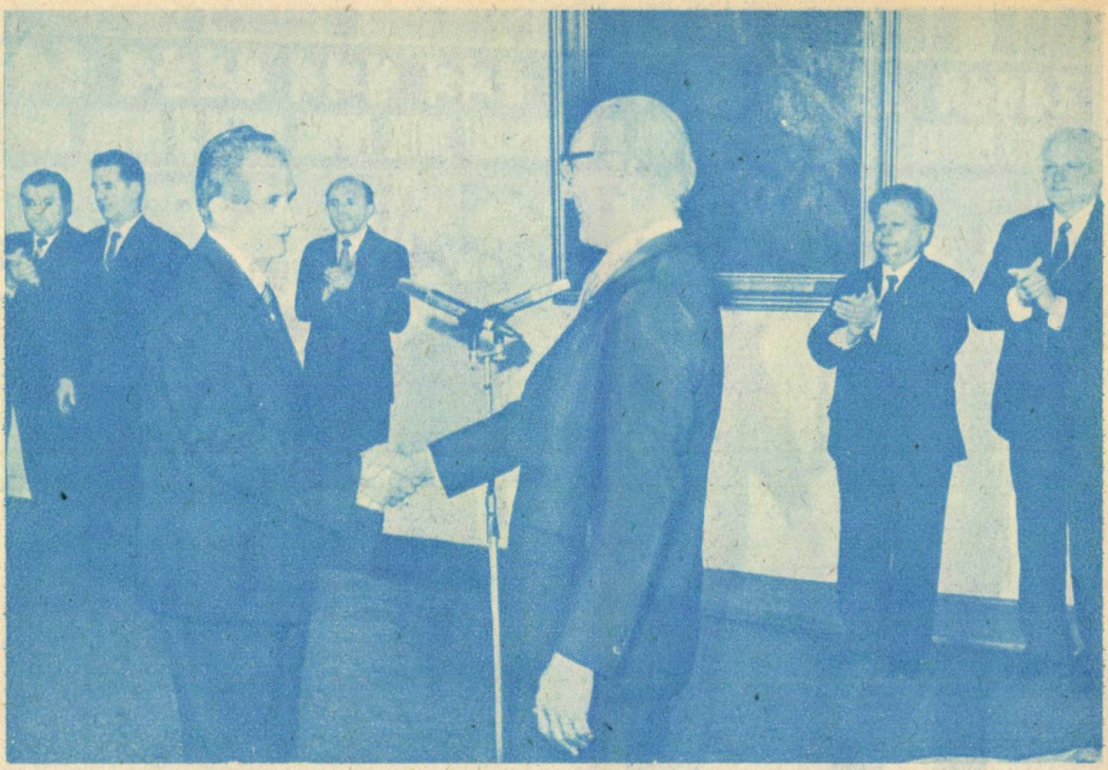

17—18 noiembrie. *Vizita de lucru a tovarășului* Nicolae Ceaușescu, *secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, în Republica Democrată Germană, la invitația tovarășului* Erich Honecker, *secretar general al Comitetului Central al Partidului Socialist Unit din Germania, președintele Consiliului de Stat al Republicii Democrate Germane.*

● *Documente adoptate la nivel înalt:* Comunicat comun.

Complexitatea problemelor cu care se confruntă omenirea, accentuarea interdependențelor mondiale cer soluții globale, durabile și democratice. Pacea și securitatea, colaborarea și destinderea sînt în beneficiul tuturor națiunilor, constituind cerințe vitale pentru progresul umanității. Înfăptuirea lor reclamă efortul comun al tuturor popoarelor, al tuturor statelor. Dar, pentru ca toate popoarele să-și poată apăra și promova, în condiții de deplină egalitate, aspirațiile lor fundamentale, se impune, ca o condiție sine qua non, democratizarea relațiilor internaționale. În concepția țării noastre, raporturile interstatale se cer riguros clădite pe respectarea principiilor independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi și avantajului reciproc, neamestecului în treburile interne, nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța, reglementării pe cale pașnică a diferendelor dintre state, a dreptului popoarelor de a-și hotărî singure soarta, în conformitate cu propriile aspirații și interese. În condițiile afirmării pe arena mondială a noilor state independente, se constată o accentuare a luptei împotriva oricăror forme de dominație și asuprire, a unor încercări de încălcare a dreptului imprescriptibil al fiecărui popor de a-și hotărî în mod liber soarta, fără nici un amestec din afară, de a împiedica participarea tuturor națiunilor la soluționarea problemelor cardinale ce confruntă omenirea.

Secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, are meritul de a fi pus în evidență una din trăsăturile fundamentale ale epocii noastre — forța cu care se impune, astăzi, ideea independenței și suveranității naționale. Departe de a-și fi epuizat rolul său istoric, națiunea reprezintă și va reprezenta — așa cum a relevat, în repetate rînduri, conducătorul partidului și statului nostru — un puternic factor mobilizator în lupta pentru progresul economic și social, pentru pace în lume.

Evoluția vieții politice internaționale, realitatea zilelor noastre evidențiază faptul că nesocotirea independenței și suveranității statelor, indiferent de forma pe care ar îmbrăca-o, are, totdeauna, repercusiuni negative, cu serioase riscuri pentru pacea și securitatea comunității mondiale, în ansamblul său. Orice acțiuni de natură să afecteze suveranitatea și independența statelor sînt incompatibile cu principiile fundamentale ale dreptului internațional. Pe baza acestor principii, țara noastră și-a făurit și consolidat un sistem de relații de amploare planetară, afirmînd o viziune profund novatoare asupra necesității și posibilității participării tuturor statelor la soluționarea problemelor cardinale ale epocii.

Deși actuala situație internațională este încă deosebit de complexă și contradictorie, forțele revoluționare, progresiste și democratice, popoarele pot determina — prin luptă unită — o schimbare reală a cursului evenimentelor, pot da o perspectivă clară în soluționarea marilor probleme care confruntă omenirea.

Este ferma convingere a României socialiste, a președintelui Nicolae Ceaușescu că, acționînd unite, popoarele de pretutindeni dispun de forța necesară pentru a impune o nouă politică interna-

ţională, de deplină egalitate între toate naţiunile lumii, bazată pe respectul independenţei, suveranităţii şi neamestecului în treburile interne, pe respectul dreptului fiecărui popor de a-şi alege calea dezvoltării pe care o doreşte, fără nici un amestec din afară.

Este marele merit al conducătorului partidului şi statului nostru, care, pornind de la evoluţia situaţiei internaţionale, de la realităţile vieţii politice şi economice mondiale, a pus în evidenţă, cu strălucire şi mare forţă de argumentaţie, imperativul unui **nou mod de abordare a problemelor lumii contemporane.** Vorbind de **noua gîndire politică,** în contextul existenţei armelor nucleare, al menţinerii subdezvoltării, al existenţei „bombei datoriilor", tovarăşul Nicolae Ceauşescu arată că aceasta trebuie să pună, în centrul preocupărilor, problema fundamentală a epocii noastre — oprirea cursei înarmărilor, trecerea la dezarmare şi eliminarea tuturor armelor nucleare, a însuşi războiului din viaţa internaţională —, ca şi necesitatea dezvoltării economice şi sociale a tuturor popoarelor, ridicarea continuă a nivelului de trai material şi spiritual, asigurarea echilibrului ecologic, dezvoltarea puternică a ştiinţei, culturii, a unui nou umanism, a democraţiei, astfel încît popoarele să se poată dezvolta libere şi demne într-o lume a păcii şi colaborării.

dr. Aurel Zamfirescu

Prestigioasă participare la dezbaterea şi soluţionarea marilor probleme ale lumii contemporane

Călăuzită în permanenţă de obiectivul edificării cu succes a noii orînduiri în patria noastră, al asigurării unor condiţii internaţionale de pace, securitate, destindere şi amplă colaborare, activitatea internaţională a României se defineşte prin dinamism, constanţă şi originalitate, prin ataşament neabătut faţă de cele mai înaintate cauze ale omenirii. Dobîndind o nouă calitate după Congresul al IX-lea al PCR, deschideri şi orizonturi fără precedent, participarea ţării la întreaga viaţă politică şi economică actuală se distinge prin contribuţia deosebită, pluriformă şi prestigioasă adusă la dezvoltarea colaborării dintre state, la promovarea şi generalizarea noilor principii de relaţii internaţionale, la dezbaterea constructivă şi soluţionarea marilor probleme ale lumii contemporane. În acest sens, dînd o nouă şi puternică expresie unităţii dialectice dintre politica internă şi externă a partidului şi statului nostru, dintre obiectivele de propăşire multilaterală a ţării şi activitatea ei pe plan mondial, Expunerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu la şedinţa comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice şi organizaţiilor de masă şi obşteşti, din 28—30 noiembrie a.c., reafirmă voinţa nestrămutată de pace, dezarmare, destindere şi colaborare a poporului român, dorinţa lui de a milita, şi de acum înainte, cu toată energia, pentru făurirea unei lumi mai bune şi mai drepte, fără arme şi fără războaie, a păcii şi dezvoltării libere a tuturor naţiunilor.

În cea mai deplină concordanţă cu năzuinţele şi interesele fundamentale ale poporului nostru, ale celorlalte popoare, Expunerea secretarului general al partidului evidenţiază **necesitatea unei cotituri radicale în întreaga viaţă internaţională actuală,** a promovării ferme a unui **nou mod de gîndire şi acţiune pe plan mondial.** Un atare deziderat, de cea mai largă cuprindere teoretică şi practică, este impus de evoluţia complexă şi contradictorie a vieţii politice şi economice mondiale, de continuarea cursei iraţionale a înarmărilor, care menţine la ordinea zilei pericolul unui nou război, cu efecte catastrofale, de perpetuarea unor conflicte şi stări de tensiune în diferite zone ale lumii, de gravele disparităţi, distorsiuni şi anomalii existente pe planul dezvoltării, de recurgerea la forţă sau la ameninţarea cu forţa, la amestecul în treburile interne ale altor popoare. Fenomene profund negative şi destabilizatoare ale epocii actuale, continuînd să-şi facă simţită prezenţa, în pofida unor paşi pe calea dezarmării, a soluţionării unor conflicte, toate aceste aspecte şi contradicţii nerezolvate reclamă intensificarea eforturilor tuturor statelor, ale popoarelor, în vederea realizării unor schimbări hotărîte în viaţa internaţională, a garantării dreptului suprem al oamenilor, al tuturor naţiunilor la viaţă, la pace, la existenţă liberă şi demnă. **„Este necesar** — se arată în Expunerea secretarului general al partidului — **să se ajungă la înţelegerea generală că, în condiţiile armelor nucleare, nu există decît o singură cale, o singură politică — aceea de renunţare cu desăvîrşire la forţă, la război, de realizare a unei noi gîndiri şi a unei politici noi, democratice, care să excludă forţa şi războiul din viaţa internaţională".**

Dezarmarea — cauză vitală

În mod constant, partidul și statul nostru au subliniat că promovarea noului mod de gîndire, a unei noi abordări a problemelor mondiale trebuie să corespundă imperativului acut și primordial al apărării păcii, al garantării dreptului fundamental al tuturor oamenilor, al popoarelor, la viață, la securitate, la existență liberă și demnă. „Prioritate a priorităților" unei acțiuni politice responsabile pe plan mondial, apărarea și consolidarea păcii, trecerea la înfăptuirea unui program complex și cuprinzător de dezarmare, în primul rînd nucleară, constituie, în optica României, **problema fundamentală a epocii actuale**, singura alternativă rațională la cursa absurdă a înarmărilor, la pericolul extrem de grav al unui nou război mondial, care s-ar transforma, inevitabil, într-o catastrofă nucleară. **„În actuala situație internațională, complexă și gravă, România** — sublinia președintele **Nicolae Ceaușescu — a pus și pune în centrul activității sale pe plan internațional lupta pentru dezarmare, pentru pace, pentru o lume fără arme și fără războaie. Noi considerăm că problema fundamentală a epocii contemporane o constituie oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare, în primul rînd la dezarmare nucleară, eliminarea cu desăvîrșire a tuturor armelor nucleare, lichidarea primejdiei de război și asigurarea dreptului suprem al popoarelor, al oamenilor la existență, la libertate și independență, la viață, la pace".**

Istoria vremurilor noastre va consemna la loc de cinste energia, fermitatea și dinamismul cu care România, președintele Nicolae Ceaușescu au militat și militează pentru pace, pentru apărarea bunului celui mai de preț al întregii omeniri. În toate documentele politice ale partidului și statului nostru, în declarațiile solemne comune, declarațiile și comunicatele semnate cu alte state, în propunerile, sugestiile și ideile prezentate de țara noastră la diferite reuniuni și forumuri internaționale, grija pentru apărarea și consolidarea păcii ocupă un loc central, prioritar. Prin multiple inițiative, prin acțiuni și demersuri de largă rezonanță internațională, președintele Nicolae Ceaușescu militează, cu deosebită energie, pentru oprirea, pînă nu este prea tîrziu, a drumului spre o posibilă catastrofă nucleară, pentru trecerea, fără întîrziere, la măsuri hotărîte de dezarmare, pentru eliberarea omenirii de cea mai mare primejdie cunoscută vreodată.

În cea mai deplină concordanță cu marile exigențe actuale, cu necesitatea apărării liniștii și progresului tuturor popoarelor, România a prezentat comunității internaționale **un program complex și cuprinzător de dezarmare**, avînd în centru imperativul eliminării treptate a armelor nucleare, a celor mai periculoase mijloace de distrugere din arsenalele statelor, dar preconizînd, totodată, interzicerea armelor chimice și bacteriologice, măsuri de reducere substanțială a efectivelor, armamentelor convenționale și cheltuielilor militare ale tuturor țărilor. Puternic reafirmate cu ocazia celei de-a treia sesiuni speciale a Adunării Generale a ONU asupra dezarmării, din iunie 1988, propunerile românești vizează, în esență, realizarea unei securități reale, egale, pentru toate statele și popoarele, pe baza unui echilibru al înarmărilor la niveluri cît mai scăzute, sub un control internațional strict și eficace. În mod obiectiv, apreciază România, problemele păcii, ale dezarmării au dobîndit o asemenea amploare, în epoca actuală, încît nu pot fi soluționate doar de către marile puteri sau de către un grup restrîns de state. Abordarea și rezolvarea lor durabilă, în acord cu voința și cu aspirațiile generale, trebuie să fie opera comună a tuturor statelor, a participării lor active și responsabile. Popoarele, toate forțele democratice și realiste ale contemporaneității sînt chemate să-și întărească unitatea și conlucrarea, să determine, pînă nu este prea tîrziu, trecerea de la declarații de bune intenții la fapte, la acțiuni hotărîte de oprire a cursei înarmărilor, de asigurare a viitorului pașnic al omenirii.

Între direcțiile lui de acțiune, programul românesc acordă prioritate firească **dezarmării nucleare**, interzicerii necondiționate și lichidării treptate, pînă în anul 2000, a tuturor armelor nucleare din Europa și din lume. Salutînd, în acest sens, acordul sovieto-american asupra retragerii rachetelor cu rază medie și mai scurtă din Europa, apreciindu-l ca un eveniment de importanță deosebită, ca o victorie a politicii realiste și a luptei popoarelor pentru dezarmare, România consideră, totodată, că acesta constituie doar un prim pas pe calea dezarmării, un început care trebuie continuat și extins. De aceea, ea se pronunță pentru încheierea cît mai grabnică a preconizatului acord dintre cele două părți asupra reducerii cu 50 la sută a armelor strategice ofensive, pentru un proces susținut și continuu de lichidare a tuturor armelor nucleare din Europa și din lume, pentru încetarea oricăror experiențe cu asemenea arme, pentru oprirea oricăror acțiuni de militarizare a Cosmosului și folosirea lui în scopuri exclusiv pașnice, în beneficiul tuturor popoarelor.

Caracterul complex și cuprinzător al programului românesc de dezarmare este pregnant reliefat de cerința interzicerii neîntîrziate a armelor chimice, a altor mijloace de distrugere în masă, de exigența lichidării lor complete. De asemenea, pornind de la legătura strînsă dintre dezarmarea nucleară și dezarmarea convențională, România se pronunță cu hotărîre pentru convenirea și aplicarea unor măsuri de reducere graduală (care să ajungă la cel puțin 50 la sută, pînă în anul 2000) a efectivelor, armamentelor convenționale și cheltuielilor militare ale statelor. Trecerea la adoptarea și înfăptuirea unor măsuri cuprinzătoare de dezarmare convențională, începînd cu statele puternic înarmate, ar avea, în concepția României, o însemnătate deosebită pentru întregul proces al dezarmării, ar contribui la întărirea încrederii și conlucrării pe plan internațional, a liniștii și securității tuturor popoarelor. În același timp, ar permite eliberarea unor imense resurse materiale, umane și financiare irosite pe altarul înarmărilor, folosirea lor în scopuri direct productive, atît pentru soluționarea unor probleme economico-sociale de ordin intern, cît și pentru eliminarea subdezvoltării — preocupare ma-

joră, vitală, pentru două treimi din omenire. O reducere cu numai 20 la sută a cheltuielilor militare ale statelor (ajunse, în 1988, la peste un trilion de dolari) ar însemna, anual, după cum sublinia președintele Nicolae Ceaușescu, un disponibil de 200 de miliarde dolari, care ar putea fi folosit în fiecare țară pentru soluționarea multor probleme sociale grave, ca și pentru ajutorarea țărilor în curs de dezvoltare, pentru sprijinirea eforturilor destinate depășirii situației lor dramatice. De altfel, ca o expresie elocventă a preocupărilor ei permanente pe acest plan, România a propus, la cea de-a treia sesiune specială a Adunării Generale a ONU consacrată dezarmării, crearea unui fond internațional de dezvoltare, sub egida Națiunilor Unite, pe seama resurselor eliberate ca urmare a măsurilor de dezarmare, în scopul dezvoltării economice și sociale, în primul rînd a țărilor în curs de dezvoltare; totodată, ea a preconizat ca, în toate acordurile de dezarmare ce vor fi încheiate, să fie incluse clauze speciale privind folosirea exclusiv pașnică a resurselor astfel eliberate.

O atenție deosebită acordă programul românesc de dezarmare situației din Europa, continent pe care sînt amplasate cele mai mari arsenale nucleare și convenționale din lume și unde stau, față în față, principalele două alianțe politico-militare ale contemporaneității — NATO și Tratatul de la Varșovia. În condițiile încheierii amintitului tratat sovieto-american asupra rachetelor cu rază medie și mai scurtă de acțiune, România se pronunță pentru începerea cît mai grabnică a preconizatelor negocieri dintre statele membre ale celor două blocuri, cu participarea și a celorlalte țări europene, în vederea reducerii efectivelor și cheltuielilor militare pe continent — cu cel puțin 20 la sută, pînă în 1990, cu 30—35 la sută, pînă în 1995, și cu cel puțin 50 la sută pînă în anul 2000. Simultan, ea consideră necesare adoptarea a noi măsuri de sporire a încrederii și de securitate pe continent, în prelungirea celor convenite la Conferința general-europeană de la Stockholm, renunțarea la orice acțiuni de modernizare a rachetelor cu rază scurtă de acțiune rămase pe continent, la orice nouă escaladă a înarmărilor, eliminarea, în perspectivă, a tuturor armelor nucleare din Europa.

Atît pe plan european, cît și global, programul românesc de dezarmare acordă un loc însemnat creării de zone denuclearizate și fără arme chimice, fără baze militare străine, ca una din modalitățile concrete de înaintare spre obiectivul vital al consolidării securității popoarelor, al realizării dezarmării. Sînt cunoscute, astfel, și se bucură de o largă apreciere inițiativele și preocupările de durată ale României vizînd transformarea Balcanilor într-o zonă a bunei vecinătăți, colaborării și păcii, fără arme nucleare și chimice, fără baze militare și trupe străine. Subliniind, în acest sens, importanța deosebită a primei reuniuni a miniștrilor de externe din țările balcanice, desfășurată la Belgrad, România se pronunță pentru elaborarea unui program complex de dezvoltare a colaborării regionale, în cele mai diverse domenii, pentru progrese constante pe drumul înțelegerii și conlucrării. Totodată, ea a reafirmat, inclusiv la forumul din capitala iugoslavă, cunoscuta propunere de organizare a unei reuniuni la nivel înalt a statelor balcanice, ca etapă nouă, superioară, a conlucrării regionale, menită să confere prin deciziile adoptate, perspective cît mai cuprinzătoare realizării unui climat ireversibil de pace, colaborare și securitate în această parte a lumii.

În același spirit, România se pronunță pentru instaurarea de zone denuclearizate sau fără arme chimice în centrul și nordul Europei, în diferite alte regiuni ale globului.

Măsurile amintite sînt semnificativ întregite de cerința unor acțiuni care să ducă la întărirea încrederii între state, la destindere, la însănătoșirea întregului climat politic mondial: angajamentul solemn de a nu se amplasa arme nucleare de nici un fel pe teritoriul altor state; acordarea de garanții statelor care renunță la armele nucleare că, în nici o împrejurare, nu se vor folosi asemenea arme împotriva lor; reducerea ponderii activității militare a NATO și a Tratatului de la Varșovia, crearea condițiilor pentru desființarea lor concomitentă; retragerea trupelor străine de pe teritoriile altor state și trecerea la desființarea bazelor militare străine; încetarea manevrelor militare în apele internaționale, a demonstrațiilor de forță la granițele altor țări.

Formînd substanța unui program original și cuprinzător de dezarmare, aceste propuneri complementare corespund deziderateloor acute ale epocii, confirmă scopul esențial al politicii externe românești, care este lupta pentru pace. Totodată, ele conferă o imagine pe deplin concludentă a ansamblului de preocupări și direcții de acțiune din care a izvorît cunoscuta hotărîre a României — adoptată, din inițiativa directă a președintelui Nicolae Ceaușescu, la referendumul de la 23 noiembrie 1986 — privind reducerea unilaterală, cu 5 la sută, a efectivelor, armamentelor și cheltuielilor sale militare. Adoptînd această măsură și adresînd celorlalte state europene, SUA și Canadei apelul de a proceda la fel, de a se angaja pe drumul reducerii efectivelor, armamentelor și cheltuielilor militare proprii, chiar înaintea realizării unor acorduri corespunzătoare, România și-a demonstrat încă o dată voința nedezmințită de pace și dezarmare, de făurire a unei lumi mai drepte și mai bune, fără arme și fără războaie, a progresului pașnic al tuturor popoarelor.

Pentru o Europă unită, a păcii, securității și colaborării

În consens cu orientările programatice ale întregii sale politici externe, cu cerințele noului mod de gîndire și acțiune pe plan internațional, România a acordat și acordă o atenție deosebită dezvoltării relațiilor dintre statele europene, făuririi unui trainic sistem de securitate și cooperare în această parte a lumii. Avînd în vedere că aici sînt amplasate cele mai mari arsenale de arme nucleare și clasice, că aici stau față în față cele două mari alianțe militare ale contemporaneității, NATO și Tratatul de la Varșovia, România se pronunță și acționează permanent pentru înlăturarea pericolelor ce apasă asupra continentului, pentru edificarea unei Europe unite, a păcii și colabo-

rării neîngrădite, fără rachete nucleare și fără războaie, în respectul independenței fiecărei țări, al diversității de orînduiri sociale și al tradițiilor fiecărei națiuni. Este vorba de o unitate superioară, în diversitate, singura care poate garanta o nouă identitate europeană și care să ofere lumii un model de relații interstatale pe principii cu adevărat democratice, de amplă colaborare.

O Europă unită, a păcii și conlucrării, poate și trebuie — conform concepției statornice a României — să aducă o contribuție majoră la soluționarea tuturor marilor probleme contemporane, la imprimarea unui curs durabil de destindere și colaborare pe plan mondial. Și aceasta, corespunzător ponderii ei pe plan politic, economic, tehnico-științific, militar și în alte domenii. Promovînd ea însăși un concept de securitate bazat pe dezarmare, pe realizarea unui echilibru de forțe la niveluri cît mai scăzute ale înarmărilor, Europa ar face dovada concretă a asumării marilor ei răspunderi față de cauza păcii, a propriului viitor.

Demersurile și acțiunile statornice ale României, ale altor state, consacrate prin istoricul Act final de la Helsinki, au statuat securitatea europeană ca un sistem, profund democratic, de angajamente ferme și măsuri concrete, de natură să garanteze independența și suveranitatea fiecărei națiuni, dezvoltarea ei liberă, la adăpost de orice act de forță sau amenințare cu forța. E necesar, de aceea, ca popoarele europene, care au depus mari eforturi pentru depășirea obstacolelor artificiale ale „războiului rece", pentru restabilirea punților de dialog și conlucrare, să acționeze constant pentru aplicarea normelor și prevederilor unanim convenite, pentru dezvoltarea colaborării și conlucrării în cele mai diverse domenii de interes comun. Totodată, este evident că prevederile Actului final trebuie aplicate integral, ca un tot unitar, acordîndu-se atenția cuvenită aspectelor cu adevărat definitorii ale securității pe continent — pacea prin dezarmare, cooperarea pe baza noilor principii, satisfacerea aspirațiilor de progres și bunăstare ale tuturor popoarelor europene.

De la bun început, țara noastră a atras atenția asupra dimensiunii militare obligatorii a unui real și durabil sistem de securitate pe continent. Cu alte cuvinte, asupra necesității unor măsuri hotărîte de dezarmare în Europa, ca garanție sigură a liniștii popoarelor sale, ca o componentă esențială și prioritară a luptei generale pentru pace și securitate internațională. Acum, după încheierea tratatului sovieto-american asupra rachetelor cu rază medie și mai scurtă de acțiune, România se pronunță cu hotărîre pentru începerea neîntîrziată a preconizatelor negocieri dintre statele membre ale NATO și ale Tratatului de la Varșovia, cu participarea și a celorlalte țări europene, în vederea reducerii efectivelor și armamentelor convenționale pe continent, pentru adoptarea a noi măsuri de sporire a încrederii și de securitate, în completarea celor adoptate la forumul general-european de la Stockholm, împotriva oricărei noi escalade a cursei înarmărilor pe continent. Amintitul tratat sovieto-american este considerat de România ca un prim și important pas pe calea dezarmării; el va trebui, însă, să fie urmat de noi și consistente măsuri de dezarmare, care să ducă la eliminarea totală a armelor nucleare din Europa și din lume, la înlăturarea generală a riscului de război.

Parte integrantă a programului românesc de **„dezarmare prin fapte"**, aceste propuneri au fost prezentate și în cadrul reuniunii general-europene de la Viena, laolaltă cu alte idei și sugestii de întărire a securității pe continent, de dezvoltare cît mai amplă — în condiții de respect deplin al independenței și suveranității naționale — a colaborării economice, tehnico-științifice, culturale și în alte domenii între țările participante, de realizare a unor relații noi între ele. Împreună cu alte state, România consideră forumul general-european din capitala Austriei ca un prilej de nouă impulsionare a procesului edificării securității și dezvoltării cooperării europene, de decizii substanțiale și echilibrate pe calea făuririi unei Europe unite, a păcii și conlucrării echitabile între națiunile sale.

Negocierile — singura metodă viabilă

Imaginea cuprinzătoare a activității de politică externă a României, dinamismul și principialitatea ce o caracterizează își găsesc o nouă și semnificativă expresie în consecvența cu care țara noastră s-a pronunțat și se pronunță, acționînd neabătut în acest sens, pentru abolirea definitivă a forței și a amenințării cu forța pe plan internațional, pentru rezolvarea politică, exclusiv pașnică, pe calea tratativelor, a oricăror diferende sau probleme litigioase dintre state. Exigență majoră a epocii actuale, în care interdependențele sporesc fără încetare, iar pacea a devenit indivizibilă, metoda dialogului, a tratativelor este considerată de România ca singura alternativă viabilă, rațională, la riscurile imense ale unui holocaust nuclear, la marile daune, materiale și umane, provocate de războaiele așa-zis „locale", de confruntările și ostilitățile dintre state. De aceea, pe plan teoretic și practic, prin acțiuni și demersuri de largă notorietate, România, președintele Nicolae Ceaușescu au desfășurat o susținută activitate în favoarea recunoașterii unanime și impunerii metodei tratativelor ca normă de conduită internațională, general-acceptată, în favoarea stingerii, prin mijloace exclusiv pașnice, politice, a conflictelor militare actuale, a oricăror diferende sau probleme litigioase dintre state. Oricît de grele și îndelungate ar fi tratativele, ele sînt incomparabil mai bune decît orice conflict militar — iată adevărul indiscutabil care fundamentează concepția și demersurile României în această privință.

Pornind de la asemenea considerente, de ordin principial, România se pronunță și acționează, cu neabătută consecvență, pentru promovarea metodei tratativelor pe plan internațional, pentru reglementarea, prin mijloace politice, exclusiv pașnice, a tuturor conflictelor actuale, pentru recurgerea la negocieri în vederea rezolvării problemelor din Orientul Mijlociu, din zona Golfului, din Asia, Africa, America Centrală sau din alte regiuni ale lumii. De o apreciere deosebită pe plan arab și internațional se bucură, în acest con-

text, poziția și demersurile consecvente ale României, ale președintelui Nicolae Ceaușescu, în favoarea unei soluționări politice globale, juste și durabile a situației din Orientul Mijlociu, a instaurării liniștii și păcii în această zonă. În spiritul atitudinii ei principiale privind necesitatea rezolvării pe calea tratativelor a oricăror diferende sau litigii, România s-a pronunțat permanent pentru o reglementare politică, exclusiv pașnică, a conflictului din Orientul Mijlociu, bazată pe retragerea Israelului din teritoriile arabe ocupate în urma războiului din iunie 1967, pe asigurarea dreptului poporului palestinian la autodeterminare, inclusiv la crearea unui stat propriu, independent, pe garantarea independenței, suveranității și integrității tuturor statelor din regiune. Totodată, ea a subliniat și subliniază cu fermitate că o soluție politică globală, justă și durabilă trebuie să pornească de la necesitatea pe care o reprezintă asigurarea dreptului la autodeterminare al poporului palestinian, inclusiv la constituirea unui stat propriu, independent.

Acordînd, în acest spirit, o atenție permanentă problemelor din Orientul Mijlociu, președintele Nicolae Ceaușescu desfășoară o amplă și susținută activitate în favoarea unei soluții politice globale, juste și durabile. În timpul frecventelor sale vizite în statele arabe, al contactelor cu conducătorii din zonă, prin cuvîntări și interviuri, prin multiple inițiative și demersuri, inclusiv prin folosirea canalelor diplomatice cu ambele părți în conflict, șeful statului român a exprimat poziția de principiu a României față de aspectele complexe ale situației din regiune și asupra căilor de soluționare a acestora, acționînd permanent pentru crearea condițiilor favorabile unei reglementări pe calea tratativelor. În mod constant, iar evoluțiile din ultimul timp confirmă această poziție, președintele Nicolae Ceaușescu a arătat că cel mai potrivit mijloc pentru realizarea unei asemenea soluționări îl constituie convocarea unei conferințe internaționale de pace asupra Orientului Mijlociu, sub egida Organizației Națiunilor Unite, cu participarea tuturor părților interesate, inclusiv a Organizației pentru Eliberarea Palestinei și a Israelului, precum și a membrilor permanenți ai Consiliului de Securitate.

Salutînd și recunoscînd noul Stat Palestinian Independent, țara noastră consideră că recenta hotărîre a Consiliului Național Palestinian privind proclamarea lui are o mare importanță, deschide calea unei soluționări juste a problemelor. O însemnătate deosebită are, în această privință, recunoașterea rezoluțiilor ONU, implicit a existenței statului israelian, ceea ce creează condiții mai bune pentru realizarea unei conferințe internaționale în problemele Orientului Mijlociu.

În același spirit, România a salutat încetarea războiului dintre Irak și Iran, exprimîndu-și speranța că se va face totul, de către ambele părți, pentru a se ajunge la o reglementare definitivă și la încheierea unei păci trainice între cele două țări.

Urmărind promovarea unor soluții pașnice, constructive, pentru toate problemele și litigiile existente, România a depus o susținută activitate și în cadrul ONU, al altor organisme internaționale, în vederea stingerii negociate a conflictelor, a abolirii forței și a amenințării cu forța din relațiile interstatale, convinsă de necesitatea imperioasă a unui asemenea pas pentru însănătoșirea întregului climat politic mondial, pentru afirmarea unui nou mod de gîndire și acțiune pe plan internațional.

Consecvența și bogăția propunerilor românești, poziția și demersurile permanente ale președintelui Nicolae Ceaușescu în favoarea reglementării pașnice a conflictelor actuale, a oricăror probleme litigioase evidențiază, încă o dată, voința nestrămutată de pace a poporului român, angajarea lui plenară în promovarea de soluții noi, constructive, la marile probleme contemporane.

Noua ordine economică — cerință a păcii și progresului

Din analiza atentă a epocii actuale, a contradicțiilor și dificultăților ei majore, decurge, în concepția României, a președintelui Nicolae Ceaușescu, și necesitatea obiectivă a lichidării subdezvoltării, a luptei pentru instaurarea unei noi ordini economice mondiale, mai juste, mai echitabile, care să ofere perspective de progres autentic tuturor popoarelor, și în primul rînd țărilor în curs de dezvoltare. Obiectiv de cea mai mare importanță al lumii contemporane, edificarea noii ordini economice este considerată de România ca singura alternativă viabilă la stările de lucruri existente pe plan mondial, consecințe ale politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, ca modalitate eficientă și echitabilă de abordare și rezolvare, în interesul tuturor, a multiplelor probleme, ajunse într-o fază acută, cu care se confruntă omenirea. Subdezvoltarea, decalajele, scindarea anacronică a lumii în țări bogate și țări sărace sînt privite de ea ca o „bombă cu explozie întîrziată" la însăși temelia dezvoltării generale, a securității și păcii. De aceea, cu cît se va acționa mai repede pentru înlăturarea lor, printr-un efort conjugat, unanim profitabil, cu atît mai bine va fi pentru evoluția pașnică și armonioasă a întregii omeniri. Cu cît mai repede se va înțelege inevitabilitatea unei asemenea acțiuni, cu atît mai eficient vor fi înlăturate pericolele de destabilizare. Necesitatea eforturilor pe acest plan este relevată, o dată mai mult, de actuala criză economică și valutar-financiară, care nu numai că nu rezolvă lucrurile, dar le și agravează, proiectînd contradicția țării sărace — țări bogate ca cea mai puternică contradicție fundamentală a lumii contemporane. Aprecierile României în această privință sînt foarte clare, după cum la fel de clară este insistența ei în favoarea unei acțiuni energice, neîntîrziate. **„Avînd în vedere situația economică gravă, care afectează toate popoarele, dar mai cu seamă țările în curs de dezvoltare, ne pronunțăm cu fermitate** — sublinia președintele Nicolae Ceaușescu — **pentru soluționarea problemelor subdezvoltării și instaurarea noii ordini economice mondiale, bazate pe deplina egalitate și echitate în relațiile dintre state. Nu se poate continua actuala stare de lucruri, cînd două treimi din omenire trăiește în subdezvoltare, în mizerie!"**

Pentru România, instaurarea noii ordini economice reprezintă, în esență, o problemă a păcii.

Ținînd seama de cauzele care au generat actuala stare de lucruri, nu se poate imagina, în concepția țării noastre, o nouă ordine economică în sine, justă și viabilă, fără lichidarea vechilor raporturi de inegalitate pe plan politic. Și, totodată, nu se poate vorbi de securitate, de o destindere durabilă în lume, fără instaurarea justiției și egalității între țări pe tărîm economic, adică din punctul de vedere al dezvoltării. Reprezentînd o contribuție originală, de cea mai mare importanță, la cristalizarea și fundamentarea conceptului noii ordini economice internaționale, prin sublinierea dimensiunii lui politice, aceste teze complementare evidențiază, încă o dată, perspectiva amplă și unitară a viziunii românești despre fenomenele lumii contemporane, despre schimbările necesare pe plan mondial. Concepută ca o problemă a păcii și securității, instaurarea noii ordini economice se află, de asemenea, într-o relație de strînsă determinare cu exigențele opririi actualei curse irațională a înarmărilor și trecerii la înfăptuirea unui program complex și cuprinzător de dezarmare. Prin intensificarea ei continuă, atît cantitativ, cît și calitativ, cursa înarmărilor s-a transformat nu numai într-o amenințare directă la adresa tuturor națiunilor, ci și — prin uriașele resurse financiare și materiale înghițite an de an — în cel mai mare obstacol pentru progresul economico-social al popoarelor, pentru evoluția pașnică a întregii omeniri. Iată de ce, **relația dezarmare-dezvoltare** constituie o componentă esențială a programului românesc al noii ordini economice, postulînd necesitatea imperioasă ca resursele irosite pe altarul înarmărilor să fie reorientate în scopuri constructive, pașnice, pentru soluționarea unor probleme sociale acute, atît în statele respective, cît și pentru sprijinirea eforturilor de progres economico-social ale țărilor în curs de dezvoltare. Preocupările constante ale României în acest sens sînt evidențiate, o dată mai mult, de inițiativele prezentate în cadrul celei de-a treia sesiuni speciale asupra dezarmării, unde ea a propus crearea, sub egida ONU, a unui **fond internațional de dezvoltare**, pe seama resurselor eliberate ca urmare a măsurilor de dezarmare, în scopul dezvoltării economice și sociale, în special a țărilor în curs de dezvoltare, în conformitate și cu recomandările Conferinței internaționale, din 1987, privind relația dintre dezarmare și dezvoltare; de asemenea, potrivit inițiativelor românești, Adunarea Generală a ONU ar urma să recomande ca, în toate acordurile de dezarmare ce vor fi încheiate, să fie incluse unele clauze speciale referitoare la folosirea exclusiv pașnică a resurselor astfel eliberate.

Componentă esențială a noii ordini economice, lichidarea subdezvoltării presupune, în concepția României, îmbinarea judicioasă a **efortului propriu** — hotărîtor pentru progresul fiecărei națiuni — cu avantajele unei **colaborări internaționale clădite pe principii de justiție și echitate, pe necesitatea sprijinirii multilaterale a țărilor în curs de dezvoltare.** Imperativul unei asemenea conlucrări este puternic accentuat de actuala criză economică, ale cărei efecte, cu caracter general, se răsfrîng, prioritar, asupra țărilor sărace, inclusiv prin agravarea decalajelor și sporirea poverii datoriilor externe, printr-o nouă înrăutățire a situației lor.

De aceea, făurirea noii ordini economice este concepută de România nu ca o retușare „cosmetică" a actualelor stări de lucruri existente pe plan economic, ci ca o restructurare de fond a relațiilor economice internaționale, pornind de la necesitatea înlăturării vechilor raporturi de exploatare și asuprire, a realizării unei colaborări autentice, echitabile, în care să-și găsească locul cuvenit reducerea și lichidarea discrepanțelor de dezvoltare, rezolvarea pașnică, durabilă, prin eforturi comune a problemelor cu care se confruntă economia mondială.

*

Remarcabila deschidere a politicii externe românești spre toate marile probleme ale lumii contemporane, consecvența și fermitatea punctelor ei de vedere, caracterul lor dinamic și realist își găsesc reflectarea în **dezideratul de fond al democratizării vieții internaționale, al creșterii rolului țărilor mici și mijlocii, al întăririi rolului și eficienței ONU** — ca principal for reprezentativ mondial — în degajarea de soluții noi, echitabile, cu participarea și în interesul tuturor popoarelor. Subliniind necesitatea unor schimbări radicale în întreaga viață internațională actuală, a afirmării unui nou mod de gîndire și acțiune pe plan mondial, România consideră că acesta trebuie să ducă la o nouă abordare a problemelor, să corespundă aspirațiilor vitale ale tuturor națiunilor la pace, la securitate, la dezvoltare liberă, independentă.

Indisolubil legate de numele, gîndirea și activitatea prodigioasă ale președintelui Nicolae Ceaușescu, noile dimensiuni ale politicii externe românești, noua ei calitate își trag substanța și forța dintr-o viziune unitară, profund democratică, principială și umanistă asupra desfășurărilor contemporane, a căilor de evoluție și progres ale omenirii. Puternic ancorată în realitățile timpului, cu numeroase și variate exigențe stringente, doctrina de politică externă a președintelui Nicolae Ceaușescu conferă maselor largi populare, popoarelor de pretutindeni rolul de principali făuritori ai istoriei, de factor esențial în canalizarea fenomenelor și a relațiilor internaționale pe făgașul păcii, înțelegerii și colaborării. Fără a subestima cîtuși de puțin amploarea contradicțiilor, tendințelor sau aspectelor negative existente pe plan mondial, gîndirea politică a președintelui Nicolae Ceaușescu este străbătută, în permanență, de **încrederea în forța unită a popoarelor** în capacitatea lor de a asigura, prin eforturi solidare, făurirea unei lumi mai drepte și mai bune, fără arme și fără războaie, a păcii și dezvoltării libere a tuturor națiunilor.

„**Încă o dată**, — arăta președintele Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea rostită la încheierea ședinței comune a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești — **doresc să reafirm încrederea și convingerea poporului nostru că, deși situația mondială continuă să fie complexă și gravă, în lume sînt suficiente forțe care, acționînd unite, pot schimba cursul evenimentelor, pot impune o politică nouă, o nouă gîndire în toate domeniile, pot impune dezarmarea, pacea, respectarea dreptului fiecărei națiuni la o viață mai bună, liberă, independentă, pot asigura conviețuirea în pace a întregii omeniri!**"

N. Pătrașcu

1918 — 1988
DIN CRONICA UNIRII

1 DECEMBRIE 1918:

ÎMPLINIREA UNUI VIS DE VEACURI

Istoria dezvoltării societății umane a cunoscut, de-a lungul timpurilor, existența unor formațiuni statale care se întindeau pe spații imense și înglobau popoare diverse, de origini diferite, cu istorie și tradiții deosebite, cu interese proprii, centrifuge. Imperiile, aceste organisme hibride, conglomerate artificiale de popoare, fără o coeziune internă și realizate samavolnic, au dăinuit numai atît timp cît forța brutală le-a putut asigura o oarecare stabilitate. În măsura în care un astfel de stat a reușit să-și mențină o superioritate de forțe față de lupta de eliberare a popoarelor subjugate, pe plan intern, și față de alte imperii, pe plan extern, durata vieții lor a fost mai lungă sau mai scurtă. Au existat imperii cu o viață efemeră și imperii care au durat secole de-a rîndul; în final, dialectica istoriei a fost necruțătoare cu toate. **„Experiența istorică a poporului nostru, ca și întreaga experiență mondială — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — confirmă adevărul de necontestat potrivit căruia orice stat care promovează o politică de dominație și asuprire, care nesocotește și încalcă drepturile elementare ale altor popoare, oricît de puternic ar fi la un moment dat, de oricîtă forță militară ar dispune, el este sortit, pînă la urmă, înfrîngerii, prăbușirii, dispariției. Omenirea a cunoscut, de-a lungul existenței sale milenare, mari și puternice imperii care au invadat și subjugat alte popoare, dar care, ca urmare a luptei dîrze, curajoase a acestora, au dispărut ca imperii pentru totdeauna de pe fața pămîntului".**

Condițiile în care s-a produs destrămarea Imperiului austro-ungar ilustrează perfect această apreciere. Pentru a ne da seama de importanța covîrșitoare pe care o reprezenta „problema națională" pentru Imperiul multinațional habsburgic sînt necesare cîteva date ilustrative. Conform recensămîntului din 1910, în Austro-Ungaria trăiau 51,4 milioane de oameni, dintre care 28,5 milioane se aflau sub administrația Vienei, iar 22,9 milioane sub cea a Budapestei. Din totalul populației aflate sub administrația austriacă, numai 35,58% (9,95 milioane) erau germani, iar „restul" de 64,42% era format din: 61,05% (16,7 milioane) slavi (cehi, slovaci, polonezi, ucraineni, sloveni, sîrbo-croați), 2,75% (768 000) italieni, 0,58% (275 000) români, 0,04% (11 000), unguri. În Ungaria, doar 48,1% (10 000 000) erau unguri, iar 51,9% erau: români (14,1% — 3 000 000), germani (9,8% — 2 000 000), slavi (25,8% — 5 400 000) și alte naționalități (2,2% — 500 000). În ansamblul monarhiei austro-ungare, națiunile dominante — cea austriacă și cea ungară — reprezentau, deci, 43% (circa 22 000 000 locuitori), iar națiunile asuprite 57% (circa 29 000 000 locuitori). Trebuie subliniat, însă, că acestea sînt datele recensămîntului oficial austro-ungar, care are nevoie de corective serioase în favoarea națiunilor asuprite. Însuși sociologul Oszkar Jàszi, ministru în guvernul ungar al lui Mihaly Karoly, însărcinat cu problema naționalităților, recunoștea acest lucru în timpul convorbirilor româno-ungare de la Arad (13 noiembrie 1918). După unele estimări, ponderea austro-ungarilor în imperiul „lor" era de numai 33%, în timp ce procentul națiunilor asuprite se ridica la 67%.

Această uriașă forță centrifugă s-a pus în mișcare în a doua jumătate a anului 1917. În decembrie același an, într-un articol publicat în revista „L'Avenir", Eduard Beneș, conducător al luptei de eliberare a cehilor, concludea deja că „delenda est Austria" (Austria este distrusă). Imperiul muribund a mai trăit, însă, pînă în octombrie — noiembrie 1918, făcînd încercări disperate, în toată această perioadă, pentru a supraviețui. În vederea găsirii unei soluții, la 22 octombrie 1918, ora 10 și 30 minute, la Viena s-a întrunit Consiliul de Miniștri pentru afacerile comune ale Imperiului austro-ungar, sub „președinția supremă" a împăratului Austriei și a regelui Ungariei, ambele demnități împovărînd munca unei singure persoane: Carol de Habsburg. Erau prezenți, ca de obicei, primul ministru al Austriei, boron von Hussarek; primul ministru al Ungariei, dr. Wekerle; ministrul afacerilor externe, contele Burian; ministrul de război, baron von Stöger-Steiner; ministrul de finațe, baron von Spitzmüller, și șeful Statului Major General, baron Arz. Ceea ce surprinde, de la început, în luările de

cuvînt ale membrilor cabinetului austro-ungar, este incapacitatea lor de a vedea apropiatul sfîrşit. Carol de Habsburg considera că, în ceea ce priveşte Austria, manifestul imperial din 16 octombrie 1918 (prin care se propunea federalizarea ţării) „a creat o bază" pentru supravieţuire. Guvernului ungar şi partidelor politice ungare, care se situau pe o poziţie şi mai rigidă, regele — declarîndu-şi încă o dată ataşamentul său faţă de principiul integrităţii şi unităţii regatului, de dragul căruia era gata „să continue lupta pînă la extrem, pînă la prăbuşire" — le recomanda „să se gîndească la ceea ce este pus în joc, la ceea ce printr-o revenire grabnică poate fi încă realizat şi salvat". A răspuns primul ministru ungar, care s-a pronunţat pentru realizarea unor eventuale schimbări numai în cadrul „Coroanei Sfîntului Ştefan" („căci guvernul ungar trebuie să insiste neapărat asupra drepturilor acesteia. Acel ce renunţă la dreptul ce i se cuvine renunţă la el însuşi, dă impresia slăbiciunii şi împinge lucrurile la catastrofă. Cu cît dăm mai mult, cu atît se cere mai mult; el nu poate intra într-o licitaţie fără margini"). În final, Carol de Habsburg a atras din nou atenţia dr. Wekerle că este necesar să ia „neîntîrziat măsurile necesare care par a fi potrivite să oprească o dezvoltare, în continuare, în spirit centrifugal".

De regulă, protocoalele Consiliilor de Miniştri pentru afacerile comune ale Austro-Ungariei erau semnate de fiecare dintre participanţi. Protocolul şedinţei din 22 octombrie 1918 nu poartă, însă, nici o semnătură de confirmare a celor prezenţi. Numai pe ultima pagină jos, în colţul stîng, apare numele secretarului şedinţei, consilier de legaţie, conte Collaredo-Maunsfeld. De ce această abatere de la normele atît de rigide stabilite de birocraţia imperială? Pur şi simplu pentru faptul că participanţii n-au mai avut timpul necesar pentru a semna protocolul, după transcrierea acestuia. Evenimentele în Austro-Ungaria au evoluat cu atîta repeziciune, încît cîteva zile s-au dovedit prea multe pentru viaţa imperiului bolnav.

În lunile octombrie-noiembrie 1918, voinţa popoarelor asuprite de a se desprinde din dubla monarhie s-a manifestat irezistibil. Sub conducerea propriilor consilii naţionale, organe larg reprezentative, ele au trecut la formarea statelor lor naţionale (cazul cehoslovacilor şi polonezilor) sau s-au unit cu statele naţionale deja existente (cazul iugoslavilor şi italienilor).

În aceste luni, cînd se desfăşura ultima fază a crizei monarhiei austro-ungare, românii din Transilvania, la fel ca celelalte popoare subjugate, au trecut la asaltul final. La 12 octombrie, Comitetul Executiv al Partidului Naţional Român din Transilvania, întrunit la Oradea, a redactat o „Declaraţie de principii", pe care Al. Vaida-Voevod a citit-o la 18 octombrie în parlamentul ungar. „Urmările războiului — se arăta în Declaraţie — îndreptăţesc pretenţiunile de veacuri ale naţiunii române la deplina libertate naţională. Pe temeiul dreptului firesc că fiecare naţiune poate dispune şi hotărî singură şi liber de soarta ei — un drept care este acum recunoscut şi de către guvernul ungar prin propunerea de armistiţiu a monarhiei — naţiunea română din Ungaria şi Ardeal doreşte să facă acum uz de acest drept şi reclamă în consecinţă şi pentru ea dreptul ca, liberă de orice înrîurire străină, să hotărască singură aşezarea ei printre naţiunile libere". Negînd dreptul parlamentului ungar şi guvernului de la Budapesta de a vorbi în numele poporului român, în „Declaraţia de principii" se arăta: „Apărarea intereselor ei, naţiunea română o poate încredinţa numai unor factori desemnaţi de propria lor Adunare Naţională. Afară de organele delegate de Adunarea Naţională sau alese din mijlocul său... nimeni nu poate fi îndreptăţit să trateze şi să hotărască în treburi care se referă la situaţia politică a naţiunii române. Toate deciziunile şi acordurile care s-ar lua şi s-ar face fără aprobarea acestor organe le declarăm ca nule şi fără valoare, care nu leagă întru nimic naţiunea română. Naţiunea română care trăieşte în monarhia austro-ungară aşteaptă şi cere — după multe suferinţi de veacuri — afirmarea şi valorificarea drepturilor ei nestrămutate şi inalienabile la deplină viaţă naţională".

Telegraful Roman

Către popoarele lumii

Aux peuples de l'Univers

Manifestul către popoarele lumii editat de Consiliul Naţional Central Român din Transilvania (10—12 noiembrie 1918)

La sfîrşitul lunii octombrie, în urma consultărilor care au avut loc între delegaţi ai secţiei române a Partidului Social-Democrat şi ai Comitetului Executiv al Partidului Naţional Român, s-a format Consiliul Naţional Central Român (C.N.C.R.). Imediat, C.N.C.R., care de la 2 noiembrie 1918 şi-a stabilit sediul la Arad, a început organizarea Transilvaniei, ca ţară românească, instalînd autorităţi româneşti la toate nivelurile administraţiei (judeţe, oraşe, comune), creînd propriile sale gărzi naţionale. Elemente progresiste maghiare — ca, de exemplu, profesorul Antalffy Endre, preşedintele Consiliului Naţional Maghiar de la Tîrgu Mureş — au colaborat cu C.N.C.R. O colaborare rodnică s-a stabilit şi în Banat între Consiliile naţionale române şi Consiliile naţionale germane; la Braşov s-a constituit chiar un consiliu mixt din români şi saşi.

La 10 noiembrie — în condițiile creșterii presiunilor din partea maselor populare pentru autodeterminare și unire —, Consiliul Național Central Român a adresat Consiliului Național Maghiar de la Budapesta un ultimatum, prin care cerea „puterea deplină de guvernare asupra teritoriilor locuite de români în Ardeal și Țara Ungurească, pe baza dreptului de autodispozițiune a neamurilor". În loc de a da un răspuns clar cererilor C.N.C.R., guvernul Karolyi a propus începerea unor tratative româno-ungare.

La 13 noiembrie, la Arad, s-au deschis negocierile între delegațiile Consiliului Național Central Român și Consiliul Național Maghiar din Budapesta. Chiar din prima zi, au ieșit clar în evidență pozițiile diametral opuse pe care se situau cele două părți. În loc să predea autorităților românești „puterea deplină de guvernare" asupra tuturor ținuturilor locuite de români, guvernul ungar acorda C.N.C.R. numai dreptul de a organiza o „ordine provizorie" în cadrul inviolabilității frontierelor Ungariei și sub autoritatea guvernului de la Budapesta, „pînă ce conferința generală de pace va hotărî asupra litigiilor". Răspunsul a fost interpretat de delegații români ca o „respingere hotărîtă" a cererilor lor din 10 noiembrie. La 14 noiembrie, poziția C.N.C.R. a fost mai clar precizată: „Națiunea română pretinde cu tot dreptul independența sa de stat și nu admite ca acest drept să fie întunecat prin rezolvări provizorice, care pe de o parte principial trag la îndoială acest drept, pe de altă parte nu oferă nici o garanție, care și pînă la rezolvarea definitivă ar putea asigura ordinea publică, siguranța averii și a vieții pe teritoriile locuite de români". În ceea ce privește Conferința de pace, C.N.C.R. recunoștea acesteia numai dreptul „la fixarea limitelor definitive ale teritoriilor reclamate de această națiune (română — n.n.) pentru statul său propriu". O nouă propunere a delegației ungare, din aceeași zi, privind crearea unui „guvernămînt român", învestit de guvernul ungar „cu guvernarea orașelor și tuturor județelor în care românii sînt în majoritate", care nu urmărea, în fond, decît să mențină vechile frontiere ale Ungariei, a fost, de asemenea, respinsă de delegația română.

Cînd Oszkar Iaszi a pus întrebarea: „În definitiv, ce vor românii?", aceștia i-au răspuns ferm: „Separarea totală".

La cîteva zile după eșuarea tratativelor româno-ungare de la Arad, ziarul „Românul", organul C.N.C.R., a publicat un manifest intitulat „Către popoarele lumii", în care protesta împotriva atitudinii adoptate de guvernul ungar, care nu voia să țină seama de cerințele unanime ale românilor și ignora legile istoriei, încercînd să perpetueze sub forme noi o situație ce nu mai putea să dureze. Manifestul făcea un adevărat rechizitoriu la adresa claselor asupritoare ungare, a politicii lor de asuprire națională, dar, în același timp, exprima hotărîrea „națiunii române din Ungaria și Transilvania, ținută de veacuri în robie trupească și sufletească de către clasa stăpînitoare a poporului maghiar..., de a se constitui în stat liber și independent spre a-și putea validita nelimitat forțele sale în serviciul culturei și al libertății omenești". Manifestul demasca cu putere politica „de veacuri" a „clasei opresătoare a poporului maghiar" care „a sfîșiat trupul națiunii noastre prin icuri străine", urmărind „desființarea noastră națională". „Prin colonizări fără rost pe pămîntul strămoșilor noștri, prin maghiarizarea necruțătoare a tuturor acelor români care au fost nevoiți să aibă raporturi mai nemijlocite cu stăpînirea maghiară, prin invadarea pe teritoriul românesc a sutelor de mii de slujbași publici maghiari, prin împiedicarea poporului nostru de a-și mulțumi însuși trebuințele sale industriale — se arăta în manifest — s-au maghiarizat orașele și s-a împestrițat etnicește teritoriul locuit de națiunea română prin mijloace artificiale și în scopul barbar al nimicirii noastre". Exprimînd protestul românilor împotriva atitudinii guvernului de la Budapesta, care invoca „această stare de lucruri produsă prin opresiune și fărădelege" pentru a se opune „hotărîrii națiunii române de a-și întemeia pe pămîntul său strămoșesc statul său liber și independent" și care încerca să prezinte „starea produsă prin crima săvîrșită pînă aci împotriva libertății noastre naționale... ca o justificare a noului atentat ce se intenționează împotriva existenței noastre", manifestul evidenția, totodată, că poporul român „nu dorește să stăpînească alte neamuri", că „pe teritoriul său strămoșesc" el este gata „a asigura fiecărui popor deplină libertate națională și organizarea sa în stat liber și independent o va întocmi pe temeiurile democrației, care va asigura tuturor indivizilor aflători pe teritoriul său egalitatea condițiunilor de viață, unicul mijloc al desăvîrșirii omenești". „Anunțînd popoarelor lumii această voință a sa — se arăta în încheiere — națiunea română din Ungaria și Transilvania invocă pe seama sa sprijinul lumii civilizate și geniul libertății omenești, declarînd sărbătorește, că din ceasul acesta, oricum ar decide puterile lumii, este hotărîtă a pieri mai bine decît a suferi mai departe sclavia și atîrnarea".

La 15 noiembrie, Consiliul Național Central Român a făcut cunoscut „Regulamentul pentru alegerea deputaților Adunării Naționale", chemată să hotărască asupra destinelor poporului român din fostul Imperiu habsburgic. Conform regulamentului, în decurs de 12 zile, fiecare circumscripție electorală trebuia să aleagă cinci delegați pe baza votului universal, care să-i reprezinte în Marele Sfat al națiunii române.

Evenimentele care au urmat — alegerea deputaților și pregătirile pentru Marea Adunare a Românilor —, toate s-au făcut sub semnul dorinței maselor populare de unire cu Țara.

La 20 noiembrie a fost publicat actul pentru convocarea Marii Adunări Naționale, adevărată pagină de antologie politică. „Istoria — se spunea în acest document — ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizațiunii omenești a scos și neamul nostru românesc din întunericul robiei la lumina conștiinței sale. Ne-am trezit din somnul de moarte și vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumii, liberi și independenți. În numele dreptății eterne și a principiului liberei dispoziții a națiunilor, principiu consacrat acum prin evoluțiunea istoriei, națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să-și hotărască însăși soarta sa de acum înainte. Toate neamurile din preajma noastră și-au determinat viitorul prin rezoluțiuni în conformitate cu sufletul lor național. E rîndul nostru acum. Națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să-și spună cuvîntul său hotărîtor asupra sorții sale și acest cuvînt va fi respectat de lumea întreagă..." Convocarea se încheia cu îndemnul: „Fii tare, neam românesc, în credința ta, căci, iată, se apropie ceasul mîntuirii tale".

Sosirea delegaților din diferite localități transilvane în Alba Iulia (gara)

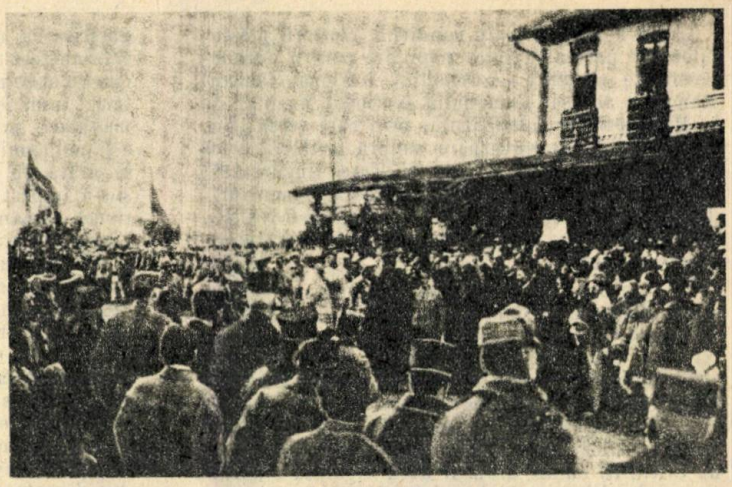

Alba Iulia, „cetatea istorică a neamului nostru", a fost stabilită ca loc de convocare a Adunării. Nu se putea un loc mai indicat pentru desfășurarea Marelui Sfat Național: Alba Iulia era un vechi centru al Daciei romane, centrul celei dintîi uniri politice a românilor sub Mihai Viteazul, locul martiriului lui Horea, Cloșca și Crișan, locul întemnițării lui Avram Iancu, era orașul cu numeroase și adînci semnificații în istoria poporului român.

Adunările pentru alegerea deputaților în Marele Sfat, la care au participat muncitori, meseriași, intelectuali, țărani, femei și bărbați, vîrstnici și tineri, au afirmat solidaritatea tuturor românilor în jurul celei mai mari probleme din istoria lor, voința nestrămutată de unire.

Spre Alba Iulia au pornit nu numai cei 1 228 delegați aleși. Din cele mai depărtate zone s-au îndreptat spre locul de întrunire al Marelui Sfat Național zeci de mii de români, unii pornind la drum aproape imediat ce a fost comunicată data și locul Adunării, toți cîntînd „Deșteaptă-te române" și purtînd steaguri tricolore. „N-avem nevoie să ne-o spunem unul altuia — scria, în acele zile, Ilie Cristea în ziarul «Glasul Ardealului» —, e destul să ne privim în ochi pentru ca să ne convingem că ceasul a sosit. Cuvîntul, păstrat pînă acum în cutele cele mai adînci ale sufletului, se va rosti unanim, măreț și nestrămutat. Unirea noastră va fi indiscutabilă".

Duminică 1 decembrie, ziua fixată pentru Adunare, peste 100 000 de oameni erau prezenți pe Cîmpul lui Horea de la Alba Iulia pentru a lua parte la actul istoric ce urma să se înfăptuiască. Era cea mai mare adunare a românilor. Prin forma sa de organizare, prin participarea largă a maselor, a delegaților aleși, prin votul unanim al populației din Transilvania și Banat, Adunarea de la Alba Iulia căpăta un caracter plebiscitar, reprezenta populația românească majoritară pe aceste meleaguri, care își desemnase delegații împuterniciți să hotărască asupra Unirii. În luarea sa de cuvînt în fața Adunării, Vasile Goldiș a făcut o scurtă prezentare a istoriei poporului român și a arătat drepturile sale asupra pămîntului pe care trăia: „Teritoriile locuite de români de la descălecarea lui Traian și pînă astăzi au fost teritorii românești. Nu există de a suci logica pînă acolo ca invadările elementelor străine, dirijate pe aceste teritorii în chip artificial și prin abuzul de putere al statului, cu scopul desființării noastre naționale, să poată clătina dreptul nostru de proprietate asupra acestor teritorii (Mulțimea: Așa-i!). Așa ceva ar fi sancționarea crimei și ar constitui o pălmuire a civilizațiunii, care principial nu admite substituirea dreptului prin brutalitate. După drept și dreptate românii din Ungaria și Transilvania, dimpreună cu toate teritoriile locuite de dînșii, trebuie să fie uniți cu Regatul Român".

Lui Vasile Goldiș, om de vastă cultură și de înaintate concepții social-politice, i-a revenit și cinstea să prezinte în fața delegaților o hotărîre care prevedea la punctul 1: „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia, în ziua de 18 noiembrie/1 decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România...". Documentul cuprindea și un program vast de măsuri democratice, printre care: „Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare; Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizii din sînul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc"; „Egala îndreptățire și deplina libertate confesională pentru toate confesiunile din stat"; „Înfăptuirea desăvîrșită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, secret pe comune, în mod proporțional pentru ambele sexe în vîrstă de 21 de ani, la reprezentarea în comune, județe ori parlament"; „Desăvîrșită libertate de presă, asociere și întrunire, liberă propagandă a tuturor gîndirilor omenești"; „Reforma agrară radicală"; „Muncitorimei industriale i se asigură aceleași drepturi și avantagii care sînt legiferate în cele mai avansate state industriale din Apus". În continuare, se exprima dorința Marii Adunări Naționale ca la Congresul de Pace să se recunoască „comuniunea națiunilor în așa chip, ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimineze războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale".

Marea Adunare Națională de la 1 decembrie

Hotărîrea de unire a fost primită în unanimitate de delegați, cu mare însuflețire. Cei peste 100 000 de români aflați afară, pe cîmpul lui Horea, au salutat-o cu entuziasm.

Peste ani, unul dintre cei prezenți la Alba Iulia în memorabila zi de 1 Decembrie 1918, pictorul Aurel Ciupe, își amintea: „La Alba-Iulia am mers cu tata — abia întors de pe front cu gradul de sublocotenent de rezervă. El era delegatul batalionului de voluntari din Lugoj. Drumul și cele ce am găsit acolo sînt greu de descris. Zeci de mii de oameni — țărani, foarte mulți țărani, veniți din tot Ardealul — muncitori, meseriași, avocați, medici, învățători, elevi. N-am cuvinte să descriu entuziasmul ce a cuprins masele după ce s-a citit Proclamația noastră de a ne uni cu țara. Au fost momente pe care nu le pot uita. Și care te marchează pe viață. Ulterior, evenimentele s-au desfășurat în liniște, n-au avut loc scandaluri, tulburări, răzbunări, vărsări de sînge. Sașii și șvabii au avut și ei adunări, la care și-au exprimat dorința unirii necondiționate cu românii. Sîrbii — din Banat, desigur — erau și ei bucuroși de evoluția politică. A urmat instalarea oficială a noii administrații și mulți maghiari au depus jurămîntul de credință, continuîndu-și netulburați munca, beneficiind de toate drepturile, de publicații, cărți, instituții culturale și artistice, care au cunoscut o dezvoltare chiar mai mare decît înainte de Unire. Ultima mare emoție ne-a provocat-o intrarea armatei române în Lugoj, la începutul lui ianuarie 1919. Îmi amintesc parcă ar fi fost ieri: toată suflarea era la gară, cu corul Vidu în frunte. Apoi, timp de cîteva săptămîni, am trăit într-o atmosferă de sărbătoare ce greu poate fi exprimată în cuvinte. Bucuria tuturor era nețărmurită...".

De fapt, țara întreagă era în sărbătoare, toți manifestîndu-și bucuria de a fi contemporanii împlinirii unui vis. La unison cu vibrarea întregii țări, Nicolae Iorga scria, în acele zile de început de decembrie, în „Neamul românesc": „Trimitem de aici, din Iași, vechea capitală a țării lui Ștefan cel Mare, salutul nostru frățesc iubiților noștri frați ardeleni, care unindu-se cu noi... am alcătuit o țară întinsă și frumoasă, România, așa precum au gîndit moșii și strămoșii noștri". Iar Academia Română, care, de la întemeierea sa, întruchipase unitatea culturală a românilor de pretutindeni, a trimis o telegramă de felicitare „Consiliului Dirigent și Adunării care au proclamat unirea politică a românilor din Transilvania și Banat, asigurînd prin actul lor, gîndul statornic al neamului nostru". Telegrama era semnată de Petru Poni, Iacob Negruzzi, Simion Mehedinți, Grigore Antipa, Dimitrie Onciul, Victor Babeș, Gheorghe Țițeica, Nicolae Densușianu, Ion Bianu, Alexandru Lapedatu, Vasile Pârvan și alții.

Hotărîrea de Unire a Transilvaniei cu România — căreia Conferința de Pace de la Paris i-a dat o largă recunoaștere internațională — a marcat desăvîrșirea procesului istoric obiectiv de formare a statului național român unitar. Rod al luptei maselor populare de pe întreg cuprinsul țării, al întregului popor român, unirea din 1918 a creat premise favorabile pentru dezvoltarea mai intensă a forțelor de producție, pentru accelerarea progresului economic și cultural al țării; în același timp, ea a avut ca urmare creșterea forțelor proletariatului, ale mișcării muncitorești, revoluționare, intensificarea proceselor democratice.

Practic, în toate realizările poporului român în cele șapte decenii care s-au scurs de la Adunarea de la Alba Iulia, găsim un sens al unirii, îmbogățit în argumente și semnificații de ctitoriile epocii socialiste, de ridicarea țării pe noi trepte de putere și de demnitate, înnobilat de noul profil moral și spiritual al oamenilor, constructori ai socialismului.

C. Ion

24 IANUARIE 1859 –

MOMENT HOTĂRÎTOR ÎN AFIRMAREA NAȚIUNII ROMÂNE

Existența, în toată perioada evului mediu, a trei state românești — Muntenia, Moldova și Transilvania — nu a putut sparge unitatea de neam a poporului nostru, n-a putut submina unitatea de limbă și cultură, cum n-a putut împiedica intensele legături economice dintre ele. Peste frontierele politice vremelnice a acționat conștiința mereu trează a originii comune, limba i-a unit permanent pe românii de pe o parte și alta a Carpaților, dușmanii comuni care atentau la libertatea și avutul lor i-a determinat pe frați să se îndrepte unii spre alții. Toate acestea — și încă multe altele — îl făceau pe Nicolae Iorga să scrie: „Cea dintîi unire a existat cînd în capul cărturarilor nu răsărise această idee, în unitatea perfectă a vieții economice, așternută pe unitatea perfectă a vieții generale. Ardealul a intrat și el în această viață prin intercirculația românească: un singur corp, un singur sistem, am zice, vînos, prin care străbătea același sînge viu".

De-a lungul secolelor, mulți voievozi s-au gîndit și au acționat pentru realizarea unității politice românești, pentru refacerea unității vechii Dacii. Unitatea națională, această „visare iubită" — — cum o numea Nicolae Bălcescu — a fost, „pentru voievozii noștri cei viteji, pentru toți bărbații noștri cei mari", cuget și fapt pentru care „ei trăiră, muncirâ, suferiră și muriră".

Ideii de unitate i-a dat consistență politică Mihai Viteazul, care, la cumpăna veacurilor al XVI-lea și al XVII-lea, a reușit să realizeze actul cel mai strălucitor al întregului ev mediu românesc — Unirea Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei într-un singur stat, el intitulîndu-se cu mîndrie la 27 mai 1600: „Io, Mihai Voievod și Domn a toată Țara Românească și al Ardealului și al Țării Moldovei".

Fapta lui Mihai Viteazul s-a înscris pentru totdeauna cu litere de aur în hronicul țării, devenind un simbol însuflețitor pentru toate generațiile următoare, care au aspirat spre constituirea statului unic național. Ideea refacerii vechii Dacii („Restitutio Daciae") în hotarele ei firești a dominat planurile politice, diplomatice și militare ale multor domnitori, principi și voievozi din cele trei țări românești, fiecare considerîndu-se executorul politic al testamentului național al ilustrului înaintaș.

În procesul dezvoltării relațiilor capitaliste, cînd elementelor de unitate materială și spirituală, de limbă și cultură, de unitate etnică, aspirațiilor și idealurilor comune li s-au adăugat impulsul nou, dinamizator al progresului economic și nevoia asigurării unei piețe unitare, conștiința unității de neam a tuturor românilor s-a dezvoltat în conștiință națională iar năzuința de unitate a devenit țel politic — țelul unirii tuturor românilor într-un stat național unitar și independent.

O manifestare puternică a spiritului de unitate națională a avut loc, în 1784, în Transilvania, cînd „Horea plănuia eliberarea neamului său", el însuși devenind „simbolul renașterii Daciei" (Karl Marx). Un program național clar a avut și revoluția lui Tudor Vladimirescu de la 1821, care a chemat la unire „într-un gînd și într-un glas" pe moldoveni, pentru ca, împreună „să putem cîștiga deopotrivă dreptățile acestor principaturi, ajutîndu-ne unii pe alții". La 1848, programul național a fost sintetizat în cuvintele lui Nicolae Bălcescu: „Vrem să fim o nație, una puternică și liberă..." Dacă împrejurările internaționale n-au permis introducerea, în Programul revoluției din Țara Românească, a ideii Unirii, ea a fost, în schimb, prezentată în coloanele presei oficiale, a fost abordată pe plan internațional și — lucrul cel mai important — a fost dorită și revendicată de masele populare. În Moldova, „unirea cu Valahia" a fost „dorul cel mai înfocat" al revoluționarilor; în Unire, Mihail Kogălniceanu vedea „cheia bolții fără de care s-ar prăbuși tot edificiul național". Puternică, generală, clar exprimată a fost voința de unire a transilvănenilor. Au mărturisit-o miile de români în Adunarea de la Blaj, cînd au strigat „Vrem să ne unim cu Țara"; au sperat-o românii din jurul Abrudului, cînd spuneau că „Ardealul și cu cele două principate dunărene vor trebui să formeze un singur regat", ca și cei din Lechința de pe Mureș cînd declarau că „se unesc cu Țara Românească și Moldova".

Datorită unor condiții istorice concrete — din rîndul cărora trebuie amintit, în primul rînd, faptul că poporul român se afla înconjurat din toate părțile de imperii reacționare hrăpărețe, gata să intervină și să înăbușe orice manifestare de afirmare națională — acest deziderat secular nu putea fi realizat integral dintr-o singură dată, ci numai în etape. De acest fapt a fost conștientă și „generația de la 1848", care s-a situat, în etapa istorică următoare, în fruntea luptei de emancipare națională și socială a poporului român. Astfel trebuie înțelese cuvintele lui Nicolae Bălcescu, care în 1850 scria prietenului său A.C. Golescu că poporul român mai avea „de făcut două alte revoluții: o revoluție a unității naționale și mai tîrziu a independenței naționale, pentru a face ca națiunea

să reintre pe această cale în plenitudinea drepturilor sale naturale".

Cele două „revoluții" sintetizau, de fapt, esența programului național românesc, a cărui transpunere în viață, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primele două decenii ale secolului următor, a însuflețit toate gîndurile și inimile patrioților români, a mobilizat toate forțele și energiile națiunii române, în ansamblu.

În cadrul procesului de „reintrare" a poporului român „în plenitudinea drepturilor sale naționale" — de care amintea Nicolae Bălcescu —, Unirea Moldovei cu Țara Românească, la 24 ianuarie 1859, a constituit un prim și hotărîtor pas. Ea a dat poporului român certitudinea că acest program poate fi realizat. Dintr-un deziderat — vechi, puternic, unanim împărtășit, este adevărat, dar, totuși, un crez, o idee, o speranță, cum fusese pînă atunci — Unirea Moldovei cu Țara Românească a demonstrat că visul atîtor generații de înaintași putea fi transformat într-o splendidă și trainică realitate. Iar modul în care ea s-a realizat a dat poporului român încredere în propriile forțe, i-a arătat că poate să-și croiască singur viitorul pe care și-l dorea. Dar, îndeosebi, importanța Unirii din 24 ianuarie 1859 constă în faptul că a creat o bază solidă pentru ca, în perioada istorică următoare, problema independenței și unității naționale a tuturor românilor să poată fi urmărită cu mai multă forță și cu mai multe șanse de succes.

Odată cu constituirea statului național român modern în prima sa etapă, dobîndirea neatîrnării țării nu mai era decît o chestiune de timp, dar a unui timp ce se conjuga la viitorul apropiat. Privită din acest punct de vedere, Unirea Moldovei cu Țara Românească a apărut străinătății — și, desigur, cu atît mai mult românilor — ca un pas important spre cîștigarea independenței depline. De acest fapt au fost conștienți atît prietenii, cît și adversarii Unirii. Astfel, pentru un diplomat belgian era absolut clar că „dubla alegere (a lui Alexandru Ioan Cuza — n.n.) echivalează cu Unirea Principatelor; Unirea Principatelor înseamnă independența lor". La rîndul său, diplomatul sard Benzi, sprijinitor al cauzei românești, saluta Unirea ca o etapă spre „independența întregii Românii". Iar Victor Place, consulul Franței la Iași, considera, în 1860, că „autonomia și independența" țării sintetizau esența problemei românești după Unirea din 1859.

În același timp, marele vizir Ali Pașa, care a adoptat o poziție hotărît negativă față de Unire, își explica atitudinea prin aceea că „unirea principatelor Moldovei și Valahiei ar însemna... independența absolută și eliberarea lor definitivă" de sub suzeranitatea otomană. În același sens, ambasadorul Hubner, reprezentantul Imperiului habsburgic, declara că guvernul său „nu dorește independența Principatelor și, în consecință, el se opune unirii".

După Unire, conducătorii statului național român, și în primul rînd Alexandru Ioan Cuza, au făcut totul pentru a afirma drepturile suverane ale țării, pregătind, astfel, accesul ei la independență. În timpul domniei lui Cuza s-au realizat o serie de reforme (reforma agrară, reforma electorală, reforma învățămîntului, a justiției, s-a înfăptuit secularizarea averilor mînăstirești etc.), care au reprezentat, pentru tînărul stat român, nu numai pași importanți pe drumul modernizării, ci, în același timp, și pietre trainice la temelia independenței.

Totodată, au fost întreprinse numeroase acțiuni a căror menire era să sublinieze statutul de sine stătător al țării.

În raporturile cu Imperiul otoman, demnitatea a luat locul servilismului. Cînd, în 1859, guvernul turc a refuzat să recunoască dubla alegere și a concentrat forțe la Șumla și la Varna, domnitorul Cuza a strîns armata celor două principate la Florești. Sensul acestei măsuri era astfel explicat de domnitor consulului englez Robert Colquhoun: „Dacă Turcia își pierde vremea să vină cu o forță armată în Muntenia pentru a ne împiedica să ne manifestăm, nu ezit a vă spune că mă voi plasa în fruntea poporului meu și, dacă va trebui să cădem, eu voi fi primul care îmi voi oferi pieptul, dar va curge sînge". De asemenea, Cuza a preluat puterea fără a aștepta învestitura Porții, iar, cînd a sosit firmanul, autoritățile române au dat ceremoniei o importanță redusă, voind să sublinieze, în felul acesta, poziția de cvasiindependență a țării. Și

Cel dintîi domnitor al Principatelor Unite — Alexandru Ioan Cuza (1859—1866)

enumerarea manifestărilor de independență ar putea continua: violările de frontieră pe linia Dunării din partea Imperiului otoman, atunci cînd s-au produs, nu au mai fost tolerate și, drept represalii, un număr de supuși otomani au fost expulzați; Principatele Unite au cerut să li se respecte suveranitatea asupra brațului Chilia, pînă la linia talvegului și, în acest scop, s-au adresat Comisiei Europene a Dunării, care a admis punctul de vedere românesc; s-a impus autorităților otomane — în ciuda rezistenței acestora — recunoașterea pașapoartelor românești; consulii statelor europene în Principate, care nu aveau asentimentul guvernului român, nu au mai fost recunoscuți; protocolul și ceremonialul oficial a fost modificat pentru a reflecta mai bine noul statut al țării; s-a modificat jurisdicția consulară; au fost numiți agenți diplomatici la Belgrad și Paris etc.

O unitate românească de cavalerie pleacă pe front (1877)

Vom încheia această succintă enumerare prin evidențierea unui fapt deosebit de semnificativ. Una dintre atribuțiile statului suveran este capacitatea acestuia de a-și asuma angajamente pe plan internațional, de a negocia și încheia acorduri cu alte state. Și acest atribut nu a lipsit Principatelor Unite! În perioada domniei lui Cuza s-a încheiat o convenție telegrafică cu Austria, Serbia și Imperiul otoman; o altă convenție telegrafică cu Rusia; s-au semnat convenții de extrădare cu Serbia și Austria; în 1865, România — denumire ce se impune tot mai mult, în locul celei de Principatele Unite — a aderat la Convenția telegrafică internațională de la Paris etc. Sensul acestor acțiuni era clar explicat de ministrul de externe muntean, I.I. Filipescu, într-o scrisoare din 1860, către agentul român la Istanbul, Costache Negri: „După cum vedeți, raporturile internaționale cu statele vecine tind să consacre într-un fel independența noastră politică, căci în afara convențiilor telegrafice în chestiune, sîntem pe punctul de a încheia cu aceleași puteri «convenții» pentru extrădarea reciprocă a criminalilor, dezertorilor și vagabonzilor, pentru a contribui fiecare din partea sa la siguranța și la liniștea teritoriilor respective".

Acțiunile pentru afirmarea neatîrnării țării au fost dublate permanent în preocupările conducătorilor tînărului stat român național de grija pentru soarta românilor aflați în afara frontierelor statului, rupți încă de patria-mamă. La rîndul lor, aceștia au salutat cu entuziasm Unirea, România exercitînd asupra lor forța de atracție a unui magnet, de ea legîndu-și speranțele lor de eliberare. Despre modul în care 24 ianuarie 1859 a fost receptat de către românii din Transilvania, Alexandru Papiu Ilarian arăta într-un memoriu din 1860: „Cînd s-a ales Cuza domn, entuziasmul la românii de peste Carpați era poate mai mare decît în Principate... Un lucru mi se pare mai mult decît sigur, că românii de peste Carpați, bărbați și femei, bătrîni și tineri, toți ar fi gata de a muri pentru Domnul Cuza".

Iar cel pentru care transilvănenii erau gata să moară — „badea Ion", cum îl numeau, cu dragoste și respect, țăranii de peste munți pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza — nu i-a uitat. Daco-românismul — program politic ce sintetiza dorința de unire a tuturor românilor în granițele unei singure țări — a devenit după 1859 politică oficială de stat. Afirmată direct sau promovată discret, în funcție de condițiile istorice concrete dintr-un moment sau altul, această politică își va da roadele depline în 1918. Daco-românismul constituia o realitate amenințătoare pentru Imperiul habsburgic, ce îngloba, în hotarele lui, Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul și Bucovina. Aceasta explică atenția și îngrijorarea cu care Viena a urmărit evoluția acestui program în Principatele Unite. Încă din 1857 ambasadorul austriac Prokesch-Osten anticipa că, după unire, românii vor rîvni „a avea un stat independent", care să înglobeze și teritoriile românești din cadrul Imperiului habsburgic. După ce Unirea s-a produs, tot el releva intențiile domnitorului Cuza „de a porni în ajutorul românilor din Transilvania, din Bucovina și din Banat, ale căror strigăte de durere se și pretinde a se auzi".

Toate acestea nu erau simple produse ale minților îngrijorate ale slujitorilor Imperiului habsburgic, ci coordonate esențiale ale politicii externe promovate de guvernele române după 1859. Chiar în februarie 1859, într-o convorbire cu împăratul Napoleon al III-lea, Vasile Alecsandri, ministru de externe în guvernul Moldovei, la solicitarea interlocutorului său, i-a vorbit acestuia, timp de un sfert de oră, despre situația tuturor provinciilor istorice românești. „Vedeți, Sire — a încheiat Vasile Alecsandri — cît e de întinsă adevărata Românie și ce regat important ar putea constitui cu ale sale 9 000 000 de români dacă Providența ar realiza visurile și aspirațiile lor".

Cuza însuși nu și-a ascuns niciodată interesul pe care îl purta pentru soarta românilor din afara hotarelor țării, pentru „bunăstarea și libertatea a tot ce poartă numele de român", cum recunoștea chiar el într-o scrisoare către ambasadorul Piemontului la Istanbul. În convorbirile cu consulii francez și italian, Victor Place și, respectiv, Strapontino, el era și mai explicit, declarînd „că el, ca prinț român, nu putea renunța niciodată la Transilvania". În 1864, Cuza întrevedea chiar posibilitatea ca, profitînd de situația internațională favorabilă,

Clădirea din Iași și sala în care a fost ales Alexandru Ioan Cuza ca domnitor. În imaginea de jos — placa comemorativă de pe peretele clădirii amintind despre eveniment

să acționeze în vederea constituirii unui stat „daco-român" care să cuprindă și Transilvania, Banatul și Bucovina.

Toate acestea confirmă afirmațiile lui Klapka, emisar al revoluționarilor unguri, care negocia încheierea unei convenții de întrajutorare între Principatele Române și emigrația revoluționară ungară, care, referindu-se la Alexandru Ioan Cuza, era convins că „primul succes al consolidării sale la putere îi va spori ambiția" iar „dorințele sale vor deveni mai mari, ideea unei Daco-Românii îi va veni în minte și va avea poate sorți de izbîndă".

Cuza n-a așteptat, însă, nici un „succes" personal pentru a-și manifesta interesul față de românii din Imperiul habsburgic. În tratativele cu revoluționarii unguri, „întîia și ultima condiție" pentru încheierea acordurilor, pusă de partea română, a fost „asigurarea existenței și drepturilor naționalității române în Transilvania" (Mihail Kogălniceanu). În final, emigrația revoluționară ungară a admis ca, în schimbul permisiunii tranzitului de arme prin Principate și al dreptului de a mobiliza aici voluntari pentru cauza națiunii ungare, să recunoască dreptul unirii Bucovinei cu România, să respecte drepturile naționale și politice ale românilor ardeleni și să accepte organizarea unui plebiscit în legătură cu viitorul Transilvaniei. De remarcat, însă, că Alexandru Ioan Cuza s-a opus organizării plebiscitului — de al cărui rezultat favorabil era, de altfel, sigur — și a pretins unirea directă a Transilvaniei cu România.

Concomitent, statul național român a sprijinit, din punct de vedere material, dezvoltarea culturală a românilor din Transilvania: școlile românești (în special, cele din Brașov) au primit ajutoare băneși, a căror valoare s-a ridicat la 2 000 de galbeni anual; numeroși studenți din Transilvania și Bucovina au primit burse pentru studii; s-au acordat ajutoare „Gazetei Transilvaniei" etc.

Ideea unității naționale, grija față de soarta românilor aflați în afara hotarelor țării preocupau nu numai mințile patrioților înaintați sau ale oficialităților, ci călăuzeau inimile, gîndurile și faptele tuturor românilor. „Nici femeile, nici copiii nu visează altceva" — constata, pe bună dreptate, un martor străin, bun cunoscător al stărilor de spirit din Principate. Și nu putea să nu fie așa, cînd, într-un manual școlar de clasa a doua din acea perioadă, elevii erau învățați că românii o duc greu „supt nemți și unguri, care îi supără pînă va da Dumnezeu, întărindu-ne noi, să li tindem o mînă de ajutor". Și pînă atunci, însă, românii din Principate îi ajutau pe frații lor cu ce puteau, din toată inima: în Oltenia se strîngeau bani pentru ajutorarea studenților români din Sibiu; în presa din Principate se exprima încrederea în viitorul nației române reunită într-un singur stat mare și independent; s-au intensificat schimburile culturale între românii de pe ambele versante ale Carpaților etc.

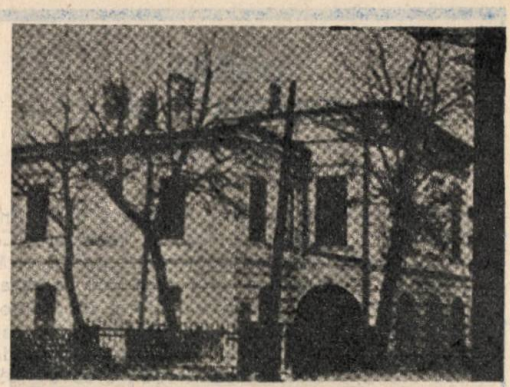

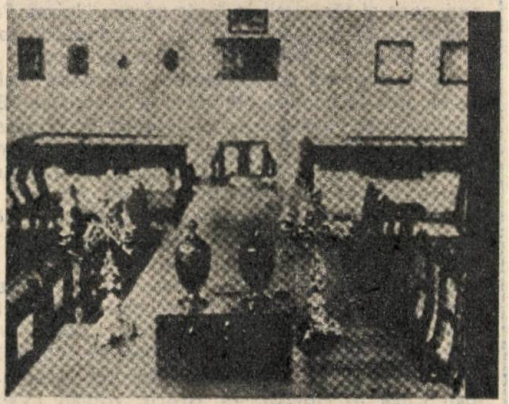

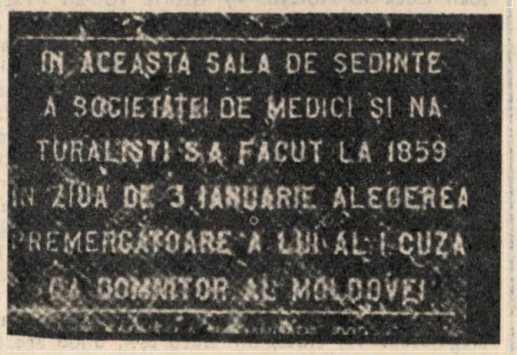

Unirea Moldovei cu Țara Românească, politica de demnitate națională, de consolidare a Unirii, de modernizare a țării, de apărare a intereselor fundamentale ale statului și ale națiunii, politică promovată de Principatele Române în perioada de domnie a lui Alexandru Ioan Cuza, a constituit baza de pornire pentru noi cuceriri ale poporului român pe calea afirmării sale naționale. Unirea din 1859 a însemnat un început de drum, căruia cîștigarea independenței depline de stat, în 1877, și realizarea Marii Uniri, în 1918, îi dezvăluie întreaga sa semnificație.

Ion Calafeteanu

UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE

ORIZONTAL: 1) Capitală europeană unde, între 10/22 mai — 7/19 august 1858, se desfăşoară Conferinţa reprezentanţilor celor şapte puteri, a cărei Convenţie stabileşte ca cele două ţări române să poarte numele de Principatele Unite ale Moldovei şi Ţării Româneşti, fiecare cu domn, guvern şi adunare legiuitoare proprie — Deputat pontaş (Ion) (1806—1882) în Adunarea ad-hoc a Moldovei (1857), exponent al ţărănimii în lupta pentru Unirea Principatelor. **2)** Adunare din Ţara Românească, care, la 24 ianuarie 1859, pronunţîndu-se pentru alegerea ca domn a lui Alexandru Ioan Cuza, cel ce fusese ales în fruntea Moldovei la 5 ianuarie 1859, realizează de fapt unirea celor două Principate — Alexandru (abr.). **3)** General şi om politic român (Christian; 1807—1884), participant activ la lupta pentru unirea Principatelor — Uniţi în cele din urmă! — Măsuri agrare. **4)** Radu Cristea — Acela (pop.) — A lucra pămîntul. **5)** Acest (pop.) — Denumirea sălii Muzeului de Istorie Naturală din Iaşi unde, la 3 ianuarie 1859, Alexandru Ioan Cuza a fost ales candidat unic la tronul Moldovei. **6)** Marele nostru dramaturg (Ion Luca; 1852—1912) care, după 50 de ani de la Unirea Principatelor, îşi aminteşte de vizita domnitorului Alexandru Ioan Cuza la Ploieşti. **7)** Istoric român (Vasile; n. 1912), autorul lucrării „Pe drumul unităţii naţionale" şi al studiului „Românii din Transilvania şi actul Unirii Principatelor" — Nichel. **8)** Siglă pentru „Centrul de Documentare şi Informaţii al Asigurărilor" — Natriu — Localitate în Sudan. **9)** Ulpiu Rădulescu — Cele! — Scriitor român (Fănuş; n. 1932) care, cu prilejul împlinirii a 110 ani de la actul Unirii, scria că „De la începuturile sale de dreptate şi de luptă, duse de 2000 de ani, cu credinţă, gîndul unirii într-o singură patrie a strălucit ca o stea în inima poporului român". **10)** Perete — Oraş din Moldova, unde, la 5 ianuarie 1859, Adunarea Electivă alege în unanimitate ca domn pe colonelul Alexandru Ioan Cuza — Radu Negulescu. **11)** Hotel din Bucureşti, unde are loc în noaptea de 23 spre 24 ianuarie 1859 şedinţa membrilor Partidei Naţionale în cadrul căreia se adoptă propunerea făcută de Dimitrie Ghica (după alţii, de Cezar Bolliac) de a fi ales ca domn al Munteniei tot Alexandru Ioan Cuza.

VERTICAL: 1) Istoric român (Aron; n. 1815), autorul studiului „Ideea de unitate naţională statală în existenţa poporului român", şi, în colaborare cu Nichita Adăniloaie, al volumului „Unirea Principatelor Române" — Militant de frunte al luptei pentru Unire (Alexandru Ioan; 1820—1873), prin a cărui dublă alegere ca domn al Moldovei, la 5 ianuarie 1859, şi al Ţării Româneşti, la 24 ianuarie 1859, s-a realizat Unirea Principatelor Române. **2)** Scriitor şi om politic român (Vasile; 1821—1890), militant activ pentru Unirea Principatelor, autorul cunoscutei poezii „Hora Unirii". **3)** Cuptor (reg.) — „Căimăcăniile de...", comisii interimare care au fiinţat în Principate în perioada 1858—1859, cu scopul de a patrona pregătirile necesare constituirii Adunărilor Elective — Dinu Constantin. **4)** Localitate în Bolivia — Asalt. **5)** Sandu Tomescu — Actul promulgat de Alexandru Ioan Cuza la 14/26 august 1864 prin care elibera pe ţărani de sarcinile feudale şi îi împroprietărea cu loturi de pămînt pe care le foloseau prin răscumpărare — Încet. **6)** Popor sud-european care a susţinut Unirea Principatelor şi care vedea prin realizarea acestui deziderat al românilor un prim pas spre propria-i unitate — Ustensilă de cusut. **7)** Localitate în URSS — Dînsa — Localitate în Spania. **8)** Olga Alexandrescu — A găsi — Irlanda, în codificare automobilistică internaţională. **9)** Cetate antică în Golful Syrta Maior — Unită în cele din urmă! **10)** Locuitori ai satelor, militanţi activi pentru Unire, cărora Cuza a încercat să le facă dreptate prin reforma

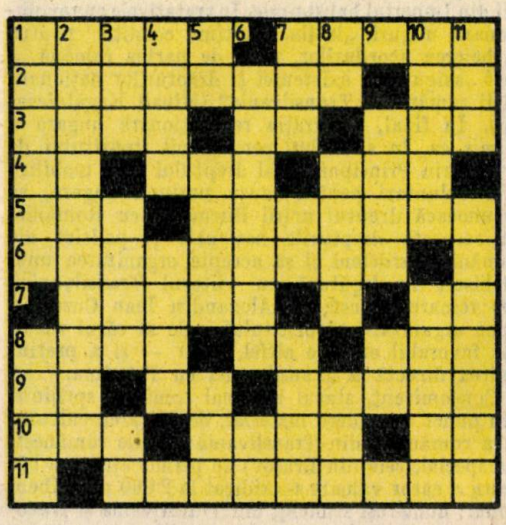

din 1864 (sg.) — Cunoscut fruntaş al revoluţiei române de la 1848 (Costache; 1812—1876), militant înflăcărat pentru Unirea Principatelor, unul dintre cei mai apropiaţi sfetnici şi colaboratori ai domnitorului Alexandru Ioan Cuza. **11)** Mare vizir şi ministru de externe al Turciei, care, la 12/24 august 1857, prin ordinul telegrafic trimis lui Vogoride, anulează alegerile falsificate din Moldova — Ziar din Transilvania care, la 24 ianuarie 1909 scria că „Unirea fusese cea mai îndrăzneaţă şi cea mai înţeleaptă faptă a naţiunii româneşti. Îndrăzneaţă pentru că s-a săvîrşit împotriva voinţei şi dorinţei tuturor marilor puteri europene şi înţeleaptă pentru că, după veacuri de zbuciumări, părinţii patriei prevăzură, în sfîrşit, că numai Unirea poate să fie pîrghia de înălţare a neamului românesc".

Dicţionar: CDIA, TEB, REL, ICLA, RVI, ANSO, EIR, ARAE.

Gheorghe Braşoveanu

IN LUMEA ȘTIINȚEI

Bălat sau fată?

• În sfîrșit, se cunoaște „mecanismul" care contribuie la diferențierea sexelor: o genă minusculă, izolată recent de cercetători americani, este cea care determină dacă ne naștem fată sau băiat. Revista „Sciences et Avenir" relatează „aventura" acestei descoperiri importante.

La Institutul de cercetări biomedicale din Cambridge, statul Massachusetts, o echipă de oameni de știință a descoperit, nu de mult, că, la originea deosebirii dintre un bărbat și o femeie, se află o genă. O unică genă, printre miile conținute în oul originar din care toți am apărut, determină sexul individului. O genă minusculă, situată pe cromozomul Y. Dar calea pînă la descoperirea ei a fost lungă și anevoioasă: cîți pași înainte și cîte renunțări, cîte ipoteze verificate sau decepții!

În secolul trecut, se mai credea că sexul este determinat de factori exteriori: regimul alimentar urmat de mamă în timpul sarcinii părea să joace un rol primordial. Dar, atunci, cum se explică faptul că se nasc cam tot atîtea fete, cît și băieți?

În 1865 Gregor Mendel enunța primele legi ale eredității, formulînd ideea potrivit căreia transmiterea caracterelor de la părinți la urmași se realizează prin „factori ereditari". Dar aceste legi au rămas necunoscute pînă în anul 1900, cînd trei botaniști: Hugo de Vries în Olanda, E. Tschermak în Austria și C. Correns în Germania le-au redescoperit independent, pe baza unor experiențe similare cu cele mendeliene. Dar era încă departe epoca în care puteam dispune de instrumentele și tehnicile care să permită geneticii să pătrundă în cele mai mici mecanisme biologice la scară moleculară. Cercetătorii nu aveau decît microscoape slabe, cu care încercau să dezvăluie misterele conținute în celulele noastre. Și, observînd nucleul celulelor în diviziune, ei au putut descoperi mici bastonașe, denumite cromozomi. S-a observat că drosofila, musculița de oțet, are, în glandele ei salivare, cromozomi giganți. De atunci, ea a devenit cobaiul geneticii și, tocmai pe această modestă insectă, americanul Thomas Morgan a descoperit, în 1910, o diferență fundamentală între cele două sexe; insecta femelă este purtătoarea unei perechi de cromozomi identici XX, în timp ce la mascul, unul din cromozomii X este înlocuit cu un cromozom Y. În 1912, Winiwarter, încercînd să numere cromozomii speciei umane, a făcut o constatare destul de apropiată: cromozomul X era în dublu exemplar la femeie și unic la bărbat. După calculele lui, exista un cromozom mai mult la femeie! În realitate, un extrem de mic bastonaș scăpase privirilor observatorului, cromozomul Y; T. Painter l-a descoperit în 1923. Numărul exact al cromozomilor noștri, 23 de perechi, nu a fost cunoscut, și acest lucru poate să pară surprinzător, decît din anul 1956: cea de-a 23-a pereche este cea a cromozomilor sexuali. Îi găsim, de asemenea, la drosofila, la toate mamiferele și chiar la unele plante. În toate aceste grupe, masculii sînt XY, iar femelele XX. În schimb, se întîmplă invers la fluturi și păsări, unde femela este purtătoarea cromozomului Y; nu știm, însă, cauza care a provocat acest eveniment în decursul evoluției. Rolul cromozomului Y rămăsese necunoscut. Timp de mai mulți ani, s-a acordat puțină importanță acestui cromozom aparte. De fapt, s-a demonstrat că la drosofila el nu intervine în mod evident în determinarea sexului. Anumite anomalii demonstrează aceasta: muștele, care sînt XO, adică prevăzute cu un singur cromozom sexual, cromozomul X, și, deci, fără cromozomul Y, sînt masculi, iar muștele care sînt XXY sînt femele. Deci, la aceste mici insecte, numărul cromozomilor-X determină sexul: unu — pentru mascul și doi — pentru femelă. S-a crezut, la un anumit moment, că același lucru se întîmplă și la om.

Totuși, în 1959, studii pe om și pe șobolani cu o constituție anormală a cromozomilor sexuali (XXY sau XO) relevau, de această dată, rolul determinant al cromozomului Y: indiferent de numărul cromozomilor X, embrionii prevăzuți cu un cromozom Y (XY sau XXY) dădeau masculi; cei care nu aveau (XX sau XO) dădeau femele. Aceste observații au constituit, deci, demonstrarea rolului primordial jucat de cromozomul Y: absența sau prezența lui, la mamifere, determină sexul. Trebuia, deci, să fie descifrate misterele rămase încă neelucidate — mecanismele determinării sexului.

Dar cromozomul Y reprezintă de-abia 1 la sută din patrimoniul nostru genetic, fiind unul din cei mai mici cromozomi umani; mai mult, în timp ce toți cromozomii noștri sînt grupați perechi, cromozomul Y este unic la om: studierea lui este, așadar, foarte dificilă. În plus, nici nu i se cunoștea, ca la ceilalți cromozomi (dintre care unii dau culoarea ochilor sau a părului), caracterele particulare care ar permite studierea lui — în afară de hipertricoza urechii. (exces de păr în ureche), a cărei origine genetică este încă în discuție. Nu s-a putut aduce niciodată dovada că acest cromozom Y poate determina alte caractere masculine.

Cu toate acestea, o dată cu evoluția tehnicii, anumite caracteristici ale cromozomului X au fost, treptat, descoperite. S-a remarcat, mai întîi, că dimensiunea lui este variabilă potrivit indivizilor; B. Dutrillaux, de la Fundația Curie, a constatat că această dimensiune varia chiar de la un grup etnic la altul, ceea ce demonstrează că apariția cromozomului Y datează de foarte mult timp. Heterocromatina este cea care variază: situată pe brațul lung al cromozomului Y, ea este constituită dintr-o repetare a secvențelor de ADN care, în actualul stadiu al cunoștințelor noastre, nu pare să aibă vreun rol. Aceasta ne face să afirmăm — fapt surprinzător și unic la cromozomi — că 50—70 la sută din cromozomul Y nu poartă mesaj codificat și că numai jumătate din acest cromozom este purtătoare a unor secvențe de ADN organizate în gene, structuri care conțin diverse informații necesare funcționării organismului nostru. Se fac încercări pentru explicarea acestor elemente stranii: acest mic procentaj de gene, care caracterizează cromozomul Y, își are, probabil, originea în evoluția particulară a cromozomilor sexuali. De fapt, peștii, animalele amfibii și majoritatea reptilelor — strămoșii noștri pe scara evoluției — n-au, printre perechile de cromozomi care constituie patrimoniul lor genetic, o pereche de cromozomi sexuali pe care putem, în mod clar, să-i deosebim. De-a lungul evoluției, o pereche de cromozomi s-ar fi demarcat treptat de alții, fiecare cromozom avînd o evoluție diferită: unul pentru a da cromozomul X, purtător al unor numeroase gene, celălalt pentru a da cromozomul Y, care ar fi pierdut, în cursul acestei evoluții, o mare parte a genelor sale, pentru a nu păstra practic, decît pe cele esențiale funcțiilor sexuale. Genele spermatogenezei, care determină producerea spermatozoizilor, sînt situate — acest lucru se cunoaște din 1976 — pe brațul lung al cromozomului Y. Aceasta s-a putut demonstra pe baza observațiilor făcute pe oameni veniți să se consulte pentru sterilitate și al căror examen cromozomial (cariotip) a arătat că o porțiune din brațul lung al cromozomului Y lipsea.

Dar acestea nu explicau întotdeauna rolul cromozomului Y în determinarea sexului. Se părea că, undeva, pe acest cromozom, trebuia să existe una sau poate mai multe gene responsabile pentru diferențierea embrionului în embrion mascul sau femel. După multe cercetări, două echipe de la Institutul Pasteur, conduse de Jean Weissenbach și de Marc Fellous, au reușit, în 1983, să localizeze, cu exactitate, mica porțiune a cromozomului Y responsabilă de această determinare. Pentru a ajunge la acest rezultat, ei au procedat la alcătuirea cariotipului persoanelor venite să se consulte pentru diverse probleme legate de sex și a căror examinare releva anomalii specifice și contradictorii: bărbați XX care, ținînd seama de formula lor cromozomică, ar fi trebuit să fie femei, și femei XY, care ar fi trebuit, în mod normal, să fie bărbați! Femeile XY prezintă toate caracteristicile sexului feminin, în pofida prezenței cromozomului Y; anomalia survine o dată la 50 000 de nașteri, și consecințele ei se traduc, în special, prin sterilitate și tumoare a ovarelor. Bărbații XX sînt mai puțin rari, reprezentînd un caz la 20 000 de nașteri; ei sînt sterili. Au, însă, o constituție masculină normală, deși nu posedă cromozomul Y.

Datorită noilor tehnologii ale biologiei moleculare, apărute la începutul anilor '80, cercetătorii francezi, departe de a pune sub semnul întrebării rolul cromozomului Y, au putut demonstra că acești indivizi erau, de fapt, excepția care confirmă regula; acești bărbați purtau, pe unul din cromozomii lor X un fragment extrem de mic din cromozomul Y, care se dovedea necesar și suficient pentru determinarea sexului masculin. Acest mic fragment era absent din cromozomul Y al femeior XY: zona responsabilă a determinării sexului era, atunci, localizată pe brațul scurt al cromozomului Y. Nu este vorba, deci, de întregul cromozom Y, ci numai de acest mic fragment, care părea să joace un rol decisiv și suficient pentru a inversa expresia sexului.

Această descoperire fundamentală a constituit punctul de plecare a unei cercetări internaționale. Echipa americană a lui David Page, utilizînd tehnicile de vîrf ale geneticii moderne, a devansat cercetările europene, izolînd, pe acest mic fragment al cromozomului Y, gena cheie a diferențierii testiculare: TDF (Testis Determining Factor). Ei au făcut ceea ce denumim o „marcare" pe cromozomul din regiunea suspectată: treptat, ei au explorat acest mic fragment în întregime, reușind să izoleze o genă minusculă care ocupă doar 0,2 la sută din cromozomul Y. O imensă muncă migăloasă care a necesitat studierea îndeaproape a o sută de cazuri de inversiune a sexului și care a durat peste un an de activitate intensă.

În decembrie 1987, echipa lui David Page a anunțat identificarea minusculei porțiuni a cromozomului Y care determină sexul bărbătesc. Mai mult încă, studiind această genă, adică descifrînd limbajul ei, cercetătorii au descoperit proteina a cărei fabricare o comandă. Această proteină va determina, încă din fazele timpurii ale dezvoltării, fenomene care vor face ca embrionul să evolueze spre bărbat; ea prezintă o structură particulară, în deget de mănușă — forma tipică a factorilor de reglare. Inserîndu-se în dubla elice de ADN, ca o mică caracatiță, ea va da semnalul de acțiune uneia sau mai multor gene, situate probabil pe alți cromozomi.

Această proteină ar declanșa astfel, o suită de mecanisme, deocamdată necunoscute, care ar conduce la diferențierea gonadei în testicul. În cea de-a șasea săptămînă de dezvoltare, embrionul nu este nici bărbătesc, nici femeiesc, căci gonada se află într-un stadiu nediferențiat, putînd deveni fie testicul, fie ovar. O săptămînă mai tîrziu, la embrionul bărbătesc apar structurile tipice ale testicululi. Deci, acțiunea TDF-ului se exprimă

(continuare în pag. 42)

Traducere și adaptare de
Vlad Mircea Alexandrescu

Secretariatul Organizației mondiale

Instituția secretariatului internațional: de la origini pînă în prezent (II)*

Fluxul negru al limuzinelor se revarsă ameţitor pe aridul First Avenue newyorkez. Acele ceasornicului indică ora 14 şi 30 de minute. Este a treia marţi a lunii septembrie. An de an, în această zi, tabloul se repetă. Căutătura poliţiştilor măturǎ mulţimea curioşilor, oprită de bariere purtînd inscripţia: Cross Line Police. Un filfîit abia perceptibil pluteşte deasupra zecilor de steaguri aliniate la distanţă egală (în septembrie 1988, numărul lor fiind 159). La capătul şirului de pavilioane, limuzinele cotesc scurt, spre dreapta. Încetinesc. În parbrize se reflectă mîini ţinute la chipiu. Fiecare automobil opreşte doar o clipă. Fulgerele lămpilor aparatelor foto luminează orbitor portierele ce se deschid. Fotoreporterii se înghesuie, se îmbrîncesc. Strigă pe numele mic persoana ce descinde, gravă ori zîmbitoare, pentru a-i atrage privirea spre obiectiv. Funcţionarii protocolului salută cu măsură, oficial, rece, mecanic. La fiecare cinci secunde — vacarm, fîşîit de roţi pe asfaltul încins. Uşile turnante ale vastei calote de marmură se învîrt fără răgaz. Pe scările rulante s-a format un şir indian pînă la primul etaj. Monomul îngroaşă continuu grupurile care discută sau se plimbă. Zgomotul paşilor e absorbit de imensul covor cafeniu. Vechi cunoştinţe se bucură sau se prefac că se bucură reîntîlnindu-se. Noii veniţi sînt prezentaţi. Se efectuează recunoaşteri politice, într-o mantie de conversaţii mondene. Gazetarii foiesc. Trag cu urechea. Pun multe întrebări şi primesc puţine răspunsuri substanţiale. Între timp, în sala de şedinţe, balconul rezervat publicului nu mai oferă nici un loc liber. Vînătorii de „prilejuri sociale" s-au îngrijit din vreme să obţină tichete pentru această premieră. În firidele lor s-au aprins beculeţele roşii ale camerelor de luat vederi. Transmisiile directe au început. Reporterii descriu, acum, amfiteatrul, personificînd *cel mai mare centru diplomatic al lumii*, şi comentează semnificaţia evenimentului. Zeci de milioane de oameni vor privi „diplomaţia la televiziune."

* Partea întîi în „Lumea '88, Caiet de vacanţă", pp. 27—31,45.

PAGINI DE ISTORIE DIPLOMATICĂ

Startul unei sesiuni

Se aude, pe largile coridoare, bîzîitul înfundat al soneriilor. Pupitrele verzui, dispuse în semicerc, prezintă, cu litere albe, cartea de vizită a fiecărei ţări. Tribuna preşedintelui, masivă, o domină pe cea a vorbitorilor. Pe fundal — harta globului privită dinspre Polul Nord, încadrată de două ramuri de măslin. Totul pe un fond albastru. *Este emblema Organizaţiei Naţiunilor Unite.*

Ora 15,00. Preşedintele sesiunii precedente ocupă, pentru ultima oară, acest loc. Se apleacă cu micul ciocănel în mînă spre microfoane: „A... sesiune ordinară a Adunării Generale a Organizaţiei Naţiunilor Unite este deschisă". Lovitura seacă a ciocănelului pune punct frazei.

Sesiunea a XVI-a a Adunării Generale s-a deschis, şi ea, în a treia zi de marţi a lunii septembrie. Numai că, la 19 septembrie 1961, sub cupola din care luminile se împrăştie parcă din stele, prima şedinţă a sesiunii n-a avut obişnuitul caracter protocolar festiv. În dreapta preşedintelui, locul rezervat secretarului general al O.N.U. era gol, pentru prima oară în existenţa Organizaţiei, cu nu asemenea prilej. Preşedintele sesiunii a XV-a, Frederick Bolland (Irlanda), a declarat deschisă şedinţa, invitînd asistenţa să păstreze tradiţionalul minut de reculegere, care marchează începutul şi finalul activităţilor Adunării Generale. Apoi, fără a mai rosti alocuţiunea de rămas bun, premergătoare alegerii prin vot secret a preşedintelui noii sesiuni, F. Bolland a ridicat şedinţa. Aparent, sesiunea a XV-a luase sfîrşit şi noua sesiune se reunise la termen. Dar această cea mai scurtă şedinţă de pînă atunci a Adunării Generale concentrase, în durata ei, egală cu a minutului de tăcere, semnificaţii neobişnuite: meditaţia asupra soartei secretarului general al O.N.U., Dag Hammarskjöld,

și îngrijorarea în legătură cu vacanța oficiului său, ca factor agravant al crizei deschise de controversa dintre superputeri privind însești rostul și modul de funcționare ale funcției ce o îndeplinise. Nu trecuseră nici douăzeci și patru de ore, de cînd, chiar în momentul în care delegații soseau în vederea deschiderii sesiunii, sosise la sediul O.N.U. vestea dispariției secretarului general. Într-adevăr, duminică 17 septembrie, ora 16 și 50 minute (ora locală), avionul special cu care călătorea Hammarskjöld a decolat din Leopoldville (Kinshasa, Zair). La 0 și 12 minute, aeronava a primit autorizația de aterizare la Ndola (pe atunci, Rhodezia de Nord, actualmente în Zambia), dar s-a îndepărtat și, în scurt timp, a dispărut din raza aeroportului. Investigațiile declanșate cu mare întîrziere au dus, la începutul după-amiezii de 18 septembrie, la descoperirea epavei avionului, la doisprezece kilometri nord-vest de Ndola, într-o zonă greu accesibilă. Cînd primele comunicări oficiale au ajuns în „menajeria de sticlă", cum unii diplomați mai cinici denumesc sediul O.N.U., clar era doar că decesul lui Hammarskjöld (în timp ce din mandatul său mai rămăsese de exercitat un an și jumătate) crease o situație fără precedent, învolburată de zvonurile și ipotezele privind cauzele prăbușirii avionului. După un an, raportul Comisiei privind „Ancheta asupra morții lui Dag Hammarskjöld și celor care îl însoțeau", prezentat Adunării Generale a O.N.U. la 26 octombrie 1962, menționa că au fost examinate diferitele zvonuri asupra cauzelor accidentului, dar „nu a găsit nici o dovadă în sprijinul lor". „Comisia a examinat cu grijă toate cauzele posibile ale accidentului. Ea a luat în considerare posibilitatea unui sabotaj sau unui atac (aerian) și greșelile materiale sau umane care ar fi putut rezulta într-un accident. Ea nu a găsit nici o dovadă care să sprijine vreuna din teoriile avansate și nici n-a fost în măsură să excludă posibilele cauze pe care le-a luat în considerare". Conform raportului dat publicității, Comisia nu a fost în măsură să determine cauzele prăbușirii avionului la bordul căruia se aflau Dag Hammarskjöld și cincisprezece persoane, în apropiere de Ndola, la 18 septembrie 1961. Cu toate acestea, presupunerea că accidentul a fost provocat a persistat.

Dar, în acea zi de 19 septembrie 1961, a începerii unei noi sesiuni, zvonurile și ipotezele privind un atentat se încrucișau cu cele referitoare la succesiunea deschisă. Printre numele care circulau, chiar din primele ore, se întîlneau cele ale ambasadorului Mongi Slim (Tunisia), despre care se știa că urma să fie ales președinte al sesiunii a XVI-a, și al reprezentantului permanent al Birmaniei, U Thant. Au trebuit să treacă încă șase săptămîni pentru ca membrii permanenți ai Consiliului de Securitate să se pună de acord — nu asupra persoanei succesorului, fiindcă din primele zile singurul candidat acceptabil tuturor rămăsese U Thant, ci în privința condițiilor în care urma să-și asume răspunderile. În primul rînd, marile puteri au decis ca numirea să capete caracterul unei soluții temporare. În consecință, deși Carta O.N.U. nu conține altă prevedere decît cea referitoare la funcția de secretar general, Consiliul de Securitate a recomandat Adunării Generale să-l numească pe U Thant *secretar general interimar*, respectiv pînă la expirarea, în 10 aprilie 1963, a mandatului lui Dag Hammarskjöld.

Rădăcinile unei crize

Cînd primul secretar general, Trygve Lie, și-a văzut definitiv compromisă cariera, prin dezvăluirile referitoare la „acordul confidențial" cu Statele Unite (vezi partea întîi a acestui articol) și și-a anunțat, la 10 noiembrie 1952, intenția de a demisiona, nu s-a manifestat vreo grabă în numirea succesorului său. Abia la 31 martie 1953, Consiliul de Securitate a dat curs unei inițiative franceze de a-l recomanda, pe un alt scandinav, suedezul Dag Hammarskjöld, atunci în vîrstă de 47 de ani, fiul unui fost diplomat și om politic, fost prim-ministru al țării sale între 1914 și 1917. Adunarea Generală a O.N.U. a aprobat numirea la 7 aprilie 1953.

Expert în probleme monetare internaționale, (pînă în 1949 lucrase la Banca Națională a Suediei și la Ministerul de finanțe, de unde trecuse în diplomație, ocupînd din 1951 funcția de adjunct al ministrului de externe, însărcinat cu afacerile economice), D. Hammarskjöld era puțin cunoscut la O.N.U., doar din participarea la sesiuni ale Adunării Generale ca membru al delegației țării sale. Dacă s-a impus candidatura sa asupra altora, care n-au întrunit consensul marilor puteri, faptul s-a datorat mai ales țării din care provenea candidatul, reputată pentru politica de neutralitate.

Paralizia Consiliului de Securitate în îndeplinirea funcțiilor atribuite de Cartă, în urma conflictelor dintre marile puteri, crease, în momentul numirii lui Hammarskjöld, un teren favorabil pentru extinderea atribuțiilor Secretariatului, dincolo de mandatul normal, în special prin latitudinea de interpretare a diferitelor rezoluții și prin faptul că, în interiorul lui, nu funcționa dreptul de veto. În plus, cum remarca J. Siotis, încă în 1963 (Essai sur le Secretariat International), D. Hammarskjöld era adeptul convins al „diplomației nepublice."

Una dintre primele măsuri luate de noul secretar general a constat în a se înconjura de mai mulți colaboratori personali, care, împreună cu cabinetul său[1], formau „etajul 38", de unde emanau orientările și impulsurile decisive pentru mecanismul Secretariatului. Îndeosebi după reînnoirea mandatului său, în 1957, concepția lui D. Hammarskjöld despre caracterul „prezidențial" al funcției secretarului general a devenit de domeniul public, considerîndu-se „șeful executivului" Organizației Națiunilor Unite și apreciind o „datorie să folosesc oficiul meu și, desigur, mașinăria Organizației la capacitatea maximă", din proprie inițiativă, dacă aceasta apare „necesar pentru a ajuta la umplerea oricărui vid al sistemului pe care Carta și diplomația tradițională îl prevăd pentru asigurarea păcii și securității". Dacă istoricul Arthur Schlesinger jr., care în Administrația Kennedy (1961—1963) a răspuns de problemele O.N.U.,

1) Structura Secretariatului începea cu Serviciile secretarului general, care includ și cabinetul său, aflat la etajul 38 și ultimul al clădirii Secretariatului O.N.U. Conform unui document O.N.U., la 31 august 1961, cu , ține înaintea decesului lui D. Hammarskjöld, din cele 39 de posturi ale cabinetului secretarului general, 32 reveneau unor cetățeni originari din țări aparținînd blocurilor occidentale, 5 din țări neutre, 2 din țări socialiste.

aprecia că mobilurile concepției „prezidențiale" decurgeau dintr-o „pasiune cvasimesianică", dublată de o „extraordinară personalitate", profesorul M. Virraly indică: „Tot așa cum Adunarea Generală nu este comparabilă cu un parlament național sau cu (puterea) «legislativă», secretarul general nu are nimic comun cu un șef de stat sau de guvern, cu «executivul» într-un stat". Oricum, dezvoltarea diplomației personale a secretarului general a făcut ca o serie de state (dintre membrii permanenți ai Consiliului de Securitate, U.R.S.S. și Franța) să devină bănuitoare și să estimeze că o asemenea orientare tinde să uzurpe răspunderile guvernelor și organelor interguvernamentale și, implicit, să favorizeze unele dintre marile puteri. Această criză incipientă s-a împletit cu cea financiară, care amenința însăși solvabilitatea Organizației mondiale.

Geneza crizei financiare se afla în crearea., în urma „războiului Suezului" din 1956, a Forței de Urgență a Națiunilor Unite (U.N.E.F.), staționată între Egipt și Israel. În 1957, circa treizeci de țări au refuzat să plătească părțile ce le fuseseră stabilite, apreciind că întregul cost al acestei operațiuni revine guvernelor răspunzătoare pentru conflict. Deficitul bugetar s-a accentuat, amenințînd Organizația cu falimentul financiar din 1960, odată cu începerea „operațiunii O.N.U. în Congo". La sfîrșitul anului 1960, deficitul bugetar al Organizației, survenit în legătură cu finanțarea U.N.E.F. și operațiunea O.N.U. în Congo, s-a umflat la 86,9 milioane dolari. El a devenit sursa unor profunde dispute politice — care amenințau cu paralizia întreg angrenajul Organizației Națiunilor Unite — și crizei financiare, care s-a cronicizat. Cum reține publicistul britanic A. Clark, „într-o organizație internațională de felul O.N.U., personalul alcătuit din funcționari internaționali e important. Mulți diplomați sînt de acord că rolul acestui personal e în creștere, parțial datorită complexității chestiunilor abordate. Fiindcă acesta rămîne, în timp ce delegații vin și pleacă, el reprezintă o forță permanentă, și aceasta îi dă putere. Documentația pe care o furnizează poate influența pe diplomați prin conținutul ei și prin direcțiile pe care le indică". Analizînd anatomia influenței în luarea deciziilor în organizațiile internaționale, politologii americani R.W. Cox și H.K. Jacobson atrăgeau atenția și asupra faptului că există state care „privesc organizațiile internaționale, în special ca instrumente de a-și păstra hegemonia sau de a-și îmbunătăți statutul. În plus, motive individuale, de exemplu dorința de a ocupa funcții înalte, pot opera împreună cu considerente decurgînd din interesele statului, în crearea de noi agenții internaționale".

Oficiul Secretariatului general, ca și întreg „etajul 38", a intrat într-o zonă de uragan politic după declanșarea crizei congoleze. Fosta colonie belgiană Congo (Zair) și-a proclamat independența la 30 iunie 1960, dar, după nici două săptămîni, sub motivul menținerii ordinii, trupe belgiene au ocupat capitala țării și alte puncte strategice, iar provincia Katanga, bogată în uraniu și diamante, și-a proclamat secesiunea. La 12 iulie, guvernul premierului Patrice Lumumba a cerut sprijinul Națiunilor Unite, pentru a se lichida secesiunea Katangăi. La 14 și 22 iulie, Consiliul de Securitate a cerut guvernului belgian să-și retragă imediat trupele. La 15 iulie, conform hotărîrii din ziua anterioară a Consiliului de Securitate, în Congo sosește primul contingent al trupelor O.N.U. (O.N.U.C.) pentru a sprijini guvernul Lumumba. Rezoluția Consiliului de Securitate autorizase secretarul general ca, pe bază consultărilor cu guvernul din Leopoldville (Kinshasa), să se întreprindă acțiuni de ajutor militar.

În momentul declanșării evenimentelor, aflîndu-se în Congo pentru festivitățile independenței, unul dintre adjuncții lui D. Hammarskjöld — Ralph Bunche — a devenit și primul reprezentant special al Secretarului general însărcinat cu aplicarea, pe teren, a rezoluțiilor Consiliului de Securitate. Bunche, fiind cetățean american, cînd Hammarskjöld a fost ținta unor severe critici pentru felul în care se desfășura „Operațiunea O.N.U. în Congo", l-a retras și l-a înlocuit cu diplomatul indian R. Dayal. Între timp, a început să se discute tot mai insistent că deciziile în aceste probleme erau inițiate de un mic grup de consilieri, care și-a atras denumirea de „Clubul congolez", ai cărui membri de bază erau R. Bunche și subsecretarul general, Andrew Cordier, de asemenea cetățean american. Masiv, ca fizic, îmbrăcat pedant, Cordier, apreciat de J. Siotis drept „eminența cenușie" a lui Trygve Lie (al cărui șef de cabinet fusese) și a lui D. Hammarskjöld, nu era prea agreat de reprezentanții unor state, îndeosebi cele nou independente, față de care simțea nevoia să facă „pedagogie diplomatică". Înainte ca Dayal să-și preia postul, Cordier a fost trimis să asigure interimatul în urma plecării lui Bunche. În cele douăsprezece zile cît Cordier s-a aflat în poziția de a lua decizii, s-a produs un șir de evenimente cu grave consecințe. În seara de 5 septembrie, la instigația puterilor coloniale, președintele Kasavubu a anunțat că îl demite pe premierul P. Lumumba, fapt comunicat anterior lui Cordier. Guvernul a respins acest act, în contradicție cu Constituția, și a replicat că, pînă la convocarea parlamentului, va exercita și funcțiile de șef al statului. A doua zi, Cordier a declarat închise toate aeroporturile (exceptînd traficul avioanelor O.N.U.), precum și posturile de radio, și a refuzat ca primul ministru Patrice Lumumba să se mai poată adresa prin intermediul lor. Aceste acțiuni au stîrnit protestul mînios al guvernului Lumumba, iar — la Organizația Națiunilor Unite — al țărilor socialiste și grupului afro-asiatic. Într-o lucrare, apărută postum, sub semnătura lui U Thant, citățm: „Națiunile Unite au contribuit, poate din inadvertență, la tragicul sfîrșit al lui Lumumba. În primul rînd, împiedicarea de a se adresa prin radio, la 6 septembrie 1960, de către reprezentantul special al secretarului general, a generat un lanț de evenimente care au condus la arestarea și asasinarea sa". În continuare, în același text se afirmă: „În al doilea rînd, inexplicabila indiferență sau lipsă de inițiativă, din partea O.N.U., cînd Lumumba a fost observat în stare de arest la 2 decembrie 1960, și cînd a fost transportat cu un camion de la aeroportul din Ndjili spre o destinație necunoscută, a făcut inevitabil tragicul său sfîrșit". Deși, oficial, s-a comunicat că Lumumba a murit la 12 februarie 1961, Comisia instituită de Adunarea Generală a O.N.U. (compusă din reprezentanții Birmaniei, Etiopiei, Mexicului, Togo), pentru a investiga circumstanțele asasinării premierului Patrice Lumumba, a ajuns

la concluzia că aceasta s-a produs la 17 ianuarie 1961 și a fost tăinuită pînă la anunțarea ei.

La ședința Consiliului de Securitate din 13 februarie 1961, în cursul căreia secretarul general al O.N.U. a confirmat moartea lui Lumumba, reprezentantul U.R.S.S. i-a atribuit lui D. Hammarskjöld o răspundere directă și a anunțat că guvernul său întrerupe orice relații cu el. În scurt timp, guvernul U.R.S.S. a susținut că „trebuie desființat postul de secretar general", motivînd că acesta „conduce de unul singur aparatul și interpretează și aplică de unul singur hotărîrile Consiliului de Securitate și ale sesiunilor Adunării Generale a O.N.U." Se propunea instituirea, în loc, a unui „organ executiv al O.N.U." alcătuit din trei persoane, cîte una pentru țările occidentale, pentru țările socialiste și pentru țările neutre.

Formula — care a stîrnit aprinse controverse și pentru a cărei aplicare era nevoie de o revizuire a Cartei, practic imposibilă — a căpătat, în cercurile occidentale, denumirea de „troica".

De fapt, concepția lui D. Hammarskjöld ca secretarul general să fie un factor de decizie independent, în împrejurări speciale de criză, cum a fost cea din Congo, nu numai că le convenea Statelor Unite, dar era și urmarea faptului că, în primul deceniu și jumătate de existență a Organizației Națiunilor Unite, S.U.A., în fruntea grupului occidental, comandau două treimi din votanți în Adunarea Generală și obțineau ce doreau, fără dificultate. Deși în Consiliul de Securitate, Statele Unite dispuneau — după expresia politologului american J.G. Stoessinger — de „un veto ascuns", în sensul că, pînă la lărgirea acestui organism, în 1966, majoritatea membrilor erau aliați militari ai S.U.A., pentru a ocoli veto-ul sovietic, diplomația americană a obținut, în 1950, ca Adunarea Generală — în urma adoptării rezoluției „Uniți pentru pace" — să-și lărgească atribuțiile în probleme de pace și securitate. Această mișcare a facilitat o alta: amplificarea mandatului Adunării Generale a permis sporirea atribuțiilor încredințate secretarului general, îndeosebi privind răspunderile de „menținere a păcii" după 1955, cînd admiterea a șaisprezece state în O.N.U. a făcut să dispară caracterul *automat* al majorității favorabile Statelor Unite. Răspunsul la aceste deplasări ale „focarului puterii" din sistemul O.N.U. a fost, din partea sovietică, promovarea „troicii".

Moartea lui Hammarskjöld a stins pasiunile privind persoana sa, nu însă și confruntările în legătură cu funcția secretarului general. Exista o largă dorință ca succesorul lui să fie o persoană independentă, de preferință originară dintr-una dintre țările neangajate din Africa sau Asia și care să contribuie la restabilirea prestigiului oficiului secretarului general. Era, totodată, un moment care oferea prilejul ieșirii dintr-un dublu impas creat de ciocnirea dintre sprijinitorii existenței unui secretar general favorabil, prin acțiunea sa autonomă, intereselor Statelor Unite și altor țări occidentale cu cei ai formulei „troica". U Thant avea toate atu-urile momentului: reprezenta elementele moderate ale „lumii a treia" care, numeric, ajunseseră, atunci, să formeze majoritatea membrilor O.N.U., țara sa avînd, la vremea respectivă, reputația de „cea mai neangajată dintre neangajați"; formația sa culturală era acceptabilă Statelor Unite și aliaților lor; opoziția față de „războiul rece" îl făcea acceptabil U.R.S.S. și celorlalte țări socialiste. Ca reprezentant al elitei sociale a „lumii a treia", U Thant era pregătit să colaboreze cu toți cei dispuși să contribuie la ridicarea ei. Ostil organic violenței, el exprima, în intimitate, opinia că țările neangajate aveau nevoie de țările occidentale din punct de vedere economic și de țările socialiste din punct de vedere politic.

Un nou început

Vineri 3 noiembrie 1961 s-a ivit ca o zi înnoură-tă, înfrigurată, umedă. Consiliul de Securitate s-a întrunit în jurul mesei în formă de potcoavă din marea încăpere ce îi este rezervată, dominată de o uriașă pictură murală reprezentînd ascensiunea omului de la un trecut de sclavie și războaie spre o viață mai bună, în libertate și pace, iluminată de știință și arte. Galeria publicului era pustie, ședința avînd un caracter privat. Imediat după ședință, s-a anunțat decizia unanimă a Consiliului de Securitate privind recomandarea numirii lui U Thant ca secretar general interimar.

Adunarea Generală s-a întrunit de îndată, procedînd prin vot secret la numirea lui U Thant. După anunțarea rezultatului — unanimitate de voturi — a venit spre tribună, însoțit de șeful Protocolului, un bărbat de talie mijlocie, cu ochi căprui, cu fața și bărbia rotunde și cu un surîs oarecum trist pe buzele groase, cu o privire inteligent meditativă din spatele ochelarilor fără montură. Într-o engleză perfectă, acest asiatic, cu un chip comun celor din sud-estul marelui continent, degajînd, în același timp, seninătate și sfiiciune, a început să pronunțe, cu un glas liniștit și o intonație fermă, formula jurămîntului: „Eu, Thant, jur în mod solemn să exercit în deplină loialitate, discreție și conștiință funcțiile încredințate mie ca secretar general interimar al Națiunilor Unite, să îndeplinesc aceste funcții și să adaptez conduita mea, conform numai intereselor Națiunilor Unite și să nu caut sau să accept instrucțiuni referitoare la îndeplinirea îndatoririlor mele de la nici un guvern sau altă autoritate exterioară Organizației". Adresîndu-i-se, președintele sesiunii, Mongi Slim, l-a felicitat ,și, oricare ar fi fost simțămintele sale în acel moment, cert este că se făcea interpretul tuturor celor de față, îndeosebi ai reprezentanților țărilor mici și mijlocii. Răspunzînd, U Thant a spus: „Cea mai mare parte din colegii mei prezenți în această Adunare mă cunosc personal. Ei știu că vin dintr-o țară relativ mică din Asia. Ei știu, de asemenea, că țara mea a dus, constant, de ani de zile, o politică de nealiniere și de prietenie față de toate națiunile, oricare ar fi ideologia lor. În noul meu rol, voi menține această atitudine de obiectivitate și de căutare a idealului prieteniei universale".

La fel ca și alți asiatici din zona căreia îi aparține și Birmania, U Thant, care se născuse în 22 ianuarie 1909, părea mult mai tînăr, cu zece ani mai puțin. *U* (se pronunță uu) este, în birmană, calificativul implicînd respectul datorat persoanelor de o anumită vîrstă, fiind echivalentul pentru domn (literal însemnînd unchi), dar, în relațiile cu persoanele cunoscute ori cu concetățenii săi, Thant prefera acestei vocabule pe cea de

AGENȚII ASOCIATE NAȚIUNILOR UNITE (1987)

	Țări membre	Anul înființ.	Aderarea României
— Organizația Internațională a Muncii (O.I.M.)	150	1919	1956
— ONU pentru Alimentație și Agricultură (FAO)	156	1945	1961
— ONU pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO)	159	1946	1956
— Organizația Mondială a Sănătății (OMS)	165	1948	1948
— Banca Internațională de Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD)	148	1945	1972
— Fondul Monetar Internațional (FMI)	149	1945	1972
— Organizația Aviației Civile Internaționale (OACI)	156	1947	1965
— Uniunea Poștală Universală (UPU)	168	1874	1875
— Uniunea Internațională de Telecomunicații (U.I.T.)	160	1865	1865
— Organizația Meteorologică Mondială (OMM)	158	1950	1950
— Organizația Interguvernamentală Consultativă a Navigației Maritime (IMCO)	127	1958	1965
— ONU pentru Dezvoltare Industrială (ONUDI)	131	1986	1986
— Agenția Internațională pentru Energie Atomică (AIEA)	112	1957	1957
— Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT)	90	1948	1971

maung (frate mai tînăr). Ca formație, U Thant era profesor de birmană și engleză, fiind din tinerețe colaborator al presei și director al liceului din localitatea natală Pantanaw, între 1931—1947. Încă în preajma proclamării independenței Birmaniei, realizată la începutul anului 1948, U Thant a fost atras în activitatea guvernamentală, îndeplinind, din 1953, și funcția de consilier diplomatic al șefilor guvernului de la Rangoon, calitate în care a participat și la pregătirea și desfășurarea Conferinței de la Bandung, secondîndu-l pe fostul său coleg de universitate, premierul U Nu (n. 1902).

Primul contact cu o sesiune a Adunării Generale a O.N.U. survine în 1952, ca membru al delegației țării sale. Revine și în anul următor, pentru ca, în 1957, să fie numit reprezentant permanent al Birmaniei cu rang de ambasador. În scurt timp, se bucură de apreciere generală la sediul O.N.U. Vocea calmă, afabilitatea reconfortantă pentru interlocutor sînt calitățile unui om cu vocație de conciliator, dublat de un tenace și perfect cunoscător al dosarelor, cele ale unui neobișnuit negociator, care, în rezolvarea celor mai spinoase situații, contează mai curînd pe o muncă răbdătoare de persuasiune în culise, decît pe strălucirea publică. La începutul lunii septembrie 1961, se afla din nou în anturajul primului ministru U Nu la Conferința de la Belgrad. De această dată însă, țara sa, care făcuse atîta pentru înrădăcinarea conceptului de nealiniere în viața internațională, a jucat un rol deliberat șters, tocmai la reuniunea care, ulterior, avea să fie desemnată ca marcînd începutul oficial al mișcării de nealiniere.

Dar prezența pe malurile Dunării, în capitala iugoslavă, a fost unul din momentele importante în evoluția sa politică. U Thant, după ce s-a retras din viața publică, avea să mărturisească: „Participarea mea la Conferința de la Belgrad și contactele mele cu conducătorii țărilor nealiniate au influențat, fără îndoială, gîndirea mea politică. N-aș fi onest dacă nu aș recunoaște că o astfel de experiență și contactele avute nu m-au influențat. În anii '50, mă identificasem cu cauza țărilor mici, a țărilor sărace, a noilor țări independente și a popoarelor luptînd pentru independență. Așa că, în ce privește concepția mea despre Națiunile Unite, ea avea, în primul rînd, unghiul de vedere al lumii a treia". Luna septembrie a anului 1961 încă nu se încheiase și, în urma vacanței postului de secretar general al O.N.U., la inițiativa președintelui Ghanei, Kwame Nkrumah — acceptată de Tito, Nasser, Sukarno și Nehru — a devenit cunoscut sprijinul mișcării de nealiniere pentru o candidatură birmaneză. După zece ani, într-una din ultimele sale luări de poziție publice, U Thant reamintea că, în toamna anului 1961, și-a preluat răspunderile „în toiul unei controverse asupra naturii și funcției Organizației Națiunilor Unite, ca organizație politică, și asupra rolului secretarului general — o controversă care încă nu este rezolvată".

Încredințarea funcției de secretar general *interimar* lui U Thant sugera, însă, nu numai că soluția era temporară, dar că acesta a trebuit să admită „prețul" unui angajament, în sensul că prerogativele ce le dețineau marile puteri din 1948 în Secretariat nu vor fi puse în cauză și că se va înconjura de un grup de consilieri pentru a-și exercita funcția, principalii doi provenind din S.U.A. și U.R.S.S. În cuvîntarea de acceptare rostită în Adunarea Generală la 3 noiembrie 1961, U Thant a și anunțat: „Îmi propun să invit un număr limitat de persoane, care sînt acum sau vor fi numiți subsecretari, pentru a juca, pe lîngă mine rolul de principali consilieri în problemele importante, avînd contribuție la îndeplinirea funcțiilor pe care Carta Națiunilor Unite le-a încredințat secretarului general". În continuare a arătat că intenționează să includă printre acești consilieri pe dr Ralph J. Bunche și Gheorghi Petrovici Arkadiev. „Este, de asemenea, intenția mea să lucrez împreună cu acești colegi într-o strînsă colaborare și consultare, într-un spirit de înțelegere mutuală". Această formalizare a înțelegerii „din culise", adusă în luminile scenei diplomatice, survenea la numai cîteva zile de la o altă declarație publică a lui U Thant, care, înainte de a fi numit, își exprimase opinia că cea mai importantă misiune a secretarului general al O.N.U. este „de a lua inițiative diplomatice". Este o profesiune de credință categorică, în a cărei sub-

stanță avea să se regăsească și faptul că, încă anterior preluării funcției, cum citim în însemnările lui U Thant, devenise „tot mai convins că împărțirea lumii în bogați și săraci, în rasa de stăpîni și săracii jalnici este mult mai importantă, mult mai fundamentală și, pe termen lung, mult mai explozivă, decît diviziunea lumii întemeiată pe ideologii politice diferite. În îngustarea acestei spărturi, sistemul Națiunilor Unite poate și trebuie să joace un rol conducător".

O „carlingă" a tensiunii mondiale

Cînd U Thant a pătruns pentru prima oară în biroul său de la etajul 38, unde avea să lucreze un deceniu, deasupra New York-ului se lăsase înserarea. Dincolo de East River sclipeau reclamele luminoase, iar în depărtare semnalele de avertizare de pe aeroportul din Long Island. Am văzut o dată această mare încăpere dreptunghiulară cu ferestrele spre fluviu, cu o masă modernă, acoperită cu documente și un tablou aparținînd unui pictor impresionist celebru, tablou împrumutat din colecțiile Muzeului Metropolitan. Aproape nimic nu distinge vasta cameră de cele ale unor conducători de bănci, societăți de asigurare sau companii, de care acest oraș abundă. Pe o masă rotundă din lemn, o cutie de argint ornamentată pentru mici țigări de foi din tutun negru, din care gazda obișnuiește să-și aprindă, cu excepția prezenței unor nefumători. La extremitatea dinspre ușă, pe un fel de poliță, care ocupă peretele, stegulețele statelor membre rup, prin policromia lor, sobrietatea locului[2]. Cînd U Thant și-a părăsit funcția, numărul acestor stegulețe era de 127. Dar atunci cînd ocupase prima oară biroul de la etajul 38, numărul statelor membre se dublase față de 1945, ajungînd la 104. Într-un fel, însăși numirea lui U Thant, primul neoccidental ridicat la o asemenea demnitate, a fost expresia unei necesități determinate de cotitura conturată în viața O.N.U. prin apariția unei noi majorități care putea deplasa centrul de decizie teoretică spre țările cele mai mici, mai puțin puternice și cele mai puțin bogate, subminînd însăși premisa de bază a unora din fondatorii O.N.U. de a fi, în primul rînd și înainte de toate, „un club pentru marile puteri", cum s-a exprimat diplomatul american George Ball. În primul deceniu de existență a O.N.U., numărul membrilor a sporit doar cu nouă, între 1951 și 1954 nefiind primit nici un stat, întreaga perioadă fiind desemnată de politologul american J.G. Stoessinger de „excludere competitivă", adică împiedicarea de către fiecare mare putere a pătrunderii prietenilor celeilalte.

„Excluderea competitivă" a făcut ca, în faza cea mai rece a „războiului rece", grupul majoritar să rămînă compus din țările Americilor și Europei occidentale. Înțelegerea sovieto-americană de la sfîrșitul anului 1955, care a permis admiterea a 16 țări în O.N.U. (patru din Europa răsăriteană, patru din Europa occidentală, opt neangajate — din care două europene neutre) a încheiat „deceniul excluderii competitive", a modificat ponderea Europei în rîndurile Organizației, a vestit că, pe măsură ce noi țări își vor cîștiga independența, vechea majoritate va diminua și mai mult și că grupul statelor nealiniate va deveni predominant din punct de vedere numeric. Între 1956 și 1962, în O.N.U. au intrat 28 de state, toate din Asia și Africa, numai acest grup reprezentînd peste jumătate din numărul membrilor.

Cînd U Thant a devenit secretar general interimar, O.N.U. era o organizație mai mare și mai complexă decît în 1945; în plus, îi pălise și nimbul care o înconjurase odată cu speranțele născute din finalul celui de al doilea război mondial. U Thant era pe deplin conștient că a preluat o succesiune dificilă, că trebuie să se abțină de la orice acțiune intempestivă, să nu se opună marilor puteri și acestea să nu i se opună, să se conformeze, cu scrupulozitate, misiunii de interpret al voinței Organizației.

Primii „pași" la etajul 38 au fost marcați de sfială, de o totală absență a oricărui dogmatism, de dorința de a asculta opinii într-o măsură în care predecesorul lui nu fusese dispus. Unul dintre colaboratorii săi apropiați, care i-a fost șef de cabinet, calitate în care conducea serviciile secretarului general, indianul C.S. Narasimhan, îl socotea pe U Thant „cel mai bun ascultător din lume". Chiar din această fază, el vădește două calități rare: bun judecător al oamenilor și știința de a delega răspunderi colaboratorilor săi, pe care îi încuraja să tranșeze problemele între ei, fără a recurge neapărat la verdictul său. Adresîndu-se membrilor Secretariatului, îi califica „mai mult decît coechipieri", „asociați într-o acțiune unică în genul ei", deoarece „epoca noastră a făcut din Organizația Națiunilor Unite o necesitate pur și simplu". Colaboratorii săi apropiați, ca și subalternii aveau, în scurt timp, să prețuiască bunătatea, capacitatea de reținere, calmul și autocontrolul, faptul că nu bîrfea și nu vorbea de rău pe nimeni, detestarea lingușelii și lingușitorilor, simplitatea noului secretar general.

La prima conferință de presă după asumarea funcției — era 1 decembrie 1961 —, U Thant definește O.N.U. prin ceea ce întreprind membrii săi: „Ea este slabă azi și își îndeplinește rău misiunea, mai ales funcțiile politice; totuși, ea reprezintă cea mai bună speranță de a ieși din jungla noastră termonucleară și din riscurile sale intolerabile și de a pune bazele unei comunități internaționale civilizate".

Prima problemă cu care s-a confruntat noul secretar general interimar a fost situația din Congo, care continua să rămînă explozivă. Cînd fusese declanșată „O.N.U.C", a fost și ultima oară cînd voința grupului de puteri avînd ca tenor Statele Unite a mai putut prevala unilateral într-o problemă importantă, în chiar toamna 1960 devenind membre ale Națiunilor Unite 16 țări nou independente din Africa și bazinul Mediteranei. În 1961, grupul țărilor afro-asiatice reunea 53 de state din totalul de 104, orientarea lor fiind tot mai fermă spre paralizarea soluțiilor de tip colonialist sau neo-colonialist în ce privește Congo și detașarea

2) La același etaj se află și birourile președintelui sesiunii Adunării Generale și ale colaboratorilor direcți ai secretarului general. Președintele sesiunii și secretarul general mai dispun de cîte un birou în spatele tribunei din marea sală a Adunării Generale.

acestei probleme, ca și a celor africane în general, din contextul confruntărilor dintre marile puteri. Astfel, „problema congoleză" devenea mai importantă chiar decît aspectul ei în sine și marca un moment de turnură în viața O.N.U. Zece zile după numirea lui U Thant, Consiliul de Securitate s-a întrunit la inițiativa a trei țări africane (Etiopia, Nigeria, Sudan). Un proiect de rezoluție preconiza lichidarea intervenției străine în Katanga. La 24 noiembrie 1961, Consiliul de Securitate îl autoriza *pentru prima oară* pe secretarul general să folosească forța în vederea înlăturării „întregului personal militar și paramilitar străin și a consilierilor politici care nu erau sub comanda Națiunilor Unite". Acest act, care a deschis calea lichidării secesiunii katangheze (desăvîrșită în ianuarie 1963), reflecta încrederea pe care și-o cîștigase U Thant și începutul unei timide reconsiderări privind funcția secretarului general, direcție în care acționau țările mici și mijlocii, îndeosebi ale „lumii a treia".

În toamna anului 1962, cînd pe agenda sesiunii a XVII-a a Adunării Generale a fost înscris un punct referitor la numirea secretarului general, (mandatul secretarului general interimar expira la 10 aprilie 1963), concluziile privind această reconsiderare nu îmbrăcaseră o formă precisă și impasul privind formula nu părea depășit. Criza care ar fi putut suscita sfîrșitul mandatului lui U Thant a fost, însă, pusă în umbră de cea mai gravă criză politică din perioada postbelică izbucnită public în octombrie 1962 în relațiile sovieto-americane în legătură cu problema instalării de rachete în Cuba („criza rachetelor"), care a amenințat, timp de treisprezece zile, pînă la soluționarea ei printr-un compromis, să se transforme într-o catastrofă termonucleară. Nu numai că această „criză a rachetelor" a marcat un punct de cotitură în relațiile sovieto-americane și în trecerea, treptată, de la „războiul rece" la destindere, dar, în timpul gravelor și periculoaselor zile de la sfîrșitul lui octombrie și începutul lunii noiembrie, și-au găsit o strălucită expresie abilitatea diplomatică a lui U Thant: tactul, marea discreție, răbdarea, capacitatea de a transforma situații ascuțite în momente de dialog, de a cîștiga încrederea personală indispensabilă în exercitarea bunelor oficii de la toate părțile implicate și interesate. Din primul moment în care criza a izbucnit public, U Thant s-a făcut disponibil tuturor părților pentru orice serviciu folositor stingerii ei.

Consiliul de Securitate s-a întrunit la 22 octombrie la cererile separate ale Statelor Unite, care „puseseră în carantină Cuba", Uniunii Sovietice și Cubei, care acuzau Statele Unite de instituirea unei „blocade navale". Dezbaterile din Consiliul de Securitate au sporit și mai mult tensiunea. La 24 octombrie se aniversa, ca de obicei, „Ziua Națiunilor Unite", cînd marea sală a Adunării Generale devine gazda tradiționalului concert simfonic, în a cărui pauză secretarul general rostește mesajul festiv. În cursul dimineții, reprezentanții permanenți la O.N.U. ai 45 de țări i-au solicitat lui U Thant să întreprindă demersuri urgente pentru a se evita confruntarea între cele două principale puteri nucleare, care părea inevitabilă. În timp ce concertul era în plină desfășurare, mesaje identice ale lui U Thant către președintele J.F. Kennedy (1917—1963) și premierul N.S. Hrușciov (1894—1971) fuseseră expediate. Abia după încheierea concertului, Consiliul de Securitate s-a reunit și U Thant a informat despre apelul pe care îl lansase în vederea abținerii de la acte susceptibile de a provoca înfruntări, precum și în vederea angajării imediate de negocieri pentru soluționarea pașnică a crizei. A doua zi, șefii celor două guverne au răspuns, dînd o înaltă apreciere inițiativei și acceptînd interferența Națiunilor Unite în negocieri. La 30 și 31 octombrie, U Thant a conferit cu autoritățile cubaneze la Havana, continuînd schimbul de mesaje cu șefii guvernelor celor două mari puteri. Oricum, în primele zile ale lunii noiembrie, situația încetase să mai prezinte aspecte de iminentă catastrofă nucleară, și criza începuse a se resorbi.

Demersurile lui U Thant au avut meritul că, putînd fi acceptate de cele două mari puteri ca emanații ale îngrijorării comunității mondiale, dădeau răgazul necesar care să permită negocieri confidențiale directe (de fapt în afara cadrului Națiunilor Unite, deși unele au avut ca scenă sediul O.N.U.) și să reglementeze diferendul. La 20 noiembrie a fost făcut public acordul privind retragerea unor materiale militare sovietice, inclusiv rachete, din Cuba și renunțarea de către Statele Unite la „carantina maritimă"[3]. La 28 noiembrie 1962, ambasadorul A. Stevenson, (1900—1965), membru al guvernului, și reprezentantul

PROGRAME, CONSILII ȘI COMISII STABILITE DE ADUNAREA GENERALĂ A ONU

— Institutul Națiunilor Unite pentru formare și cercetare (UNITAR)
— Institutul internațional pentru cercetare și formare pentru propășirea femeii (INSTRAW)
— Centrul Națiunilor Unite pentru Așezările Umane (HABITAT)
— Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD)
— Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (P.N.U.D.)
— Oficiul coordonatorului Națiunilor Unite pentru asistență în caz de dezastru (UNDRO)
— Consiliul de Administrație al Programelor Națiunilor Unite pentru mediul înconjurător (UNEP)
— Fondul Națiunilor Unite pentru activitățile (în domeniul) Populației (UNFPA)
— Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF)
— Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR)
— Agenția Națiunilor Unite de asistență și lucrări pentru refugiații palestinieni din Orientul Apropiat (UNRWA)
— Universitatea Națiunilor Unite (UNU)
— Consiliul Alimentar Mondial (WFC)
— Programul Alimentar Mondial (ONU/FAO)

3) La 7 ianuarie 1963, guvernele american și sovietic i-au transmis în comun lui U Thant „aprecierea pentru eforturile prin care ați asistat guvernele noastre să împiedice grava amenințare la adresa păcii a recentelor evenimente din Caraibi". U Thant era informat că cele două părți consideră că nu mai e necesar ca problema să rețină atenția Consiliului de Securitate și, practic, a ieșit din sfera Națiunilor Unite. În aceeași zi, guvernul cubanez l-a informat pe U Thant că nu consideră acceptabil acordul la care s-a ajuns.

permanent al S.U.A. la O.N.U., și A.I.Mikoian (1895–1978), prim viceprim-ministru al U.R.S.S., au ajuns la o înțelegere de a-l sprijini pe U Thant pentru funcția de secretar general. Această poziție avea încă dinainte asigurat sprijinul țărilor mici și mijlocii. La ședința din 30 noiembrie 1962, membri nepermanenți ai Consiliului de Securitate (Chile, Ghana, Irlanda, Republica Arabă Unită /Egipt/, România, Venezuela) au prezentat o rezoluție adoptată în unanimitate, privind recomandarea numirii lui U Thant ca secretar general pînă la 3 noiembrie 1966. Aceasta însemna că începutul mandatului de cinci ani, ca secretar general, era socotit din momentul selectării inițiale în 1961, cînd primise titlul doar ca *interimar*, și indica supraviețuirea funcției ca atare. În aceeași zi, Adunarea Generală a adoptat în unanimitate, prin vot secret, propunerea României și a celorlalte cinci țări membre nepermanente ale Consiliului de Securitate privind numirea lui U Thant.

Prerogativele secretarului general, cu limitele mandatelor conferite de Adunarea Generală și Consiliul de Securitate, erau de acum în plină expansiune. Prin regulamentul interior al Adunării Generale fusese consacrat dreptul său de a înscrie noi puncte pe ordinea de zi provizorie, a cărei întocmire îi revine și pe care figurează, oricum, raportul său asupra activității Organizației. Personal, ori printr-un reprezentant pe care l-a desemnat, este îndreptățit să facă declarații, orale ori scrise, Adunării Generale în orice problemă aflată în examinare. Întocmește proiectul de buget și însoțește cu o estimare a cheltuielilor orice rezoluție supusă aprobării Adunării Generale. Exercitarea „bunelor oficii" — dezvoltarea cea mai spectaculoasă a funcțiilor diplomatice ale secretarului general — a atras, într-o serie de cazuri, luări de poziție publice, inclusiv apeluri la părțile direct implicate și desemnarea de reprezentanți personali cu atribuții operaționale sau pentru a afirma doar o prezență fizică a Națiunilor Unite. Odată cu preluarea funcției de către U Thant, el a fost, pe baza mandatului încredințat, tot mai introdus în misiuni diplomatice și în sporirea rolului Secretariatului în activități operaționale cu caracter economic și social.

„O carlingă a tensiunii mondiale" — denumea U Thant Organizația Națiunilor Unite. Dar odiseea ce a urmat, inclusiv a creșterii și descreșterii, personalului O.N.U.[4], va fi adusă cu alt prilej în focar.

dr. Eugen Preda

4) În 1985, personalul O.N.U. era de 15 530, fiind redus cu 13 la sută pînă la începutul lunii septembrie 1988, cînd totaliza 13 500.

(urmare din pagina 34)

spre sfîrșitul săptămînii a șasea — începutul săptămînii a șaptea. În lipsa acestei gene gonada evoluează spre ovar. Putem înțelege acum de ce femeile XY, al căror cromozom Y este lipsit de micul fragment care conține gena TDF, prezintă toate caracteristicile sexului feminin, în ciuda prezenței cromozomului Y. În mod similar, la bărbații XX avem de-a face cu prezența anormală a genei TDF pe unul din cromozomii X. În momentul de față, cercetătorii se străduiesc să afle care sînt cele cîteva gene controlate în mod direct de către TDF.

Izolarea genei TDF este un pas înainte, decisiv în înțelegerea mecanismelor determinării sexului; acest fapt n-a fost însă, o surpriză, căci cercetătorii de la Institutul Pasteur localizaseră deja fragmentul cromozomului Y care conținea această genă. Dar problema nu se mărginea aici: o altă constatare făcută de echipa lui David Page a provocat o veritabilă uimire în lumea științifică: înainte, nimic nu ne făcea să ne imaginăm că gena TDF ar fi foarte înrudită cu o altă genă, situată, și ea, pe brațul scurt al cromozomului X. Cercetătorii s-au întrebat, evident, ce semnificație are această genă. Potrivit lui Jean Weissenbach, nu există nici o îndoială că aceste două gene ar fi vestigiile unei gene ancestrale comune. Această constatare, foarte interesantă din punctul de vedere al evoluției, dădea naștere la mai multe ipoteze. Una din cele mai interesante pentru cercetători este următoarea: aceste două gene ar fi riguros echivalente, ceea ce ar însemna că diferența dintre băieți și fete ar fi o problemă de cantitate și nu de calitate: la femeie, se știe, unul din cromozomii X este inactiv: el n-ar avea, deci, decît un exemplar de TDF în funcțiune. El ar fi prezent în dublu exemplar la bărbat, unul pe cromozomul Y și celălalt pe cromozomul X activ. Deci, ar fi necesare două doze de TDF pentru determinarea sexului bărbătesc. Ar fi vorba de o dozare genică, potrivit unui principiu analog celui observat la drosofila, la care, amintim, numărul cromozomilor X este factorul decisiv. Determinarea sexului la om și la ansamblul mamiferelor pare, în cele din urmă, destul de apropiată de ceea ce se petrece la musculița de oțet.

Toate acestea constituie numai un început; după cum am văzut, rezultatele cercetărilor lui David Page ridică numeroase probleme, și o mare parte din observațiile făcute trebuie să le evaluăm cu multă prudență. Numai primul semnal al determinării sexului este astăzi cunoscut, ceea ce este deja un lucru considerabil. Dar ansamblul proceselor pe care le va pune în acțiune pentru a provoca diferențierea testiculară rămîne încă de cercetat, precum și rolurile precise pe care le joacă cromozomul X și cromozomul Y în această determinare.

Calea către înțelegerea ansamblului de mecanisme care se află la originea celor două sexe este, de acum înainte, larg deschisă. Înainte de a se lansa în noi cercetări, oamenii de știință trebuie să stabilească, cu o mai mare exactitate, rolul TDF: ei intenționează să grefeze această genă pe embrioni de șoareci XX, care, potrivit formulei lor cromozomice, — și fără această intervenție — ar trebui să devină femele. Nașterea după cîteva zile a unui mascul ar aduce dovada ineluctabilă a rolului determinant jucat de această minusculă genă. Reușita experienței ar încununa una din cele mai remarcabile descoperiri ale secolului nostru.

Experimentele aerospațiale pe „ACOPERIȘUL LUMII“

— Însoțind expediția științifică „TIANSHAN-INTERCOSMOS '88“ —

Cercetarea sistematică a zonelor active ale Terrei, unde se produc fenomene și procese naturale de mare interes pentru știință și activitatea practică a omului, elaborarea și perfecționarea metodelor și mijloacelor de investigare a scoarței terestre preocupă, în cel mai înalt grad, pe savanții și specialiștii de pretutindeni. În contextul acestor preocupări apare ca deosebit de important experimentul aerospațial internațional „Tianshan — Intercosmos '88“, organizat în vara anului 1988 în mai multe zone montane din republicile unionale sovietice Tadjikistan și Kirghizia. Potrivit „scenariului“ experimentului inițiat de grupul de lucru al țărilor participante la Programul „Intercosmos“ și de comisia privind colaborarea multilaterală dintre Academiile țărilor socialiste, timp de 25 de zile (de la 10 august la 3 septembrie), aproape 150 de oameni de știință, geologi și geofizicieni au efectuat un mare volum de măsurători și experimente în trei poligoane științifice: Faizabad (R.S.S. Tadjică) și, respectiv, Toktoguli și Frunze (R.S.S. Kirghiză).

Însemnările de față sînt rezultatul participării autorului la această inedită misiune ziaristică, al însoțirii — cu blocnotesul și aparatul de fotografiat — a echipelor mixte de savanți și specialiști pe traseele montane tadjice.

ÎN CENTRUL ATENȚIEI — „GIGANȚII TEREȘTRI“. Cu toate că nu a fost dăruită de natură cu înălțimi de 10 000 metri, Terra are, în schimb, nu mai puțin de 14 masive muntoase, ale căror altitudini depășesc cu mult 8 000 metri, la care se adaugă alte cinci vîrfuri de peste 7 000 metri. De remarcat că toate aceste unități de relief aparțin continentului asiatic. Iar acești „giganți tereștri“, ca, de altfel, fiecare dintre sistemele de munți din celelalte continente, dețin multe enigme și sînt, practic, aria de manifestare a celor mai diferite fenomene și procese geologice și geofizice de excepție. Un loc distinct în pleiada munților incluși în categoria celor „foarte înalți“ îl ocupă Pamirul, supranumit și „acoperișul lumii“, precum și Tianshan, a căror denumire, tradusă din limba chineză, sună foarte sugestiv: „munți înalți pînă la cer“.

Spre deosebire de Carpații noștri sau de sistemele montane din alte continente care sînt bogate în vegetație, înălțimile Pamir-ului și Tianshan-ului sînt golașe; ele conferă, în schimb, Tadjikistanului sovietic reputația de „laborator geologic natural“. În această republică, unde zonele montane acoperă 93 la sută din întregul teritoriu, se întîlnesc unele dintre cele mai vechi roci de pe Terra, formate acum mai bine de patru miliarde de ani, care coexistă cu structuri geologice recente. Pe verticalele imense ale fenomenalelor secțiuni erozionale, oferite de diferitele piscuri, cum sînt „Vîrful Comunismului“ din Pamir, cel mai înalt din U.R.S.S. (7 495 m), sau vîrful „Pobeda“ (7 439 m) din Tianshan, apar imagini edificatoare ale scoarței pămîntești. Specialiștii sovietici în domeniul tectonicii, întîlniți la Dușanbe, consideră că studierea structurii acestor sisteme de munți ar putea oferi cheia rezolvării multor probleme, de geologie contemporană, inclusiv în ceea ce privește geneza formelor înalte de relief.

UN POLIGON ȘTIINȚIFIC ÎN „ȚARA DE PIATRĂ“... Ne aflăm la *Faizabad*, în partea sud-estică a Tianshan-ului, în fața unor munți ce se înșiră în lanțuri paralele despărțite de depresiuni adînci, care — fie că se prelungesc sau se întrerup brusc — oferă imagini impresionante. Luate împreună, aceste șiruri de munți au primit denumirea de Kuhistan („Țară de piatră“, în traducere din limba tadjică). Zona Faizabad, desemnată acum ca poligon experimental aerospațial, este situată la joncțiunea a două mari geosinclinale : Tianșan-ul de Sud și Pamir-ul; aceasta este una din zonele unde savanții și specialiștii speră să găsească „punctul nevralgic“ pentru descifrarea unor procese active ce se produc, de regulă, la extremitățile plăcilor continentale, și totodată să elucideze mecanismul mișcării respectivelor plăci (de apropiere, de „înfruntare“ sau de suprapunere), să aprofundeze cunoașterea diferitelor fenomene care animă Terra. Toate aceste particularități specifice, evidențiate și în timpul

Experimente aerospaţiale pe „ACOPERIŞUL LUMII"

experimentului aerospaţial „Intercosmos '88", prezintă o mare însemnătate pentru oamenii de ştiinţă şi specialiştii din ţările socialiste, care au lucrat intens în poligoanele din Tadjikistan şi Kirghizia; folosind aparatură modernă şi tradiţională, precum şi mijloace spaţiale specializate, ei au reuşit să efectueze un mare volum de măsurători, sondaje şi experimente, să verifice date cunoscute şi să le compare cu rezultatele noilor cercetări, care au acoperit nu mai puţin de zece domenii.

REZULTATELE CERCETĂRILOR SPAŢIALE — LA DISPOZIŢIA TERREI. „A sosit timpul ca rezultatele investigaţiilor făcute din Cosmos asupra diverselor porţiuni ale planetei noastre să fie puse integral la dispoziţia Terrei, ne spune în cursul unei convorbiri avute în capitala tadjică, inginerul geolog Valentin Averianov, membru al expediţiei ştiinţifice. Avem nevoie de aceste rezultate pentru a putea descifra structura scoarţei Pămîntului, a precizat interlocutorul, apreciind ca foarte binevenită acţiunea unită a forţelor ştiinţifice din ţările socialiste participante la experimentul aerospaţial „Tianshan-Intercosmos '88" şi a mijloacelor tehnice de investigaţie în poligoanele montane din republicile asiatice sovietice. După opinia eruditului geolog, care este un bun cunoscător al zonelor montane, „nu este de loc de domeniul fantasticului, şi nici nu prezintă atractivitate ieftină, dacă spunem că ediţia 1988 a experimentului menţionat s-a desfăşurat pe ...«acoperişul lumii», întrucît şi noi, geologii, folosim frecvent această expresie care se aplică foarte bine atît la Pamir, cît şi la Tianshan". De fapt, poligoanele ştiinţifice propriu-zise au cuprins perimetre montane din prelungirea celor două sisteme de munţi, fiind situate la mare altitudine şi asigurînd, totodată, accesibilitate tuturor mijloacelor incluse în arsenalul expediţiei. În plus, respectivele perimetre de cercetări şi experimente aerospaţiale oferă posibilitatea repetării investigaţiilor ştiinţifice, după o anumită perioadă, precum şi perspectiva ca rezultatele obţinute să fie puse la dispoziţia opiniei publice ştiinţifice într-un termen scurt.

VALOAREA EXPERIMENTULUI AEROSPAŢIAL DE PE „ACOPERIŞUL LUMII". În legătură cu acest din urmă aspect, al valorificării largi a rezultatelor investigaţiilor efectuate în poligoanele experimentale de la Faizabad, Toktogul şi Frunze, geologul Valentin Averianov a menţionat: Prin studierea detaliată a acestor perimetre montane, situate în zone terestre active, vom putea trage concluzii ştiinţifice valabile şi pentru alte zone cu activităţi asemănătoare; acest lucru este pe deplin posibil, întrucît există metode adecvate de extrapolare a rezultatelor, metode pe care specialiştii le mai numesc şi analogii. Se recurge, de fapt, la un transfer de situaţii, conform principiului reactualizării datelor vechi în raport cu realităţile prezente; iar aceste realităţi au în vedere mişcările şi modificările actuale din scoarţa pămîntului, raportate la trecut. Principiul analogiilor, sau metoda „actualismului", oferă posibilitatea de a transpune rezultatele acestui experiment aerospaţial din munţii Tianshan la alte sisteme de munţi, cum ar fi cele ale Caucazului, Carpaţilor sau Alpilor. Aceasta, deoarece există situaţii analoge, evoluţii asemănătoare ale anumitor zone muntoase, în special în ceea ce priveşte mişcările tectonice. De altfel, în literatura de specialitate se şi vehiculează expresii ca „tectonica alpină", respectiv acea tectonică pe care au desemnat-o geologii austrieci şi germani. Interlocutorul nu exclude posibilitatea ca, în viitor, poligoanele ştiinţifice montane să fie „împinse" şi mai sus, în zone de interes ştiinţific şi, practic, cu condiţia ca ele să fie accesibile tuturor genurilor de activităţi.

Experimentul aerospaţial „Tianshan — Intercosmos' 88" s-a înscris ca o acţiune fără precedent în analele cercetărilor din zonele montane active tadjico-kirghize.

Schiţînd un prebilanţ al activităţilor multiple desfăşurate în cursul experimentului aerospaţial „Tianshan-Intercosmos '88", coordonatorul ştiinţific al componentei tadjice a expediţiei, Vladimir Trifonov, de la Institutul academic de geologie din Moscova, a declarat la conferinţa de presă ţinută la Duşanbe, la încheierea programului de la poligonul Faizabad:

„Obiectivul principal stabilit a fost atins, graţie reunirii unor puternice forţe ştiinţifice, alcătuite din savanţi şi specialişti cu o înaltă calificare din Bulgaria, Cehoslovacia, R.D. Germană, Polonia, România, Ungaria, URSS şi Vietnam; toţi participanţii au fost animaţi de dorinţa de a găsi soluţii pentru rezolvarea problemelor pe care le ridică, astăzi, geologia şi geofizica, seismologia şi ecologia, alte domenii de interes general.

În esenţă, ne-am propus să punem la punct un întreg set de metode şi mijloace optimale, cu ajutorul cărora să se poată studia şi cerceta procesele geologice actuale, schimbările din mediul geologic, atît în interiorul Terrei, cît şi la suprafaţa ei, şi, legat de aceste schimbări, să fie cercetate şi cauzele unor fenomene «stihinice» pentru a aprecia gradul de periculozitate a acestora."

Paralel, s-au efectuat măsurători geofizice în scopul determinării mişcărilor relative ale unor porţiuni ale scoarţei terestre reflectînd şi modificările din exteriorul planetei. De asemenea, s-au efectuat măsurători complexe asupra stratului arabil şi asupra plantelor de cultură.

În decursul celor zece zile cît a durat experimentul pe teritoriul tadjic au putut fi remarcate o serie de elemente şi schimbări interesante — în natură, în mediul ambiant, în mediul geologic. Desigur, ele sînt procese de durată, care se evidenţiază în decursul unor lungi perioade; de aceea, se preconizează ca, în viitor, aceste experimente să fie continuate pentru a avea mereu proaspete informaţiile necesare.

Survolînd la fiecare 120 de secunde teritoriul Tadjikistanului (care măsoară 500 km de la vest la est și 700 km de la Nord la Sud), aparatele spațiale înzestrate cu „ochi electronici" aruncă sistematic priviri asupra zonelor active din munții Tianshan și Pamir, realizînd la fiecare trecere suite de imagini panoramice, care prezintă interes deosebit pentru știință și activitatea practică a omului. În intervalul 10 august-3 septembrie 1988, complexul științific orbital „Mir", precum și o serie de sateliți specializați au fost incluse cu contribuții pe măsură la efectuarea de măsurători spectrometrice asupra poligoanelor experimentale din Tadjikistan și Kirghizia. În imagine: *vedere de ansamblu asupra sistemului muntos Tianshan luată de pe orbita circumterestră*

PUTERNIC ARSENAL DE MIJLOACE TEHNICE ȘI SPAȚIALE. Baza tehnică a expediției a constat dintr-un întreg arsenal de mijloace — avioane, elicoptere, autobuze, mașini de transport, mijloace spațiale. La dispoziția savanților și specialiștilor a fost pus un adevărat „service" aerospațial.

Caracterul concret și deosebit de actual al experimentului a fost ilustrat, în primul rînd, de verificarea mișcărilor relative ce au loc în zonele plăcilor Industanului și Euroasiei, vizînd obținerea de argumente științifice — geologice, geofizice, seismologice — necesare în demonstrarea acestor mișcări. Specialiștii consideră că aceste zone se apropie lent. De altfel, se și observă o mișcare foarte complexă în depresiunile tadjice. În al doilea rînd, s-a preconizat și verificarea unor elemente ale configurației de profunzime, îndeosebi în ceea ce privește manifestările tectonice din faliile litosferei, ceea ce prezintă un interes de excepție, dat fiind faptul că, pe termen lung, se remarcă serioase modificări, avute în vedere și de teoriile geologice actuale. În al treilea rînd, s-a preconizat să se obțină — și au și fost realizate — o serie de rezultate practice asupra configurației acestei zone concrete a Faizabad-ului, ceea ce reprezintă o realizare extrem de însemnată și pentru republica tadjică. De pildă, faptul că, în zona kișlacului Dubida, s-a descoperit o anomalie geotermală, legată și de existența unei surse de căldură de adîncime, prezintă mare importanță pentru Tadjikistan. La fel de importante sînt și investigațiile asupra stratului fertil al terenurilor arabile și straturilor tectonice — toate acestea permițînd rezolvarea unor probleme economice esențiale.

VERIFICAREA UNOR CONCEPȚII ȘI TEORII GEOLOGICE. Despre concepția teoretică aflată la baza experimentului și verificată în cursul desfășurării lui ne vorbește Gheorghi Kașlakov, cunoscut geofizician, prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al R.S.S. Tadjice:

„Principalul scop urmărit în acest experiment constă în verificarea posibilității de a detecta existența unor legături reciproce între diferitele procese geofizice, geologice și alte fenomene naturale care au loc într-un interval relativ scurt (perioada experimentului) pentru a se putea trage, astfel, concluzii de ordin practic din această interacțiune. Așadar, lucrul cel mai important este să stabilim dacă și pe termen scurt există sau nu legături temporare, interacțiuni între diferitele potențiale pe care le măsurăm, între diferitele straturi succesive, de profunzime, ale scoarței terestre, între diferitele informații geologice obținute în aceleași condiții climatice. Deci, tocmai în condițiile locale ale acestei zone se cere stabilit dacă se produc și modificări temporare, întrucît se cunoaște că, pe termen lung, schimbările sînt evidente. Prelucrarea tuturor datelor obținute prin măsurători urmează să stabilească adevărul științific în această privință căci, dacă asemenea legături între aceiași parametri pot fi dovedite, și pe termen scurt, atunci aceasta permite formularea de concluzii practice de cea mai mare însemnătate, în sensul că, pe baza lor, se vor putea prognoza noile mișcări previzibile ale scoarței terestre, inclusiv cele seismice."

Importanța activităților științifice desfășurate în cursul experimentului aerospațial a fost subliniată și de președintele Academiei de științe a R.S.S. Tadjice, S.H. Negmatulaev, care apreciază că această amplă acțiune științifică face cinste țărilor socialiste participante și reprezintă o contribuție substanțială la definitivarea unor metode moderne, eficiente de investigație care își propun să rezolve un ansamblu de probleme ridicate astăzi de știință și activitatea practică a omului în legătură cu procesele active ale Terrei. Valoarea

deosebită pe care o prezintă măsurătorile și experimentele științifice, concluziile ce se degajă la încheierea lor, au fost subliniate și de alți participanți la expediție.

DOCUMENTELE GEOLOGICE — UN IMPRESIONANT VOLUM DE DATE ȘTIINȚIFICE. După terminarea activităților din teren — a precizat coordonatorul științific Vladimir Trifonov — este nevoie de o perioadă pentru sistematizarea și prelucrarea marelui volum de date obținute de analiza lor prin comparație cu elementele cunoscute anterior și rezultatele măsurătorilor similare din toate cele trei poligoane. Savantul sovietic a estimat că este vorba de cel puțin 40 000 de documente științifice care includ fotograme, spectrograme, hărți, fișe, grafice, analize etc. Se poate constata că experimentul a permis fiecărei țări participante să prezinte, cu această ocazie, rezultatele cercetărilor proprii în domenii de referință, să verifice, la modul practic, o serie de concluzii, să le completeze cu elemente noi. În aceste condiții, fiecare participant își păstrează dreptul de a prelucra datele primare ale activităților la care a participat, contribuind astfel și la finalizarea experimentului și oferind respectivele rezultate celorlalți parteneri de colaborare. În ceea ce privește rezultatele de ansamblu ale experimentului urmează ca ele să fie puse la dispoziția participanților, cu detaliile care prezintă un interes aparte pentru fiecare dintre parteneri.

Trebuie spus că expediția științifică din toate cele trei poligoane experimentale a fost cît se poate de bine organizată sub toate aspectele. La dispoziția participanților s-a aflat un întreg arsenal de mijloace tehnice și științifice, precum și mijloace de transport, inclusiv avioane și elicoptere. O parte însemnată a aparaturii științifice folosită în poligonul de la Faizabad, de exemplu, a fost trimisă de țările participante la experiment. Astfel, Republica Socialistă România a trimis magnetometre protonice perfecționate, apte să lucreze atît la sol, cît și la bordul aeronavelor, precum și analizoare gazohidrodinamice pentru determinarea compoziției chimice în diferite medii. În punctele de măsurători puteau fi văzute, de asemenea, magnetometre sovietice și poloneze, stații seismice, telemetre cu laseri, spectrometre ultrasensibile — creații recente ale specialiștilor din U.R.S.S. În timp ce, la bordul complexului orbital „MIR", au fost duse, în prealabil, pentru a fi utilizate în cursul experimentului, spectrometre cu canale multiple, realizate de specialiștii bulgari, iar pe avioanele laborator au lucrat camere de luat vederi perfecționate, construite prin colaborare de savanți și specialiști din U.R.S.S. și R.D.G, precum și tehnică modernă de calcul, pusă la punct de specialiști din R.P. Ungară.

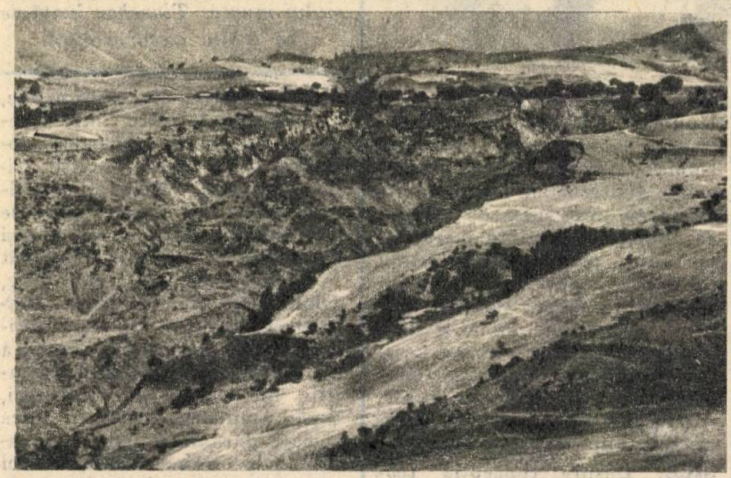

În fotografie: *vedere de ansamblu a unei întinse zone montane de la poalele Tianshan-ului, de unde începe poligonul experimental Faizabad*

Am însoțit echipele mixte de specialiști în cîteva rînduri pe itinerarii ce duceau la mari altitudini. Printr-o coincidență, două din aceste colective la care m-am alăturat erau tocmai cele formate din specialiști români și sovietici. Înzestrați cu magnetometre portabile, membrii acestor formațiuni mixte de lucru efectuau alternativ măsurători comparative asupra oscilațiilor cîmpului magnetic terestru în diferite puncte dinainte stabilite, unele dintre acestea situate la distanțe apreciabile de locul unde aterizau elicopterele: măsurătorile și înregistrările se succedau, astfel încît fiecare „escală" montană să se soldeze cu noi elemente de interes pentru atingerea scopului propus prin experimentul aerospațial. Activitatea se derula într-un zor continuu, înscriindu-se într-un periplu montan cu cîteva zeci de decolări-aterizări diurne.

APARATURA ROMÂNEASCĂ — LA... ÎNĂLȚIME. Zburăm cu un „MIG", pilotat de echipajul format din Aleksandr Lobakov, comandant de navă, Vladimir Vidanov — al doilea pilot, și Iuri Konakov, inginer de bord. După cum am aflat, echipajul înregistrase în acea zi un adevărat record în materie de „vizitare" a punctelor de măsurători geomagnetice și geofizice — peste 20 de „escale montane", cele mai multe situate la distanțe apreciabile, de mai bine de 35 km una de alta și la mari înălțimi. Debarcăm și ne îmbarcăm la mai multe asemenea puncte împreună cu specialiștii români — Dan Zorilescu și Vladimir Gancz, ambii de la Institutul de geo-

logie și geofizică din București, precum și cu colegii lor de echipă sovietici—geologii Ludmila Bezuglaia și Vladimir Kulikovski. Cu toții sîntem, deacum, cunoștințe vechi ale echipajului. În răgazul dintre escale notez unele aprecieri ale geologilor sovietici asupra conlucrării cu colegii lor români, ca și despre aparatura românească pe care o folosesc în timpul misiunii. „Realmente este o colaborare fructuoasă, prietenească cu specialiștii dumneavoastră", mă încredințează Vladimir Kulikovski. Confirmînd această apreciere, Ludmila Bezuglaia ține să arate că magnetometrele românești sînt cu adevărat aparate de performanță; înzestrate cu memorie și complet automatizate, ele se comportă „la înălțime" aici, în munții Tianshan-ului. Practic, atît magnetometrele, cît și analizorul de gaze utilizate în cadrul experimentului au funcționat ireproșabil la temperaturile ridicate din zonele montane tadjice, dînd un reușit test de rezistență și precizie. Aceste aprecieri, formulate la „fața locului" de specialiști în materie au fost anticipate încă de la începutul experimentului de coordonatorul științific citat mai înainte, Vladimir Trifonov, care remarca: „Republica Socialistă România a trimis și participă cu aparatură interesantă, inclusiv magnetometre protonice; acestea sînt aparate foarte precise, de înaltă clasă, care oferă posibilitatea comparării datelor înregistrate cu ele cu cele rezultate din măsurătorile cu aparate de alte proveniențe, întrucît ele pot efectua măsurători atît la sol, cît și la bordul elicopterelor; specialiștii români au adus și analizoare gazohidrodinamice, care sînt, de asemenea, aparate extrem de interesante".

DINCOLO DE „IMPERIUL" PĂȘUNILOR MONTANE. La bordul elicopterului cu care ne deplasăm pe traseele montane din zona Faizabad, stau de vorbă cu geologul sovietic Serghei Ustinov, de la Centrala științifică și de producție „Tadjikaerokosmogeodezia", care are amabilitatea să schițeze în carnetul de reporter configurația de ansamblu a zonelor supuse cercetărilor complexe — de la sol, din aer și de pe orbitele circumterestre. Avem, spune specialistul sovietic, nu mai puțin de 19 puncte fixe de investigații complexe, unde se fac măsurători simultane cu mai multe categorii de aparate. Dacă le-am vizita doar o singură dată pe zi, am avea de parcurs, pe rutele aeriene, aproape 600 de km; la unele din respectivele puncte se efectuează zilnic 2—3 reprize de măsurători comparative, astfel încît mijloacele rapide de deplasare și aparatura modernă, de genul magnetometrelor românești automatizate, spectrometrelor bulgare, telemetrelor cu laseri sovietice, camerelor de luat vederi din R.D. Germană, calculatoarelor specializate ungare — ne sînt de cel mai mare ajutor; fără ele nu ar fi de conceput obținerea volumului apreciabil de date preconizat într-un timp atît de scurt; la acestea se adaugă, evident mijloacele de investigație sovietice și bulgare, aflate pe complexul orbital pilotat de Vladimir Titov și Musa Manarov. Practic, la fiecare rundă de măsurători sînt notate de pe aparatele staționare valorile de moment și pe durate mai mari ale oscilațiilor magnetice terestre, alți parametri geomagnetici și geofizici, precum și datele rezultate din măsurătorile făcute cu aparatura mobilă, purtată de membrii echipelor mixte de specialiști. Cu cît urcăm mai sus, dincolo de imperiul pășunilor montane, cu atît locurile de aterizare sînt mai puține și, ca atare, punctele de măsurători ce pot fi vizitate devin mai rare. După ce se strecoară, pur și simplu, prin depresiunile înguste, străjuite de înălțimi stîncoase, ce poartă însemnele proceselor geologice active, elicopterul poposește pe un mic platou din vecinătatea viitorului lac de acumulare al hidrocentralei de la Roguη ce se construiește pe cursul superior al vijeliosului rîu Vahș (în traducere din tadjică—„Sălbaticul"). Împreună cu geologul Ustinov și un alt coleg al său urcăm încă vreo cîteva sute de metri, la punctul geologic ce depășește cota 3000 m, unde în ziua precedentă fusese amplasată aparatură științifică pentru măsurarea oscilațiilor cîmpului magnetic al Pămîntului. Se procedează la înlocuirea aparatelor și preluarea celor care au fost folosite și... din nou îmbarcarea pentru preluarea la bord a membrilor din celelalte echipe aflate pe itinerariile științifice.

Cîndva, cu aproape 30 de milioane de ani în urmă, această stîncă din munții Tianshan-ului se prezenta, afirmă specialiștii, sub forma unor sedimente geologice neconsolidate, așezate pe... orizontală, dovadă „amprentele" lăsate de un animal preistoric la trecerea peste suprafața menționată. Procesele geologice active care au loc aici, în zonele montane tadjice, au ridicat respectiva formație geologică în poziție verticală, așa cum se poate vedea în fotografia alăturată

COLABORARE INTERNAȚIONALĂ FRUCTUOASĂ. În finalul acestor însemnări consemnez încă o apreciere formulată de gazdele tadjice: toți participanții la activitățile derulate pe parcursul experimentului, inclusiv ziariștii care au însoțit expediția, și-au făcut cu prisosință datoria, ceea ce permite să se sconteze pe un bilanț realmente bogat. Pe bună dreptate, se poate considera că prin eforturile și competența demonstrată de colectivele de oameni de știință și specialiști din cele opt țări socialiste participante la experiment s-a realizat un volum de activități de o amploare fără precedent în oricare altă expediție științifică anterioară. Așa cum au subliniat coordonatorii științifici ai experimentului, un asemenea complex de cercetări și măsurători—efectuat într-un timp relativ restrîns— are un caracter unic și în analele colaborării științifice internaționale.

Mihai Coruț

PRETUTINDENI

TRAIESC OAMENI

Ocupația de bază a beduinilor: creșterea oilor

Pe meleagurile beduinilor

Primăvara începe de pe la jumătatea lunii februarie în Siria. În martie, cînd, după asaltul ploilor de iarnă, deșertul se acoperă cu un covor verde de iarbă și vegetație, sosesc beduinii. Împrejurimile Damascului, capitala Republicii Arabe Siriene, Adra și Sitt Zeinab sînt limitele vestice extreme ale vastului teritoriu pe care se deplasează, fără vize și pașapoarte, nomazii arabi. Ei nu ies practic niciodată din această zonă, care nu figurează pe nici o hartă, traversînd, de la nord la sud, Iranul, Siria, Iordania și Arabia Saudită. În Siria, ei își efectuează migrația pe durata mai multor zile, traversînd imensitățile aride ale celor două deșerturi, Sitia și Djezirah, între Tigru și Eufrat. În Adra, corturile beduinilor sînt învecinate în mod pașnic cu o uzină de ciment ultramodernă, cu alte întreprinderi industriale de la limita capitalei siriene, precum și cu cimitirul militar francez, datînd din epoca colonială. Sînt membrii tribului Anza, cei care își instalează, an de an, corturile aici, în vecinătatea Damascului.

Nomazii își păstrează, chiar și în zilele noastre, o structură ierarhică bine stabilită, care pare, adesea, confuză pentru neinițiați. Celula de bază a societății beduine este beit (casa) și usra (familia). Șeful casei dispune de o putere nelimitată asupra membrilor săi, avînd dreptul de viață și de moarte. Dar, în același timp, el are nenumărate responsabilități: îi apără pe cei apropiați, veghează la procurarea hranei și la obținerea ei, și rezolvă problemele survenite în cadrul colectivității. Solidaritatea și stabilitatea „casei" beduine au devenit legendare. Suveranii timpurilor trecute, inclusiv colonialiștii europeni, utilizau aceste tradiții nomade pentru descoperirea autorilor delictelor juridice. În caz de furt sau altă infracțiune, ei băgau la închisoare pe unul din membrii familiei tribului și, după cîteva zile, adevăratul vinovat se preda singur autorităților pentru ispășirea pedepsei.

Mai multe familii înrudite între ele formează un neam, iar mai multe neamuri se constituie într-un clan. Un grup de clanuri formează un trib. Dar tribul nu este cea mai mare entitate a arabilor nomazi din Siria. Kabilia (grup de triburi sau trib propriu-zis) cuprinde mai multe duzine de triburi legate între ele printr-un strămoș legendar comun. Astfel, de exemplu, ca strămoș comun al tribului Anza este considerat un anume Anz, fiul lui Vail, el însuși fiul lui Assad, fiul lui Rubeia, totuși fiind posibil ca termenul „Anza" (capră) să fi desemnat o reprezentare totemică a vechilor arabi. Astfel se face că toți beduinii adulți cunosc perfect „ramura" din arborele lor genealogic.

Tribul este o comunitate umană, cu istoria sa, cu structura sa socială, economia sa, cultura și dialectul său. El poate să fie mai mult sau mai puțin numeros, fiind format dintr-o structură variabilă, mergînd de la 50 la 4 000 de familii.

Principiul denumirii triburilor la beduini merită un studiu particular. Găsim triburi cu denumiri de animale (leu, leopard, șarpe, șacal) și de plante. În Egipt, se pot găsi nume de triburi ca al-Djavasis (spionii), iar în Siria de sud trăiește tribul „slabilor" (al-Arvalia). Există, de asemenea, triburile al-Asbaa („șeptarilor"), al-Ahsana (frumoșii), al-Savamalia (zdrențăroșii), al-Ashdjaa (îndrăzneților).

Raporturile de confederare se mențin între părțile constitutive ale tribului și ale clanului. Atunci cînd țin consiliu, reprezentanții neamurilor aleg o familie respectată de toți, căreia îi poartă fidelitate absolută. Șeful acestei familii este șeicul, șef al tribului, depinzînd numai de șeicul șef al grupei de triburi. Funcțiile și titlul de șef sînt de obicei ereditare, dacă obstacole extraordinare nu se pun în cale. Altfel spus, pînă nu demult, chiar un copil minor putea lua titlul de șeic (care înseamnă bătrîn). Astfel de paradoxuri sînt astăzi excluse, deoarece șefii triburilor sînt desemnați și înregistrați de Ministerul de Interne sirian.